

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SOSYOLOJİSİ VE ANTROPOLOJİSİ ANABİLİM DALI

**MEDYADA SURİYELİ ÇOCUKLARIN TEMSİLİ: HÜRRİYET,
STAR VE CUMHURİYET GAZETESİ HABER ÖRNEKLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ELİF ATAN

Danışman: DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ÖZLEM ULUÇ KÜÇÜKCAN

İSTANBUL, 2019

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SOSYOLOJİSİ VE ANTROPOLOJİSİ ANABİLİM DALI

**MEDYADA SURİYELİ ÇOCUKLARIN TEMSİLİ: HÜRRİYET,
STAR VE CUMHURİYET GAZETESİ HABER ÖRNEKLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ELİF ATAN

Danışman: DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ÖZLEM ULUÇ KÜÇÜKCAN

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 506412009 no'lu Elif ATAN'ın hazırladığı "**Medyada Suriyeli çocukların Temsili: Hürriyet, Star ve Cumhuriyet Gazetesi Örnekleri**" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması ve sözlü sınavı Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 16. maddesi uyarınca 24.06.2019 tarihinde saat 10.00'da yapılmış sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin **KABULÜNE**.....' ne OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ULUÇ KÜÇÜKCAN	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Melih ÇOBAN	Basarılı	
Prof. Dr. Musa TAŞDELEN	Basarılı	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 25.06.2019 tarih ve 209/15-16 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. İsmail Safa ÜSTÜN

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

ÖNSÖZ

Çalışmamda emeği geçen hiçbir yardımını esirgemeyen kıymetli danışmanım Özlem Uluç Küçükcan'a,

Bu tez sürecinde bana her türlü desteğini sunan ve yardımcı olan kıymetli eşim ve aileme,

Ve benim her anımda yanımda olan kızıma teşekkür ediyorum.

ÖZET

2011 yılında meydana gelen Suriye'deki iç savaş nedeniyle milyonlarca Suriyeli sığınmacı ülkelerinden göç etmiştir. Türkiye de bu süreçte açık kapı politikası uygulayarak, sığınmacıları ülkeye kabul etmiş, her türlü maddi ve manevi destek sağlamıştır. Gelen sığınmacıların bir bölümü kamplara yerleştirilirken, diğer bir kısmı ise kamp dışında Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Göç sürecinde kuşkusuz en çok etkilenen kesim ise sığınmacı çocuklar olmuştur. Ailelerinin refakatiyle göç ettikleri ülkede göçün etkilerini sığınmacı çocuklar da yaşamışlardır. Gelişen bu süreçte sığınmacı çocuklar, ulusal ve uluslararası basında yaşadıklarıyla haber metinleri arasında yerlerini almışlardır. Bu çalışmayla Star, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinin 2015 ve 2016 yıllarında çıkan haberlerinde Suriyeli sığınmacı çocukların nasıl temsil edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda gazetelerin ideoloji ve politik anlayışlarının haber metinlerine yansıdığı fakat sığınmacı çocuklara yönelik olumsuz bir bakış açısına sahip olmadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli Sığınmacı Çocuklar, Göçmen, Mülteciler, Medyada Temsil

ABSTRACT

Due to the civil war in Syria in 2011, millions of Syrian refugees had to emigrate from their countries. In Turkey, in this process by applying open-door policy, asylum seekers adopted country, has provided financial and moral support. Placing a portion of the Syrians came to the camp of refugees, while another part continued their life in different cities of Turkey outside the camps. In the process of migration, undoubtedly the most affected were the children of asylum seekers. In the country where they were accompanied by their families, refugee children experienced the effects of migration. In this process, asylum-seeker children have taken their places among the news texts with their experiences in national and international press. In this study, it is tried to reveal how Syrian refugee children are represented in the news of Star, Hürriyet and Cumhuriyet newspapers in 2015 and 2016. As a result of the study, it was seen that the ideology and political approaches of the newspapers were reflected in the news texts but did not have a negative perspective towards asylum seekers.

Key Words: Migration, Syrian Refugee Children, Migrants, Refugees, Representation in the Media

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
1.GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
1.2 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	4
1.3 Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları	5
2. GÖÇ	6
2.1 Göç ve Göçle İlgili Tanımlar	9
2.2 Göçün Çeşitleri.....	12
2.3 Göç Kuramları.....	15
2.3.1 Kesişen Fırsatlar Teorisi	17
2.3.2 İtme Çekme Teorisi	17
2.3.3 Ekonomik Temelli Göç Kuramları	18
2.3.4 Neo-Klasik Ekonominin Makro ve Mikro Kuramları	18
2.3.5. Yeni Ekonomi Kuramı	19
2.3.6. İkili İşgücü Piyasası Kuramı	20
2.3.7. Merkez Çevre (Dünya Sistemi) Kuramı	20
2.3.8. Göç Sistemleri Kuramı	20
2.3.9. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	21
2.4. Göçün Sonuçları ve Göçmen, Mültecilik, Sığınmacı Kavramları	21
3. SURİYELİ SİĞINMACILAR	27
3.1 Suriye'nin Tarihi	27
3.2 Suriye'de Yaşanan İç Karışıklıkların Nedenleri	30
3.3 Türkiye -Suriye İlişkileri ve Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar	31
4. SURİYELİ SİĞINMACI ÇOCUKLARIN YAZILI BASINDA TEMSİLİ	39
4.1 Kitle İletişim ve Tarihi	39

4.2 Medyada Temsil.....	40
4.3 Çocukların Medyada Temsili.....	42
4.4. Söylem Analizi ve Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Çocuklar.....	45
5. HABER ANALİZLERİ.....	51
5.1 Hürriyet Gazetesi Haber Analizleri.....	51
5.2 Star Gazetesi Haber Analizleri.....	64
5.3 Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizleri.....	74
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	86
KAYNAKÇA.....	92

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: 2015 ve 2016 yıllarında Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinde Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili çıkan haberler	49
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : Yaşanan ve göçülecek yerlerdeki faktörler ve işe karışan engeller	17
Görsel 1 : 4 Ocak 2015 Hürriyet Gazetesi	51
Görsel 2 : 3 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi.....	52
Görsel 3 : 27 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi.....	53
Görsel 4 : 21 Kasım 2015 Hürriyet Gazetesi	54
Görsel 5 : 2 Ocak 2016 Hürriyet Gazetesi	55
Görsel 6 : 2 Şubat 2016 Hürriyet Gazetesi	57
Görsel 7 : 15 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi.....	59
Görsel 8 : 20 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi.....	61
Görsel 9 : 28 Eylül 2016 Hürriyet Gazetesi.....	62
Görsel 10 : 23 Ocak 2015 Star Gazetesi	64
Görsel 11 : 25 Ocak 2015 Star Gazetesi	66
Görsel 12 : 3 Eylül 2015 Star Gazetesi.....	67
Görsel 13 : 4 Ekim 2015 Star Gazetesi.....	70
Görsel 14 : 5 Ekim 2015 Star Gazetesi.....	72
Görsel 15 : 11 Mart 2016 Star Gazetesi.....	73
Görsel 16 : 5 Eylül 2015 Cumhuriyet Gazetesi	74
Görsel 17 : 19 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi	75
Görsel 18 : 9 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi	78
Görsel 19 : 3 Eylül 2015 Cumhuriyet Gazetesi	80
Görsel 20 : 2 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi.....	81
Görsel 21 : 15 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi.....	84

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK/UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği/ United Nations High Commissioner For Refugees
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ILO	:International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
STK	: Sivil Toplum Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNICEF	:United Nations International Children's Emergency Found (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1.GİRİŞ

1.1Araştırmanın Konusu ve Önemi

2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş nedeniyle çoğu Suriyeli Türkiye’ye göç etmiştir. Türkiye de açık kapı politikası uygulayarak gelen Suriyeli sığınmacıları kabul etmiş, onları kamplara yerleştirmiştir. Kamp dışında kalan Suriyeli sığınmacılar ise, çeşitli illerde devlet ve kendi imkânlarıyla halen hayat sürdürmektedirler. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 25 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının 3 milyon 605 bin 615 kişi olduğunu açıklamıştır. Bu sayının 1 milyon 655 bin 381 kadarını ise 0-18 yaş arası sığınmacı çocuklar oluşturmaktadır.¹

Yaşadıkları iç savaş nedeniyle ülkelerinden ailelerinin refakatiyle ayrılmak zorunda olan sığınmacı çocuklar, gittikleri ülkelerde aileleriyle birlikte sıkıntılar yaşamışlardır. Bu sıkıntıların çoğu ise genellikle medya aracılığıyla kitlelere aktarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada öne çıkan ya da çıkarılan meselelere dikkat çekmek amacıyla Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yazılı basında yer alan Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerindeki haberler incelenmiştir.

Çalışmada göç etme halinin genel olarak insanların hayatında ne gibi etkileri olduğunu tespit edebilmek amacıyla ilk olarak göçün tanımı yapılmış, ardından göç türleri, nedenleri, teorileri ve sonuçları kapsamlı bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Göç bölümü içerisinde Türkiye’nin tarihsel göç hareketlerine değinilerek günümüze kadar yaşanan iç ve dış göç olguları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu noktada göç etme olgusunun yasal yansımalarını tespit edebilmek üzere göç edenlere ilişkin kavramsallaştırmaları netleştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle; “mülteci”, “sığınmacı” ve “göçmen” kavramları incelenerek Türkiye’ye göç eden Suriyeli sığınmacıların statüsü kapsamında konumuz olan Suriyeli sığınmacı çocukların medyada hangi kavramlarla temsil edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Suriye’de yaşanan iç savaşın nedenini anlamak için Suriye’nin kuruluşundan Arap Baharı sürecine kadar olan tarihsel arka

¹<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 12.05.2019

plana değinilmiş, yaşanan iç savaşın nedeni ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, Suriye'den göç alan bir ülke olarak Türkiye ile olan ilişkileri de incelenmiştir. Yine ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların özellikleri hakkında bilgi verilerek hangi ülkeden geldikleri, eğitim durumları, Türkiye'de hangi şehirlerde yaşadıkları ve ne kadar nüfusa sahip oldukları, ülkemizde yaşadıkları sorunlara ve etkilerine değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise medyanın işlevleri genel anlamda incelenerek, Van Dijk'in söylem analizi yöntemine değinilmiştir. Van Dijk, söylemin toplumu etkilemedeki gücünün yadsınamaz bir gerçek olduğunu ve bireylerin dünyadaki gelişmeleri medyanın oluşturduğu söylemle öğrendiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda yayınlanan haberlerdeki makro ve mikro yapılar söylem analizi açısından önem taşımaktadır. Yine bu bölümde Türkiye'deki sığınmacı çocukların hangi konularla temsil edildiği belirtilmiştir. Bu konular ise genellikle şiddet, eğitim, dil sorunu, barınma sorunu, göç esnasında yaşanan kazalar ve çocuk işçiliği olmuştur.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise ideoloji ve yayın politikaları birbirinden farklı olan Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinin 2015 ve 2016 yıllarında yayınlanan Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili haber metinleri Van Dijk'in söylem analizi yöntemine göre nasıl aktardıkları analiz edilmeye çalışılmıştır.

2015 yılından sonra literatürde Suriyeli sığınmacıların medyada nasıl temsil edildiğine dair çalışmalar oldukça yoğunlaşmıştır. Özellikle bot kazasında hayatını kaybeden Aylan Kurdi olayından sonra Suriyeli sığınmacı çocukların medyada görünürlükleri artmıştır.

Suriyeli sığınmacılar ve çocuk sığınmacılarla ilgili literatürde bu teze kaynaklık eden çalışmalar mevcuttur. Örneğin; Ülkü Doğanay ve Hatice Çoban Keneş, "Yazılı Basında Suriyeli Mülteciler Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçeklerinin İnşası" konusunu ele alarak ana akım basının Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yönelik ayrımcı söylemlerin kamuoyunda yaygınlaşması ve meşrulaşmasındaki rolünü araştırmışlardır.

Yine 2015 yılında İbrahim Efe, “Türk basınında Suriyeli sığınmacılar” başlığıyla Türkiye’de farklı toplumsal-ideolojik pozisyonlara karşılık gelen gazetelerde mülteci temsilinin nasıl olduğunu ortaya koymak için çalışma yapmıştır.

2016 yılında ise Murat Erdoğan, “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı” başlığıyla araştırma raporu hazırlayarak hukuki ve sosyolojik bağlamda “mülteciliği” ardından Aralık 2016 yılı itibariyle Türkiye’deki mültecilerin sayısal ve sosyolojik durumu son olarak da Türk medyasının mültecilere yönelik tavrı analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yine 2016 yılında Aslıhan Ardiç Çobaner’in “Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu ve Haberlerde Suriyeli Çocuk İşçilerin İzini Sürmek” adlı çalışmasıyla Independent Gazetesi’nin Türkiye’de Suriyeli çocuk işçi çalıştırıldığına dair haberlerinin Türk medyasında çocuk işçiliği ve Suriyeli çocuk işçiler sorununun nasıl sunulduğu üzerine yoğunlaşmıştır.

Bilindiği üzere haberciliğin temel ilkelerinden olan tarafsızlık ilkesi gereğince yapılan haberler; söylem ve biçim bakımından nötr olmalı, haberler kişilerin ya da kurumların çıkarlarını baz alarak verilmemeli, haberde tarafların açıklamalarıyla ortaya çıkabilecek çelişkili durumlarda gazeteci kişisel fikrini belirtmemeli ve özgür olmalıdır.²

Lakin tarafsızlık ilkeleri bu şekilde belirtilse de gazeteci ya da medya kuruluşları yaptıkları haberleri tarafsız şekilde vermemektedir. Çünkü içinde yaşanan toplumsal değerler, bakış açıları ve kişisel ya da kurumsal değer yargılarından ayrı kalmak mümkün değildir.³ Bundan dolayı medya kuruluşları ya da gazeteci, yapılan haberlerde özne ve kurumsal düşüncelerini, gözlemlerini aktarmaktadır.

Çalışmamda tarafsızlık ilkesinin mümkün olmadığını düşünerek “farklı ideoloji ve yayın politikalarına sahip Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinin Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yaptıkları haberlerde kendi ideoloji ve yayın politikalarını

²Revolutionary Left Movement, "On Journalism and Objectivity", 1971' de Şili'de düzenlenen Birinci İlerici Gazeteciler Konferansı notları, Communication and Class Struggle: 1. Capitalism, Imperialism' New York, International General' 1979, s.131 Aktaran: Nejdete Atabek, “Gazetecilikte Tarafsızlık” Marmara İletişim Dergisi, Sayı:7 Temmuz:1994, s.25

³A.g.e Atabek, s.35

yansıtır” hipotezi doğrultusunda seçilen örneklem haberleri bu bağlamda incelemeye çalıştım.

Tezimde Hürriyet, Cumhuriyet ve Star gazetelerini seçmemdeki neden ise bu gazetelerin farklı ideolojilere sahip olmalarıdır.

Gazetelerin ideolojik farklılıkları incelendiğinde Star gazetesinin dönemin iktidarına yakın görüşte olduğu ve yaptıkları haberlere de bu yakınlığı yansıttıkları görülürken, Cumhuriyet gazetesinin ise tam tersi olarak dönemin iktidar partisine muhalif bir çizgide olduğu ve bu doğrultuda haber yaptıkları görülmektedir. Hürriyet gazetesi ise iktidar partisini ne öven ne de yeren bir yayın politikası anlayışıyla haberler yaptığı görülmektedir.

Türkiye’de yayın yapan yazılı basın organlarında Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yapılan haberlerde genellikle göçmen, sığınmacı, mülteci gibi kavramların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Lakin bu kavramların anlamları birbirinden farklı olmakla birlikte ülkemizde bulunan Suriyeli sığınmacıların statüsü geçici koruma kapsamındadır. Bu bağlamda çalışmamda “Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazeteleri yaptıkları haberlerde Suriyeli sığınmacıların statülerini doğru kullanmamaktadır” hipotezi ayrıca test edilecektir.

Genel olarak ise, Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacı çocukların nasıl temsil edildiği, hangi konularla gündeme geldiği, gazetelerin hangi söylem dilini tercih ettiği, kullanılan bu söylem dilinin gazetelerin kendi ideoloji ve yayın politikalarına göre haber metinlerine nasıl yansıttığı bu çalışmanın tartışma konusunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda bu çalışma Türk Yazılı Basınında Suriyeli sığınmacı çocukların gazetelerin ideoloji ve yayın politikalarına göre nasıl temsil edildiği üzerine odaklanmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu kapsamda 2015 ve 2016 yıllarında yayınlanan farklı ideoloji ve yayın politikalarına sahip Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinin uluslararası anlamda hassas bir konu olan Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yaptıkları haberlerde

gazetelerin ideolojilerine göre söylem farklılıklarının haber metinlerine yansımaları incelenecektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

1. Suriyeli sığınmacı çocuklar bu üç gazetenin ideoloji ve politikalarına göre haber metinlerinde nasıl yer almışlardır?
2. Suriyeli sığınmacı çocuklar hangi temalarla gündeme gelmiştir?
3. Gazetelerin siyasi görüşleri haber metinlerine nasıl yansımıştır?
4. Gazeteler Suriyeli çocuklarla ilgili hangi statüleri kullanmıştır?

1.3 Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın yöntemi ağırlıklı olarak nitel analize dayanmaktadır. Üç gazeteden toplam 21 örneklem haber metni seçilerek Van Dijk'in söylem analizi yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın ana teması Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yazılı basında çıkan haberler olduğu için bu kapsamda aynı gazetede aynı konu üzerinde tekrarı olmamak kaydıyla 21 haber seçilmiştir. Çünkü tekrar eden aynı konular üzerinde mevcut gazetelerin yayın politikaları ideolojileri ve tutumları değişmemektedir. Haber metinleri Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Taksim Atatürk Kitaplığı gazete arşivlerinden taranarak seçilmiştir.

Bu araştırmanın sınırlılıklarını ise Türkiye'de yayınlanan Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinin yazılı basımlarında yer alan Suriyeli sığınmacı çocukların örneklem haber metinleri oluşturmaktadır. Araştırmanın zaman sınırlaması ise 2015 ve 2016 yıllarını kapsamaktadır.

2. GÖÇ

Göç, insanlık tarihinin bir gerçekliği olarak mütemadiyen devam eden tarihsel bir olgudur. Zira insanlar topluluk halinde ya da bireysel olarak mecbur kaldıkları için veya gönüllü tercihleri doğrultusunda buldukları yerden başka bir yere göç ederler. Bu hareketlilik ise hem ayrıldıkları toplumlarda hem yeni yerleşim bölgelerinde çeşitli sosyal neticelere sebep olur.⁴

Yazılı tarih kapsamında bu nüfus hareketliliklerinin ilk örneğinin 350-800 yılları arasında süren Kavimler Göçü olduğunu söyleyebiliriz. Asya Hun İmparatorluğu yıkıldıktan sonra Hunlar, Don ve Volga nehirleri arasındaki bölgeye kaymış, Hunların bölgeye gelmesiyle orada yaşayan Vizgotlar, Ostrogotlar, Gergitler ve Vandallar ise batıya doğru göç etmişlerdir. Batıya göç eden bu kavimler, önlerine çıkan kavimleri yerinden ederken aynı zamanda dünya tarihi açısından önemli sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuşlardır. Çünkü Kavimler Göçüyle Avrupa'nın nüfusu artmış, dil, kültür, din ve etnik yapı değişmeye başlamıştır. Dolayısıyla Kavimler Göçünü bugünkü Avrupa'nın temelini oluşturan nüfus hareketi olarak ifade etmek mümkündür.

Dönemsel olarak incelendiğinde 16. ve 20. yüzyıllar arasında yaşanan nüfus hareketliklerinde ise fetih, sömürgeleştirme politikaları ve çalıştırılacak insan gücü ihtiyacının neden olduğu görülmektedir. Merkantalist dönemde, Batı Avrupa ülkeleri ile sömürgeleştirilen ülkeler arasında kapitalizm ilişkisi hızla gelişmeye başlamıştır. Batı Avrupa'daki ticari merkezler, yaptıkları ticarete Güney ve Kuzey Amerika, Asya ve Afrika'dan sömürge yoluyla topladığı altın, baharat, tarım ve zanaat ürünlerini dağıtarak ticaret alanını genişletmiştir.⁵ Daha sonra ise ham maddeleri üretime dönüştürülmesi için kölelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple 1550'li yıllardan itibaren Portekizli gemiciler Afrika'dan Karayipler'e şeker ve tütünde çalıştırmak üzere köle

⁴ Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, 2016, s.1

⁵S.Castles, Here ForGood: Western Europe's New Ethnic Minorities, PlutoPress, Londra,1984, s.16
Aktaran: Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü, 1.baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.11-12

götürmüşlerdir. Bu şekilde çalıştırılmak için 15 milyon Afrika insanının Kuzey ve Güney Amerika'ya götürüldüğü hesap edilmektedir.⁶

Yine 16. ve 20. yüzyıllar arasında hüküm süren Osmanlı Devleti'nde de büyük göç hareketlilikleri yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nde göç olgusu incelendiğinde iskân politikasının göç hareketleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu politika kapsamında, Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren fethettiği bölgelerdeki nüfusu, hâkimiyeti altındaki çeşitli bölgelere yerleştirmiştir. 17. yüzyıla kadar devam eden bu göç hareketliliği gerileme döneminin başlamasıyla tersine dönmüştür çünkü 1699 tarihli Karlofça Antlaşmasıyla kaybedilen topraklardan Anadolu'ya yoğun göç hareketleri başlamış⁷ bunun neticesinde de büyük nüfus değişiklikleri yaşanmıştır.

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde nüfusun azalmasının nedenleri incelendiğinde savaşlarda yaşanan kayıplar ve devletin kendi egemenliği altındaki gayri müslimleri çeşitli nedenlerle göç ettirmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Diğer yandan Osmanlı Devleti'nde kimi zaman nüfus artışları da yaşanmıştır.⁸ Özellikle 19.yüzyıldaki Osmanlı-Rusya savaşının ardından Kafkasya bölgesinden Anadolu'ya büyük göç yaşanmıştır. Bu savaşta Kafkasya bölgesinden birçok millet Osmanlı'ya destek verse de Osmanlı Devleti'nin savaşı kaybetmesiyle söz Kafkasya bölgesi Rus hâkimiyetinde kalmıştır. Rus hâkimiyetinde yaşamak istemeyip Anadolu'ya göçmek isteyen halka ise Osmanlı Devleti her türlü desteği sağlayarak kendi topraklarına yerleştirmiştir.⁹Yine 1915 yılında çıkartılan tehcir kanunuyla Osmanlı topraklarındaki Ermeniler güvenlik gerekçesiyle, Anadolu'dan tehcir edilmiştir.¹⁰

Cumhuriyet Dönemi incelendiğinde ise yoğun göç hareketlerinin devam ettiği görülmektedir. Bu dönemin ilk göç hareketliliği, 1923 yılında yapılan Yunanistan ile

⁶P.Stalker, TheWork Of Strangers, A Survey of International Labour Migration,ILO, Cenevre ,1994 s.10
Aktaran: Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü, 1.baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.12

⁷ Şenol Uzun, "Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Göç Yönetimi" Fırat Üniversitesi İktisadi İlimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Sempozyumu 28-29-30 Eylül 2017 Elâzığ Bildiri Kitabı s.81

⁸ Doç. Dr. Didem Danış, "Demografi: Nüfus Meselelerine Sosyolojik Bir Bakış" https://www.academia.edu/1427183/DEMOGRAF%C4%B0_N%C3%BCfus_meselelerine_sosyolojik_bir_bak%C4%B1%C5%9F Erişim Tarihi: 04.03.2018

⁹ Hakkı Yazıcı & Muammer Demirel, "93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)'den Sonra Eskişehir'e Yerleştirilen Göçmenler", A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29, 2006, s.269

¹⁰ Kerem Kınık, Göç, Sürgün, İltica, Hayat Sağlık Dergisi, Temmuz, Sayı:2, 2010, s.3

Türk nüfus mübadelesi antlaşmasıyla her iki ülkede yaşayan halkın değiş tokuş ettirilmesiyle yaşanmıştır.¹¹

Diğer kitlesel göç ise 1924 ve 1936 yıllarında Balkanlar'daki Türkler tarafından yapılmıştır. Yine 1953'te imzalanan Serbest Göç Anlaşması'yla Makedonya'dan Türkiye'ye göç dalgası yaşanmıştır.¹²

Yine Cumhuriyet döneminde 1925 ile 1989 yılları arasında Anadolu'ya Bulgaristan'dan yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır bu göçle 800.000 kişi Türkiye'ye gelmiştir.¹³

1979 İran Devrimi'yle İran'dan birçok insan ve 1982 yılında ise Sovyetler'in Afganistan'ı işgaliyle bölgedeki Türkler Türkiye'ye gelmişlerdir. Yine 1988'de Irakta meydana gelen Halepçe katliamının ardından Türkiye'ye büyük bir göç gerçekleşmiştir. Daha sonraki yıllarda ise; 1992-1998 ve 2001 yıllarında Balkanlar'dan ülkemize çok sayıda insan gelmiştir.¹⁴

Dünya genelinde ise Avrupa ve Amerika'ya doğru yerleşmek için yoğun göç hareketliliği yaşanmıştır. Yaşanan yoğun göç hareketliliği Birinci Dünya savaşının çıkmasıyla Avrupa ve Amerika'da durmuştur. Özellikle 1929 yılında yaşanan ekonomik bunalım ve ABD'nin göçü engelleyici düzenlemeler yapması bu göç hareketliliğinin durmasına neden olmuştur.¹⁵ Yine 19. yüzyılda Avrupa'da Yahudilere yönelik başlayan antisemizm düşüncesinden dolayı birçok Yahudi Avrupa'dan göç etmek zorunda kalmıştır. Daha sonra Theodor Herzl'in öncülüğünde o dönem Osmanlı topraklarına ait olan Filistin'e Yahudiler göç etmeye başlamıştır.

¹¹ Fahriye Emgili, "Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Hakkındaki Araştırmalara Bir Bakış", Tarih ve Günce Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Dergisi, S.1 2017, s.31

¹² Giray Saynur Bozkurt, Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, X/2 Kıs 2010, s.59-60

¹³ Filiz Doğanay, "Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi" DPT.YBM 1997, <ftp://ftp.dpt.gov.tr/pub/ekutup96>, Ankara, Kasım 1996. Erişim tarihi:17.03.2018

¹⁴ http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559 Erişim tarihi:19.02.2018

¹⁵ P.Stalker, The Work Of Strangers: A Survey of International Labour Migration, ILO, Cenevre, 1994 s.10 Aktaran: Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü, 1.baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.15

1950’li yıllarda ise, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan kayıplar nedeniyle hızla sanayileşmeye başlayan Avrupa ve Almanya’da iş gücü ihtiyacı artmıştır. Bu ülkelerde işçi açığını kapatmak için Güney Avrupa’dan işçi alımı yapmıştır.¹⁶

Türkiye dış göç olgusunun etkisini özellikle 2011 yıl Mart ayında Arap Baharı sürecinde oldukça fazla hissetmiştir. Çünkü Arap Baharı Suriye’ye kadar uzanarak ülke içinde iç savaşa neden olmuş, bu sürecin ardından milyonlarca Suriyeli vatandaş ülkelerinden Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır.¹⁷

2.1 Göç ve Göçle İlgili Tanımlar

Göç ve göçmenlik gibi olgular uluslararası çapta yaygınlık kazanmaya başladıkça göçün salt tanımının yanında, kendisiyle ilişkili kavramlar da genişlemiştir. Türkiye, 1950’li yıllarda Avrupa’nın iş gücü ihtiyacını karşılamak için gönderdiği işçiler nedeniyle uluslararası göç rejimleri içinde Türkiye’ye yönelen göç hareketlerinden dolayı hem “göç alan” hem de “geçiş ülkesi” olarak değişmiştir.¹⁸ Dolayısıyla göç meselesini geniş perspektifte değerlendirebilmek için göç ve göçle ilişkili diğer kavramlara ve kuramlara değinmek gerekmektedir.

Ekonomi, coğrafya ve sosyoloji gibi çeşitli sosyal bilim alanları göçle ilgili çalışmalar yaptığından göçle ilgili çok fazla tanım ortaya çıkmıştır. Mesela, sosyologlar göçün sonuçları konusunda, ekonomistler ise ekonomik nedenleri konusunda çalışmalar yapmışlardır.¹⁹ Yapılan bu çalışmalar sonucunda sosyal bilim alanları göç kavramını kendi cephelerinden yorumlayarak göçle ilgili kavramların artmasına sebep olmuşlardır.

¹⁶ Birsen Şahin Kütük, “Türkiye’den Batı Avrupa’ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları” Sosyoloji Konferansları No: 52, 2015, s.611

¹⁷ Şafak Kaypak& Muzaffer Bimay, “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçünün Ekonomik ve Sosyal Kültürel Etkileri: Batman Örneği”, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt:6 Sayı:1, 2016, s.85

¹⁸ Ahmet İçduygu, “Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere” Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, Ocak 2014, s.222

¹⁹Sinha, V.N.P and Atullah MD. (1987) Migration-An Interdisciplinary Approach (First Edition), Delhi: Seema Publications, Aktaran: E. Deniz Ela Özcan, “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme”, İş ve Hayat Dergisi, http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf s.186 Erişim Tarihi: 17.04.2018

Göç en genel anlamıyla “birey ya da bireylerin uluslararası bir sınırı geçmesi ya da bir devletin sınırları içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak” tanımlanabilir.²⁰

İnan Özer göçü, “coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleri” olarak tanımlamıştır.²¹

Everett Lee ise, göçü, “genel olarak yaşanan yerin kalıcı ya da yarı kalıcı olarak değiştirilmesi” şeklinde tanımlamıştır.²²

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise göç, “ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerden dolayı bireylerin ya da toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlamıştır.²³

IOM’un hazırladığı göç terimleri sözlüğünde ise göç, “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” olarak tanımlanmıştır.²⁴

Cemal Yalçın ise göçü, “ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel sebeplerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim amacı olan coğrafi, toplumsal ve kültürel yer değiştirme hareketi” olarak tanımlamıştır.²⁵

Tanımları genel olarak incelendiğinde, göç kavramının toplumsal hareketlilik ve yer değiştirme gibi ana unsurları barındırdığı görülmektedir. Ancak göç bir toplumsal hareketlilik olmasının yanı sıra çeşitli ve önemli etkileri olan da bir olgudur.

²⁰ Bülent Çiçekli, Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü, (Basım yeri belirtilmemiştir), Nisan 2013, s.39-40

²¹ İnan Özer, Kentleşme Kentleşme ve Kentsel Değişme, Bursa: Ekin Kitabevi, 2004, s.11

²² Lee, E. S. “A Theory of Migration”. J.A. Jackson (der.) Migration içinde. Great Britain: Cambridge University Press, 1969, s. 285, Aktaran: E. Deniz Ela Özcan, “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme” İş ve Hayat Dergisi, http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf s.186 Erişim Tarihi: 17.04.2018

²³ <http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 17.04.2018

²⁴ Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik Erişim Tarihi: 17.04.2018

²⁵ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, Ekim 2004, s.13

Castles ve Miller “Göçler Çağı” adlı eserinde göçün, toplumsal değişime neden olan bir kitlesel hareket olduğunu bundan dolayı göç alan ve veren ülkelerin toplumlarını etkilediğini vurgulamaktadır.²⁶

Yukarıda göçle ilgili yapılan bilimsel tanımlamaların yanı sıra, halkın yaşadığı sıkıntılara ve kendi kültür anlayışlarına göre de çeşitli göç tanımlamaları yapılmıştır. Örneğin; İslam dini teriminde yer alan “hicret” kavramı siyasal ve toplumsal nedenlerle İslam’ı benimseyen insanların daha iyi yaşayabileceği yerlere göçünü ifade etmektedir. Yine Çerkezlerin Kafkasya’dan Anadolu’ya gelişi, bu göçü yaşayan halk tarafından “zorunlu sürgün” olarak adlandırılır.²⁷

William Petersen ise göçün dört şekli olduğunu belirterek, göç olgusunu aşağıdaki gibi açıklamaya çalışmıştır.²⁸

İlkel Göç: Doğal afetlerden dolayı yaşanan zorunlu göç kastedilmektedir.

Zorlama ile Yapılan Göçler: Toplumsal sebeplerden dolayı yapılan göçler bu göç türüne girmektedir. Zorlama ile yapılan göçler ikiye ayrılmaktadır. İlkinde göç sürecine katılan topluluğun, göç etme konusunda iradesi kendi elindeyken, ikinci grupta ise bu irade topluluğun elinden alınmıştır. Kendi iradeleriyle göç eden kişiler gittikleri yerlerde yaşam biçimlerini korurken, kendi iradeleriyle göç edemeyenler ise koruyamamaktadırlar. Örneğin; Osmanlı Devleti’nin kaybettiği topraklarında yaşayan Müslüman Türkler başka bir ülkenin hâkimiyetinde yaşamamak için kendi istekleriyle Anadolu’ya göç etmişlerdir. Bu göç türü birinci gruba örnek olarak verilebilir. İkinci gruba ise şu örnek verilebilir, Osmanlı Devleti hâkimiyetinde yaşayan Ermeniler devletin güvenlik gerekçesiyle kendi iradeleri dışında sürgün edilmişlerdir.

Serbest Göç: Bu göç türünde bireyler farklı yerler görmek, farklı bir kültürde yaşamak veya yaşadığı yerden kaynaklanan çeşitli sebeplerden dolayı göç edebilirler.

²⁶Stephen Castles & Mark J. Miller, Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, Çev. Bülent Uğur Bal- İbrahim Akbulut İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s.29

²⁷ Kerem Kınık, Göç, Sürgün, İltica, Hayat Sağlık Dergisi, Sayı:2, 2010, s.36

²⁸William Petersen, “A General Typology of Migration”, Therories of Migration, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing, Limited, 1996 England, s.3-13 Aktaran: Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları Ekim 2004, s.14-15-16

Örneğin; kişinin bulunduğu şehirden turistik amaçlı başka şehre gidip oraları görmek istemesi gibi.

Kitlesel Göçler: Kendi istekleriyle çeşitli sebeplerle göç eden bireyler, gittikleri yerden ülkeleriyle bağlarını devam ettirerek, kendi ülkesinden göç edenlerin sayısının artmasına vesile olabilir bunun nedeni ise gidilen yerdeki çekici faktörlerin olmasıdır.

2.2Göçün Çeşitleri

Göçe sebep olan faktörlerin çokluğu nedeniyle göç olgusu belli ölçütler etrafında çeşitlendirilerek sınıflandırılmış ve aşağıdaki gibi açıklanmıştır:²⁹

1.İrade Esasına Göre Göçler: Bu göç türünde gönüllü göçler kişilerin iradeleriyle yapılır. Zorunlu göçler ise, kişilerin iradeleri olmaksızın savaş, otoriter rejimlerin tehditleri ve can güvenliği gibi nedenlerden kaynaklanır. Zorunlu göçler de kendi içinde iki gruba ayrılır; birincisi devlet kontrolünde yapılan göçlerdir. Bu göç türünde insanlar kontrollü olarak bir yerden bir yere geçer. İkinci grup zorunlu göçler ise, insanların can güvenliğini tehdit eden olaylardan uzaklaşmak için göç ederler. Bu göç türüne örnek olarak savaşlar ve terör olayları verilebilir. Örneğin; 2011 yılında yaşanan Suriye iç savaşında ülkedeki Suriyelilerin can güvenliği açısından Türkiye'ye göç etmeleri zorunlu bir göç örneğidir. Yine Osmanlı devleti kontrolünde yaşanan Ermeni tehciri olayı da zorunlu göç örneğidir. Gönüllü göç örneği olarak ise; bireyin başka ülkede daha iyi bir eğitim almak için bulunduğu ülkeden göç etmesi örneği verilebilir.

2.Göçün Yoğunluğu Esasına Göre: Bu göç türü de iki grupta incelenir. Bunlara örnek kitlesel göçler ve bireysel göçler verilebilir.

3. Ülke Sınırları Esasına Göre: İç göç, ülke içinde yaşanan göç hareketliliğidir. Bu göç türünde itici ve çekici faktörler etkilidir. Örneğin birey için gideceği ülkede iş olanaklarının fazla olması, yüksek maaş, iyi bir eğitim olanakları çekici faktörlerdir. Bireyin göçmek istediği yerde geçimini sağlayamaması, kötü eğitim

²⁹ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, Ekim 2004, s.17

koşullarının olması birey için itici faktörler arasında yer alabilir.³⁰ *Dış göç ise*, ülkeler arasında yapılan göç hareketine denir.³¹

4. Yerleşme Süreleri Esasına Göre: Geçici göçler ve sürekli yerleşme amacıyla yapılan göçleri kapsamaktadır. Geçici göçlere örnek olarak mevsimlik göçler, başka bir şehirde eğitim almak için yapılan göçler verilebilir. Geçici göçün ana noktası gidilecek mekânda kalınacak sürenin biliniyor olmasıdır. Sürekli kalmak için yapılan göçlerde ise, aile ya da bireyler gidecekleri yere sürekli yerleşme fikrini taşırlar.

Göç kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için literatürde geçen göçle ilgili diğer kavramları incelemek gerekir;

Düzenli göç “birey veya toplulukların, yasal yollarla vatandaşı oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade eder.” Düzensiz göç ise; “birey ve toplulukların, yasa dışı yollardan vatandaşı oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını”³² ifade eder.”

Gönüllü Dönüş, “bireyin kendi iradesiyle menşe ülke, transit ülkesi veya üçüncü bir ülkeye destekli veya bağımsız dönüşü” ifade eder. Gönüllü Geri Dönüş, “kriterlere uygun olan kişilerin menşe ülkelerine tamamen kendi iradeleriyle geri dönmelerini ifade eder.³³ Bu terim “mülteciler, savaş esirleri ve tutuklu bulunan siviller bağlamında kullanılır.”³⁴

Hedef ülke, göç akınları (yasal ya da yasadışı) için varılacak hedef konumundaki ülke iken, Transit ülke, göç akınlarının (yasal ya da yasadışı) içinden geçtiği ülke olarak³⁵ ifade edilir.

³⁰ Fatih Çelik, “İç Göçler: Teorik Bir Analiz Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2005 14(2), s.174

³¹ Serdar Sağlam, “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları, 2006, s.34

³² Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi, Ankara Nobel Yayınları, Ekim 2016, s.4

³³ Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik Erişim tarihi:17.04.2018

³⁴ A.g.e Adıgüzel s.4

³⁵ Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik Erişim Tarihi:17.04.2018

Kaynak ülke, düzenli ya da düzensiz göç hareketlerinde, göçmenin ilk çıktığı ülkedir.³⁶

Uluslararası göç ya da dışgöç kavramı ise 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ön plana çıkmıştır.³⁷ Faist, uluslararası göçü şu şekilde ifade etmiştir;

“Bir devletten diğerine/diğerlerine gerçekleşen bir insan topluluğu hareketinin ötesinde tüm göç yapılarını kapsayan, çok sayıda bağ ile çok sayıda devlet arasında hareket edenler ile kalanlar arasındaki bağları düzenleyen, çok boyutlu, ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik bir süreçtir.”³⁸

Küreselleşen ekonomiyle bilişim, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin hızlıca gelişip ucuzlamasıyla dış göç yoğunluğu daha da artmıştır.³⁹ Gelişen ulaşım imkânlarıyla göç etmek kolaylaşmıştır. Yine göç eden bireyler telefon, internet vb. gibi gelişen iletişim araçlarıyla ettikleri yerdeki bireylerle iletişim kurmaları kolaylaştı. İletişim araçları vasıtasıyla göç edilen yerlerdeki imkânları gören bireyler buralara iş ya da eğitim gibi sebeplerle göç etme isteği duyabilmektedirler.

Nitekim Castles ve Miller da çağımızdaki göç eğilimini dört ana başlık altında toplayarak açıklamaya çalışmıştır. Bunlar:⁴⁰

Göçün Küreselleşmesi; Göç veren ülke ve bölgeler çeşitlenerek göç alan ülke ve bölgeler de farklı kültürel yapıdaki göçmenlerle zenginleşmektedir.

Göçün Hızlanması; Göç hacmi büyüdükçe devletler de yeni politikalar üretmektedirler.

Göçün Farklılaşması: Göç alan ülkeler artık sadece işçi göçünün dışında mülteci, sığınmacı gibi birçok göçmen türüyle karşılaşmaktadır.

³⁶A.g.e Adıgüzel, s.7

³⁷ Taşkın Deniz, “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, TSA/ Yıl:18 Sayı:1, Nisan 2014, s.177

³⁸ Thomas Faist, “Uluslararası Göç ve Ulus aşırı Toplumsal Alanlar. (Çev. Azat Zana Gündoğan, Can Nacar, İstanbul 2003 Bağlam Yayıncılık, s. 30 Aktaran: Bülent Şener, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme,” Güvenlik Bilimleri Dergisi, Sayı:6 Mayıs 2017, s.4

³⁹ Barbara Pusch, “Hayatım Film Gibi”, s.444-445 Aktaran: Canan Öykü Dönmez Kara, “Göç Bağlamında Uluslararası İş Birliği ve Türkiye’nin Politikaları” adlı doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2015, s.23

⁴⁰ Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, Ekim 2016, s.22

Göçün Kadınlaşması: Kadınlarda artık günümüzde değişen yaşam koşulları sebebiyle göç sürecine dâhil olmuşlardır. Özellikle 1970'lerden itibaren kadınların işgücüne katılım oranları artmıştır. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan gelir adaletsizliği ve maddi imkânların yetersizliği kadınların ailelerini geçindirebilmeleri için gerektiğinde göç etmelerine neden olmuştur.⁴¹ Örneğin; ülkemizde mevsimlik göçlerde kadınlarında evin gelirine katkı sağlamak için göç sürecine dâhil oldukları söylenebilir.

2.3 Göç Kuramları

Uluslararası göç hareketliliği son zamanlarda bütün dünyayı etkileyen, farklı sebeplere dayanan, ulus kavramını sorgulatan, demografik yapıyı etkileyen bir süreç içindedir. Bu süreç sosyal bilimciler tarafından değerlendirilerek çeşitli kuramlarla açıklanmaya çalışılmıştır.⁴² Sosyal bilimler nüfus hareketlerin farklı yönleriyle göç olgularının anlaşılmasında yardımcı olmaktadır.⁴³

19. yüzyılda göç olgusu bilimsel tartışmalarda dâhil olmaya başlamıştır. Bu konudaki ilk çalışmaları, Georg Ravenstein yapmıştır.⁴⁴ Ravenstein, göçle ilgili yedi tane kanun ortaya koymuştur. Bu kanunlar şunlardır.⁴⁵

1. Göç ve mesafe; Kişiler genellikle sadece mesafesi az olan yerlere göç ederler. Mesafesi az olan yerlere gidildiğinde, orada göç dalgalarına sebep olan nüfus değişimi yaşanır. Yaşanan bu demografik sonuçları tahmin etmek için göçmenleri alan yerlerdeki yerli nüfus yoğunluğunu da dikkate almak gerekir. Genellikle yapılan göçler endüstri bölgelerinde yoğunlaşmaktadır.

2. Göç ve basamakları: Şehirlerde ekonomik imkânların fazla olmasından dolayı şehrin yakınında bulunan özellikle kırsal kesimde yaşayan bireyler buralara göç

⁴¹ Çağla Ünlütürk Ulutaş ve Aslıcan Kalfa, "Göçün kadınlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri," Fe Dergi 1/2 2009, s.14

⁴² Nermin Abadan Unat, Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2012, s.3

⁴³ Stephen Castles & Mark J. Miller, Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, Çev. Bülent Uğur Bal- İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s.30

⁴⁴ A.g.e. Abadan Unat, s.4

⁴⁵ Ravenstein, "The Laws of Migration", Journal of the Royal Statistical Society, Vol. 48, No.2, s.198-199 Aktaran: Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara Anı Yayınları, Ekim 2004, s.22

ederler. Daha sonra bu bölgede nüfus azalarak uzak yerlerden gelen kişiler buralara yerleşir. Yaşanan bu hareketlilik şehrin hızının artmasıyla adım adım devam eder.

3. **Yayıma ve Emme Süreci;** Ravenstein'e göre bireyler şehirlerde gelişen ve hızla ilerleyen ekonomi ve ticaret alanlarından yararlanmak amacıyla göç ederler. Böylece kentte gelişen ekonomiyle iş gücü ihtiyacı artacak bireyler göç sonucunda bu iş yerlerinde çalışabileceklerdir.

4. **Göç Zincirleri:** Yaşanan göç dalgası yeni göç dalgasını meydana getirir. Yerleşim birimleri göç alırken aynı zamanda göç verdiğini belirtir.

5. **Doğrudan göç:** Uzak olan yerlere göç eden bireyler sanayi merkezlerinin olduğu yerlere yerleşmektedir.

6. **Kır kent yerleşimcileri farkı:** Şehirde bulunan bireyler kırsal kesimdeki bireylere göre çok fazla göç etme eğilimi taşımazlar. Çünkü ona göre bireylerin kentte iş imkânlarının fazla olmasından dolayı iş gücü ihtiyacına binaen şehirden göçme isteği duymazlar.

7. **Kadın erkek farkı:** Kadınlar erkeklere oranla daha çok göç sürecine dâhildirler.

Göç olgusu çeşitli sosyal bilimlerle etkileşime girerek çok yönlülüğünü artırmaktadır; bu sebeple göçü açıklayan genel bir teori ortaya koyulamamaktadır. Dolayısıyla göç olgusunun nedenleri ve sonuçlarıyla geniş çaplı araştırılarak farklı teoriler ortaya konulmuştur. Bu kuramlar kişilerin, evlerin davranışı gibi değişkenlerin yanında ekonomik ve toplumsal etkiler gibi faktörleri de değerlendirmektedir.⁴⁶ Bu teoriler ise şunlardır:⁴⁷

⁴⁶ Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016, s.16

⁴⁷ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, Ekim 2004, s.28

2.3.1 Kesişen Fırsatlar Teorisi

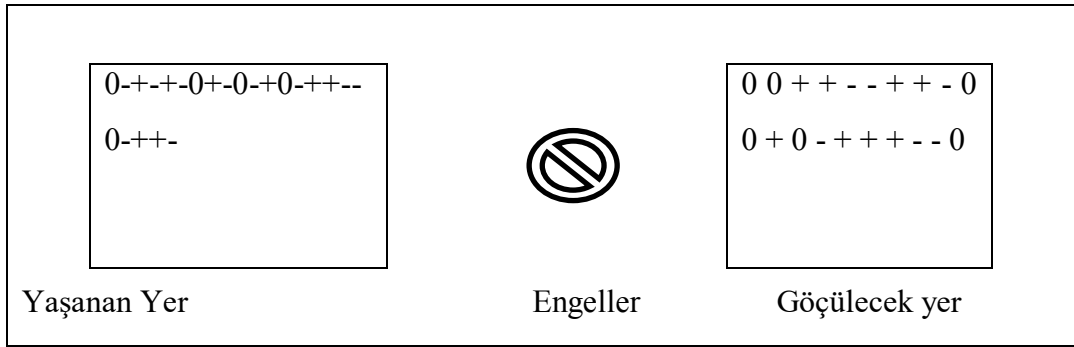
Bu teoriyi 1940 yılında Stouffer geliştirmiştir. Teoriye göre, göç edilen yerlerdeki fırsatların çokluğu o oranda göçen insan miktarını da artmaktadır.⁴⁸

Bu teoriye göre; göç edilecek yerin uzak ya da yakın oluşu ve sunduğu fırsatlar da önemlidir.⁴⁹ Lakin uzak mesafeli göçlerde her bir ülkeye girişte güvenlik ve kontrol mekanizmalarıyla karşılaşılacağından özellikle uluslararası göçü zorlaşmaktadır.⁵⁰ Yani uzak mesafede imkânlar fazla da olsa uluslararası göçlerde yaşanan bu tür faktörler göç eden insan sayısının sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

2.3.2 İtme Çekme Teorisi

Lee'ye göre göç olgusunda ana unsur barındırır. Bunlar:⁵¹

1. Bireyin yaşadığı mekân ilgili unsurlar
2. Gidilmeye karar verilen mekânla ilgili unsurlar
3. Engelleyici unsurlar
4. Kişisel unsurlar

Şekil 1: Yaşanan ve göçülecek yerlerdeki faktörler ve işe karışan engeller

⁴⁸Jansen, C. J. "Migration: A Sociological Problem", Readings in the Sociology of Migration, ed. Clifford J. Jansen, Pergamon Press, New York, 1970, s.11. Aktaran: A.g.e Yalçın, s.28

⁴⁹Samuel A. Stouffer "Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance", American Sociological Review, Volume 5, 1940 s. 6. Aktaran: Savaş Çağlayan, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi" Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) Sayı:17, Güz 2006, s.77

⁵⁰Çağlayan, s.77-78

⁵¹Everett S. Lee, "A Theory of Migration", Migration, ed. J.a. Jackson, Cambridge University Press, London, 1969, s.285-286. Aktaran: Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları 2004, s.30

Lee gidilmesi düşünölen mekânla ilgili itme ve çekme unsurlarının mevcut olduğunu belirtmektedir. Yukarıda itici unsurlar “-“çekici unsurlar“+” sembolleriyle belirtilmiştir. Nötr “0” olan unsurların ise etkisi bulunmamaktadır.⁵²Örneğin, bireylerin bulunduğu yerlerde ekonomik sıkıntıları varsa ve orada imkânlar kısıtlıysa bu durum göç etmesinde itici bir faktördür. Eğer gitmek istediği yerde iş gücü ihtiyacı varsa bu da çekici faktördür. Maddi durumu iyi olan biri ise göç etme eğilimi içinde olmaz bu da nötr faktördür.

Kısacası, bireylerin buldukları mekânlardan başka bir mekâna göç etmesindeki nedenler değişkenlik gösterebilir.⁵³

Lee'ye göre göç edilecek yerlerde çekici faktörlerin fazla olması göçün ilk koşuludur. Ama kimi zaman bu çekici faktörler birtakım engellere sahip olabilmektedirler. Bunların başında da gidilecek yerin uzak olması gelmektedir.⁵⁴ Yine gidilecek yere ulaşım imkânlarının zor ve kısıtlı olması, ölkelerin kendi belirledikleri göç politikaları ve yasaları gibi nedenlerden kaynaklı engellerle karşılaşılabilir.⁵⁵

2.3.3 Ekonomik Temelli Göç Kuramları

Göçle ilgili ilk sistematik teori olarak ekonomik temelli göç kuramları, emek piyasasındaki arz ve talep arasındaki farkın ölkelere (bölgelere) göre değişmesi esasına dayanır. Bu ekonomik kuramlar Neoklasik Göç kuramları, Yeni Ekonomi Kuramları ve İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı olmak üzere üç tanedir.⁵⁶

2.3.4 Neo-Klasik Ekonominin Makro ve Mikro Kuramları

Uluslararası göç ve iç göçün nedeni, emek konusundaki arz ve talebin coğrafi bölgelere göre farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Emek fazlasına sahip olan ölkeler, ucuz ücret piyasasına sahipken sermayeye kıyasla sınırlı bir emek piyasasına sahip olan

⁵²A.g.e Yalçın, s.31

⁵³Yusuf Adıgözel, Göç Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, Ekim 2016, s.26

⁵⁴Everett S. Lee, “A Theory of Migration”, Migration, ed. J.a. Jackson, Cambridge University Press, London, 1969, s.285- 286. Aktaran: Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, 2004, s.32

⁵⁵Todaro, M, P. “ Internal Migration in Developing Countries, International Labour Office”, Geneva, 1980, s.17-18 Aktaran: Savaş Çağlayan, “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi” Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)Sayı:17, 2006, s.74

⁵⁶A.g.e Adıgözel, s.26-28-29

ülkelerin ücret düzeyi yükselebilmektedir. Bundan dolayı düşük ücretle çalışan işçiler, yüksek ücret veren ülkelere doğru gitmektedirler. Bu göç hareketliliği sonucunda emek zengini ülkelerde emek piyasası küçülürken ücretler yükselmekte sermaye zengini ülkelerde ise ücretler düşmektedir.⁵⁷

George J. Borjas, Sjaastad ve Todaro'nun geliştirdikleri mikro kurama göre ise; kişi maliyet ve kar hesabını yaparak göç etme kararını verir. Bireyler yüksek kazanç elde etmek için göç ederler. Ama yüksek karları elde etmeden önce göç sürecinde birtakım araçlara yatırım yaparlar. Bunlar, ulaşım masrafları, dil öğrenme gibi yatırımlardır. Yine yasadışı yollarla göç etmek isteyen bireyler, sınır dışı edilebilirler. Birey bütün riskleri ve fedakârlıkları yüksek bir kazanç sağlamak için yapmaktadır.⁵⁸

2.3.5. Yeni Ekonomi Kuramı

Bu kurama göre, göç etme kararı, ailenin tüm üyeleri hatta bazen bir topluluğun üyeleri tarafından alınmaktadır. Alınan bu kararlar gelir düzeyinin yükselmesinin yanında yerel piyasada sıkıntı olduğunda bu sıkıntıları aşılabilir.⁵⁹ Oded Stark'ın ortaya koyduğu bu teoriye göre; az gelişmiş ülkelerde aile üyeleri ailenin sahip olduğu gelir kaynaklarını verimli bir şekilde kullanabilirler. Aile üyeleri herhangi bir ekonomik krizde gelir sağlamak için farklı çözümler deneyebilirler.⁶⁰ Örneğin; İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'den Avrupa'ya çalışmak için işçiler gitmiştir. Bu göçün sebeplerinden biri de özellikle kırsal kesimde yaşayan aile üyeleri veya aile üyelerinden biri ek gelir elde etmek için Avrupa'ya göç etmesidir. Oraya göç eden birey ise kazandığı paralardan ailesine göndererek böylece aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır.⁶¹

⁵⁷ Nermin Abadan Unat, Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2012, s.6

⁵⁸ George J. Borjas, "Economic Theory an International Migration" International Migration Review, 23, s.457-485 Aktaran: Nermin Abadan Unat, Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2012, s.7

⁵⁹ A.g.e Abadan Unat,s.8-9

⁶⁰A.g.e Abadan Unat, s.9

⁶¹OdedStark ve David E. Bloom, "The New Economics of Labour Migration", American Economic Review, 75,1985, s.173-178 Aktaran: A.g.e Abadan Unat, s.8

2.3.6. İkili İşgücü Piyasası Kuramı

Piore, göçmen işgücünün sürekli artmasının nedenini modern sanayi toplumlarının ihtiyaçlarından kaynaklandığını belirtmektedir. Gelişmiş ekonomilerde “işgücü piyasası sermaye yoğun sektörler ve emek yoğun sektörler” olmak üzere iki yapıdır. Sermaye yoğun sektör yetenekli ve donanımlı işçilerden oluşurken emek yoğun sektördeki işçiler ise vasıfsızdır ve herhangi bir ekonomik krizde işten çıkarılacak kesimdir. Yerli vasıfsız işçiler ikincil sektördeki işleri yorucu bulduklarından çalışmamaktadırlar. İşverenler de ikincil sektördeki bu açığı göçmen işçilerle kapatmaktadır. İşçi göçmenlerde kendi ülkelerindeki ücretlerin ikincil sektördeki ücretlerden daha düşük olduğu için bu işleri kabul etmektedirler.⁶²

2.3.7. Merkez Çevre (Dünya Sistemi) Kuramı

Castles, Sassen ve Portes tarafından geliştirilen bu kurama göre⁶³ uluslararası göçün artmasında kapitalist ekonominin rolü büyüktür. Merkez ülkeler çevre ülkelerden hammadde temin ederek üretip satmaktadır. Çünkü çevre ülkeler hammaddeyi üretecek alt yapıya sahip değillerdir.⁶⁴ Çevre ülkelerdeki bireyler bölgelerindeki hammaddeler azaldıkça işgücü ihtiyacı olan ülkelere göç etmektedirler.

2.3.8. Göç Sistemleri Kuramı

Bu kurama göre; “iki veya ikiden fazla ülke” mesafenin uzaklığına ya da yakınlığına bakılmaksızın karşılıklı olarak göçmen değiştirerek ilişkiler zinciri oluştururlar.⁶⁵

Göç hareketinin oluşmasında, göç alan ve veren ülkelerin birbirleriyle olan tarihsel ilişkileri etkili olabilmektedir.⁶⁶ Göç sistemleri kuramının şu varsayımlara dayanmaktadır;⁶⁷

⁶² Gülay Toksöz, Uluslararası Emek Göçü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Mart 2016, s.17-18

⁶³ Fuat Güllüoğlu, “Göç Olgusunun Ekonomi Politikası ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi 53 Sayı 4, 2012, s.67

⁶⁴ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, Ekim 2004, s.36

⁶⁵ Savaş Çağlayan, “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi” Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) Sayı:17, Güz 2006, s.82

⁶⁶ Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, Ekim 2016, s.32

1. Göç sisteminde bulunan ülkelerin uzak ya da yakın mesafe de olması göç hareketlerine engel değildir.

2. Merkez ülkeler, birbiriyle benzer olan ülkelere gelen kişileri onaylayabilirler.

3. Göç sistemine birden fazla ülke üye olabilir.

4. Zorlayıcı bir sistem değildir, gerektiğinde bu sistemden çıkılabilir.

2.3.9. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Massey bu kuramı şöyle ifade etmektedir; göçmenler göç ettikleri ülkelere geldiğinde burada daha önce bulunmuş bireylerle ya da göç etmemiş bireylerle ortak bir bağ geliştirirler. Bu durumun uluslararası göç hareketliliğini artırmaktadır. Bu ağlar vasıtasıyla bireylerin yardım alması, gittikleri yerlerde iş bulması daha da kolaylaşmaktadır.⁶⁸

Yeni göçmenler için yapılan yardımlaşma göçmen açısından faydalı olurken diğer taraftan ise yeni gelen göçmenler geldikleri ülkesinin toplumundan soyutlanabilmektedirler. Bunun sonucunda yeni göçmen zamanla kendi diline ve toplumuna uyum da sıkıntı çekebilir.⁶⁹

2.4. Göçün Sonuçları ve Göçmen, Mültecilik, Sığınmacı Kavramları

Göç hareketliliği insanlar, toplumlar ve ülkeler arasındaki ilişkilerin gelişmesinde ve ilerlemesinde rol oynayan önemli bir olaydır. Çünkü bireyler buldukları ülkeden, bölgeden, şehirden göç ettiklerinde gittikleri yerlerde de

⁶⁷ Nermin Abadan Unat, Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2012, s.22

⁶⁸ Massey, Douglas S, "Social Structure, House hold Strategies and the Cumulative and Causation of Migration," "population Index 56, 1990, s.3-26. American Apartheid Segregation and the Making of the Underclass, Harvard University Press, Cambridge, 1993, Worlds in Motion: Understanding International Migration At the End of the Millennium, Oxford University Press, New York, 1998 Aktaran: Nermin Abadan Unat, Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2012, s.18

⁶⁹ Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları, Ekim 2004, s.53-54

demografik, toplumsal, ekonomik, siyasi gibi bir takım sonuçlara neden olabilmektedirler.⁷⁰

Bu sonuçlar genel olarak incelendiğinde göç ilk olarak demografik açıdan bir nüfus hareketliliğe sebep olmaktadır. Göç edilen yerlerde nüfus azalırken, göç alan yerlerde de nüfus artmaktadır. Yine örneğin ülke dışına çalışmaya giden göçmenler kazandıkları paraları ailelerine, memleketlerine göndererek onlara maddi anlamda katkı sağlamaktadır.⁷¹

Kırsal kesimde yaşayan bireyler şehirlere göç etmesiyle tarım alanında birtakım sorunlara sebep olabilmektedirler. Kırsal kesimde çalışacak işçi kalmadığından tarımsal faaliyetlerde aksamalar yaşanabilmektedir.⁷² Yine kırsal kesimden şehirlere yapılan göç neticesinde kentlerde *gecekondu*laşmaların yapıları artmıştır. Sabri Çakır, gecekondulaşmaya sebep olan nedenleri şu şekilde açıklamıştır;⁷³

1. Nüfusun hızla artması.
2. Tarımsal faaliyetlerde makinenin yaygınlaşmasıyla işgücünün azalmasına bağlı olarak şehirde çalışmak için bireylerin göç etmesi
3. Plansız bir şekilde ilerleyen sanayileşme
4. Toprakların veriminin azalması
5. Topraklarla ilgili yeni düzenlemelerin yapılmaması
6. Devletin hazine arazilerini iyi değerlendirmemesi
7. Doğal afetlerin artması

Göçün sonuçlarından biri de *kentleşmenin* ortaya çıkması olmuştur. Ruşen Keleş, kentleşmenin ve şehirlerin artmasında sanayileşme ve ekonominin etkili

⁷⁰ Süleyman Ekici & Gökhan Tucel, "Göç ve İnsan", Birey ve Toplum, Cilt.5, Sayı.9,2015, s.9

⁷¹ Abdurrahman Yılmaz, "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri" Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/2 Winter 2014, Ankara s.1692

⁷² Didem Daniş, Nüfus Meselelerine Demografik Bir Bakış Açısı Göçler, www.acikders.org 2017 Erişim Tarihi: 20.04.2018

⁷³ Sabri Çakır, "Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar" SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:23, 2011, s.214

olduğunu söylemektedir. Ayrıca şehirleşmeyle birlikte toplumdaki iş bölümü, dayanışma ve bireylerin davranışlarının da değiştiğini vurgulamaktadır.⁷⁴

Göçün birey ve ilişkiler üzerinde de etkileri olmaktadır. Şehirlere göç eden bireyler geldikleri bölgedeki kişilerle bağlantısı azalırken, yeni tanıştığı kişilerle ilişkilerini geliştirebilmektedir. Yine göç eden kişiler açısından da değişiklikler yaşanmaktadır. Örneğin; geldiği yerde ev sahibi konumundayken gittiği yerde evi yoksa kiracı sıfatıyla oturmak zorunda kalmaktadır.⁷⁵ Göçle birlikte aile yapıları da değişikliğe uğrayabilmektedir. Örneğin; geleneksel geniş aile yapıları zayıflayarak çekirdek ailelere dönüşebilmektedir.⁷⁶

Castles ve Miller, göçmenlerin geldikleri yerlerde toplumsal değişikliklere neden olduklarını ve bunun toplumsal etkilerinin olduğunu belirtmektedir. Bu etkiler ve değişiklikler ülkeden ülkeye, toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Kimi toplumlar ülkesine gelen göçmenleri istemez ve onları kabullenmezler bunun sonucunda yeni gelen göçmenler *azınlık* durumuna düşebilmektedirler. Kimi toplumlarda yeni gelen göçmenleri kabullenerek, *etnik cemaatlerin* oluşmasına vesile olabilmektedirler. Göçmenlere yönelik azınlık ya da cemaat bakış açısının toplumun kendisinin belirlediği aşikârdır.⁷⁷

Azınlık ve cemaat oluşumlarının yanında, yaşanan göç hareketliliği sonucunda göçmenlerle ilgili kavramların daha da genişlediği görülmektedir.

Uluslararası Göç Terimleri sözlüğünde bu kavramlar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;⁷⁸

Uluslararası arenada ortak bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göçmen teriminin, kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan kişinin kendi özgür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir.

⁷⁴ Ruşen Keleş, Kentleşme Politikası, Ankara: İmge Yayınları, 1993, s.19.

⁷⁵Hans Freyer, Sosyolojiye Giriş, Çev. Nermin Abadan, Ankara: SBF Yay. No:165-167, 1963, s.157. Aktaran: Sami Güven, 'Dış Göç ve İşçi Yatırım Ortaklıkları, Ankara: TODAİE Yayını No:168, 1977, s.15.

⁷⁶ Halis Başel, "İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi:51, s.302

⁷⁷Stephen Castles & Mark J. Miller, Göçler Çağı Modern Dünyada Ulusla arası Göç Hareketleri, Çev. Bülent Uğur Bal- İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s.44-45

⁷⁸ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf Erişim tarihi:24.02.2018

Dolayısıyla bu terim, hem maddiyatı güçlendirmek ve refah düzeye çıkmak hem de kendileri veya ailelerinin gelecekları için bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır şeklinde tanımlanabilmektedir.

Mülteci, ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşlerinden dolayı haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşi olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Düzensiz göçmen, “yasadışi giriş veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden mahrum kişi” olarak tanımlanmıştır.

Sığınmacı ise, “ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek için mültecilikle ilgili yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler.” olarak tanımlanmıştır. Mültecilik başvurusu kabul edilmezse bu kişiler ülkeden ayrılmaları gerekir ve eğer kendilerine herhangi bir nedenle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler mülteci statüsü olmadığı için sınır dışı edilebilirler.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında mültecileri uluslararası koruma altına alabilmek için bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin; uluslararası mülteciler rejimiyle mültecilerin sorunları çözüme kavuşturmak, mültecilikle ilgili gelişmeleri yakından izlemek amaçlanmıştır. Bu sistemin merkezinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMYK) yer almaktadır.⁷⁹

Uluslararası düzeyde mültecilerin korunmasına yönelik en önemli sözleşmelerden biri Cenevre sözleşmesi olarak bilinen 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gelmektedir. Mültecilerin hukuki

⁷⁹Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-98 Bir İnsanlık Sorunu, Hazırlayan; UNHCR Oxford University Press, Türkçe Editörler; İsmail Çekem, Cevat Taylan, Goncağül Karadağ, Didem Bulutlar, Nalan Soyarıık, Çevirmenler, Yeşim Boyacılar, Volkan Çıdam, Çağlayan Orhaner, Nihal Yetkin, Elif Gündoğdu, Simter Coşar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği Ankara 1997, s.52-53

durumu bu sözleşmede belirlenmiştir. Bu sözleşme, II. Dünya Savaşı sonrası “Avrupa içerisinde yerinden edilenler için yürürlüğe konmuştur.”⁸⁰

Genel olarak sözleşme incelendiğinde mültecilerin lehine yapılmış birçok maddenin yer aldığı görülmektedir. Örneğin, sözleşmenin 33. Maddesinde yer alan;

“Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir, geldikleri ülkede tehlike varsa bu sözleşmeye göre mülteciler geri gönderilemez.”

İfadesiyle mültecilerin korunma altına alındığı görülmektedir. Bununla beraber uluslararası hukuka göre, mültecilerin gittiği ülkeler, mültecilerin ekonomik, toplumsal ve siyasal haklardan ve dolaşım özgürlüğünden her türlü sorumludurlar. Mültecilerin sahip olduğu haklar dışında kendi üzerine düşen sorumlulukları da bulunmaktadır. Örneğin; mülteciler gittikleri ülkelerin yasalarına uymak zorundadır çünkü 1951 Sözleşmesi’nde belirtildiği üzere ağır cezayı gerektiren bir suç işlendiğinde mülteci statüsünden çıkarılabilirler.⁸¹

Türkiye, Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi’ne ve 1967 Protokolü’nü kabul etmiş fakat “coğrafi sınırlama” hükmünü kaldırmamıştı.⁸²

Mülteciler ve sığınmacılar gittikleri ülkelerde bir takım sınırlı haklara sahip olsalar da yaşadıkları göç sürecinin doğal bir sonucu olarak bir takım sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu sorunlar mültecilerin gittikleri ülkelerin göçmen politikalarına göre değişse de temel ihtiyaç konusunda sorunları bulunmaktadır.⁸³

Sığınmacı ve mülteciler gittikleri ülkelerde kendi kültürlerine uygun ortam bulması tabii olarak zor olabilmektedir. Gittikleri ülkelerde kendilerine eğitim hakları sunulsa da dil ve kültürel uyum sorunları nedeniyle sıkıntı yaşayabilmektedirler. Yine

⁸⁰www.ifsw.org Aktaran: Önder Beter, Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar, Ankara: SABEV 2006, s.13 Erişim Tarihi: 20.05.2018

⁸¹Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-98 Bir İnsanlık Sorunu, Hazırlayan; UNHCR Oxford University Press, Türkçe Editörler; İsmail Çekem, Cevat Taylan, Goncagül Karadağ, Didem Bulutlar, Nalan Soyarik, Çevirmenler, Yeşim Boyacılar, Volkan Çıdam, Çağlayan Orhaner, Nihal Yetkin, Elif Gündoğdu, Simter Coşar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği Ankara 1997, s.52-53

⁸² <http://www.unhcr.org/tr/multeci-statusu-belirleme> Erişim Tarihi: 25.05.2018

⁸³ “Türkiye’de İltica Politikaları” Sığınma Hakkı ve Mülteciler. İltica Hakkı ve Mülteciler Atölyesi, Ankara, İHD Yayını, 2005 s.8

kaldıkları bölgede kalacakları yerler olumlu şartlara sahip olmayabilir. Özellikle göç sürecinde maddi anlamda yaşanan mağduriyetler olabilmektedir. Bu yüzden sığındıkları ülkelerde istedikleri gibi barınma yerleri bulamayabilirler. Örneğin, kira parasının çok olması, kalabalık bir nüfusla göç edildiğinden büyük odalı evlerin bulunmasının zor olması gibi sebeplerle istedikleri yerlerde kalamayabilirler. Farklı kültürlerden dolayı sığınmacılar gittikleri ülkelerde kültürel çatışmalar yaşadıklarından bölge halkıyla sorunlar yaşayabilmektedirler.⁸⁴

Yine sığınmacılar göç ettikleri ülkelerde çalışmak için hemen iş bulamayabilirler. Çünkü göç edilen ülkenin iş gücü ihtiyacı ya da ekonomisi ve göç edenlere yönelik belirledikleri politikalar dolayısıyla gelen göçmenlere iş imkânı sunamayabilir. Bu yüzden gelen sığınmacılar maddi sıkıntı çekebilmektedirler. Kimi zaman da sığınmacılar kaçak ya da düşük ücretli işlerde çalışarak geçimine katkı sağlayabilmektedir.⁸⁵

Göç hareketliliğinde hiç şüphesiz en çok etkilenen kesim çocuklar olmaktadır. Gittikleri ülkelerde eğitim olanaklarından yeterince faydalanamayabilirler. Özellikle yaşadıkları dil sorunu ve müfredat uyumsuzluğu verimli eğitim almalarına engel olabilmektedir. Yine bazı sığınmacı çocuklar maddi imkânsızlıklardan dolayı düşük ücretle çalışabilmektedir.⁸⁶

⁸⁴ Önder Beter, Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar, Ankara: SABEV 2006, s.33

⁸⁵ A.g.e Beter, s.33

⁸⁶ A.g.e Beter s.38-39

3. SURIYELİ SIĞINMACILAR

Suriye'de 2011 yılından itibaren devam eden iç savaş dolayısıyla yaklaşık 13 milyondan fazla Suriyeli ülkesinden göç etmek zorunda kalmıştır.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 25 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacı sayısının 3 milyon 605 bin 615 kişi olduğunu belirtmektedir. Bu kişilerin 1 milyon 953 bin 784'ü erkeklerden, 1 milyon 651 bin 831'i ise kadınlardan oluşuyor. Çocuk Suriyeli sığınmacı sayısının ise; 1 milyon 655 bin 381 olduğunu açıklamıştır.⁸⁷Suriye'de yaşanan iç savaşın nedenini anlamak için geçmişten bugüne yaşanan süreci ele almak konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

3.1 Suriye'nin Tarihi

Suriye etnik açıdan oldukça kozmopolit bir ülkedir. Ülke nüfusunun % 83'ünü Araplar, % 10'unu Kürtler, % 5'ini Türkler, % 1'ini Çerkezler, % 1'ini Ermeni ve diğerleri oluşturmaktadır. Mezhep olarak da çeşitlilik barındıran Suriye nüfusunun % 74'ünü Sünni Müslüman, % 12'sini Nusayriler, % 3'ünü Dürziler, % 11'ini ise farklı Hristiyan mezhepleri ve diğer dini gruplar oluşturmaktadır.⁸⁸

Suriye'nin iç savaş öncesi 2011 yılındaki demografik yapısı incelendiğinde ülkenin toplam nüfusunun 21 milyon civarı olduğu belirtilmiştir. Kişi başına düşen milli gelir ise 5.100 USD'dir. Genç nüfustaki (15-24 yaş arası) işsizlik oranı ise erkeklerde %15.3 kadınlarda %40.2 olarak belirtilmiştir.⁸⁹

Osmanlı topraklarına katılmadan önce Suriye topraklarında birçok millet yaşamıştır. Suriye'de ilk olarak sırasıyla Samiler, Amiritler ve Fenikeliler hâkim olmuştur.M.Ö. 2000'de Babil Devleti, M.Ö. 1500'de Firavun, M.Ö. 1460'tan itibaren Hitit Devleti, M.Ö. 722 Asurlular hâkim olmuşlardır. M.Ö. 540 yılında ise Makedonlar bölgeye

⁸⁷<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 06.06.2018

⁸⁸Gabriel Baer, Population and Society in the Arab East, London 1964, s. 9. Alıntılan: Ahmet Bağlıoğlu, "Suriye'de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri" e-makâlât Mezhep Araştırmaları, VI/2 (Güz 2013), s.506

⁸⁹ Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması 2017 AFAD Raporu, s.12

hâkim olmuştur. M.Ö. 64'te Romalılar, M.S. ikinci asırda ise bu bölgede Hims, Palmyra ve Petra Krallıkları kurulmuştur. Hazreti Ebubekir zamanında ise gönderilen İslam ordusu 635 yılında Suriye'yi fethetmiştir.⁹⁰ Daha sonra Suriye, Yavuz Sultan Selim döneminde Mısır Seferi'yle Osmanlı topraklarına katılarak 1920 yılına kadar Osmanlı egemenliği altında kalmıştır.⁹¹

Birinci Dünya Savaşı'nda galip çıkan Fransa, İngiltere Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde bulunan birçok Arap eyaletini paylaşmışlardır Bu paylaşım sonucunda Suriye, 300 yıl süren Osmanlı hâkimiyetinden alınarak 1920 tarihinde San Remo konferansında çıkan kararla manda yönetiminde Fransa'ya bırakılmıştır.⁹² Fransa kısa bir süre Suriye'yi yönettikten sonra İkinci Dünya Savaşı'na katılmış fakat savaşta mağlup olunca Suriye'ye yarı bağımsızlık hakkı tanımak zorunda kalmıştır. Yarı bağımsızlık hakkı kazanan Suriye 1943 yılında cumhurbaşkanlığı seçimleri yapmış ve Şükrü el Kuwatli'yi ilk cumhurbaşkanı olarak seçmiştir fakat darbeden dolayı bu yönetim kısa sürmüştür.⁹³

Darbeden 3 yıl sonra 1944 yılında ABD ve Sovyetler Birliği, Suriye'nin bağımsızlığını tanıyarak 1946 yılında tamamen bağımsız olmuştur.⁹⁴

1943 yılına gelindiğinde ise, Eflak ve Bitar öncülüğünde Baas Partisi kurulmuştur.⁹⁵ Baas Partisi'nin ideolojisi, "bütün Arap ülkelerini tek bir çatı altında birleşerek sosyalist, milliyetçi ve laik bir şekilde yönetilmesini amacına dayanmaktaydı."⁹⁶ Bundan dolayıdır ki 1948-1954 yılları arasında yaşanan darbe girişimi sonrası Baas Partisi ülke yönetimine geçmiştir,⁹⁷ partinin yönetime gelmesinde Baas ideolojisi etkili olmuştur. Nitekim bu fikirler Arapların yaşadığı yerlerde de hızlıca

⁹⁰ Necati Özfatura" Suriye'nin Tarihi Geçmişi" <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/m-necati-ozfatura/596666.aspx> Erişim Tarihi:13.05.2019

⁹¹ Ömer Aymalı, "Suriye Devleti Nasıl Kuruldu? Esad Dönemi Nasıl Başladı?" <http://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/215973/suriye-devleti-nasil-kuruldu-esad-donemi-nasil-basladi> Erişim tarihi: 08.06.2018

⁹² Ayşe Tekdal Fildiş, "Günümüzde Suriye'de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış", Ortadoğu Analiz, Nisan 2013 Cilt 5, Sayı:52, s.57

⁹³ <http://www.tarihsayfasi.com/ulkeler-tarihi/suriyenin-tarihi.html> Erişim tarihi:08.06.2018

⁹⁴ Muhittin Ataman, "Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum" SETA rapor, Nisan 2012, s.8

⁹⁵ Yusuf Taner Kılavuz, "Suriye ve Irak Ekseninde Baas Partisi" <http://www.ilimvedeniyet.com/suriye-ve-irak-ekseninde-baas-partisi.html> Erişim Tarihi:24.04.2018

⁹⁶ <https://www.stratejikortak.com/2016/06/baas-partisi-nedir.html> Erişim Tarihi: 13.05. 2019

⁹⁷ A.g.e Ataman, s.8-9

yayılmaya başlamıştır.⁹⁸İ lerleyen zamanlarda ülke içinde çeşitli sıkıntılar devam etse de Baas Partisi iktidarda kalmaya devam etmiş ve 1971 yılına gelindiğinde ise Hafız Esad devlet başkanı seçilmiştir.⁹⁹ Hafız Esad, 1973 yılında yaptığı anayasal düzenlemeyle devlet başkanlığı yetkisini ekonomik, siyasal ve yasama gibi alanlarda genişleterek geniş haklara sahip olmuştur.¹⁰⁰Örneğin, kendisi ülke ile ilgili kararları, politikaları belirleyerek üst düzey memur ve askerinin atamasını yapacak ve isterse görevden alacaktı.¹⁰¹Bu düzenlemenin ardından Nusayriler birçok bürokratik alanlara atanmışlardır.

Hafız Esad döneminde İsrail ile olumsuz ilişkiler yaşanmıştır. İsrail'in 1967 yılında Golan Tepeleri'ni işgal etmesiyle iki ülke arasında gerginlik yaşanmıştır.¹⁰² Yine Hafız Esad, SSCB'nin dağılmasının ardından ABD ile yakın ilişkiler kurarak Körfez Savaşı'nda Irak'a asker göndermiştir.¹⁰³

10 Haziran 2000 tarihinde Hafız Esad öldükten yerine oğlu Beşşar Esad geçmiş ve yapılan referandumla 10 Temmuz'da devlet başkanı unvanını almıştır.¹⁰⁴

Beşşar Esad, bürokrasi ve siyaset alanlarında yeni düzenlemeler yapmaya çalışmıştır. ABD ve AB ile arasını iyi tutmaya çalışmıştır.¹⁰⁵ 2000 yılının sonlarına doğru ticari bankalar ve kıymetler borsasının açılmasına izin verse de ülkedeki bir takım aydın ve kentli tüccar sınıf, Baas iktidarını bu ekonomik açılımların siyasal alanda yaygınlaşmadığı için eleştirmişlerdir.¹⁰⁶ Beşşar Esad ise bu eleştirilerin ardından demokratikleşme hareketlerini azaltmıştır. Bunun örneğini, yine 2005 yılında Kürtler,

⁹⁸Erdal İnce, "Suriye'de Baas Rejiminin Kuruluşu ve Türkiye" Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi, (2017 Yaz), s.262

⁹⁹Ataman, s.9

¹⁰⁰Raymond Hinne Busch, Syria: Revolution from Above, London and New York: Routledge, 2001, s. 61-84. Aktaran: Nuri Salık, "Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye-Suriye İlişkileri" Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Rapor No:85, Kasım 2011, s.12

¹⁰¹A.g.e Ataman, s.9

¹⁰²Muhammed Hüseyin Mercan, "BeşşarEsad Dönemi Suriye Dış Politikası'nda Süreklilik ve Değişim", Akademik ORTA DOĞU, Cilt 4, Sayı 2, 2010, s.107

¹⁰³Meliha Benli Altun Işık, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Suriye'nin Dış Politikası: Değişme Uyum Çabası", (Ed. Mustafa Türkes ve İlhan Uzgel), Türkiye'nin Komşuları, Ankara, İmge Kitabevi, 2002, s. 259 Aktaran: Nevin Yazıcı, "Suriye Siyasi Tarihi" YY Türkiye Enstitüsü Dergisi, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/suriye/2012/05/29/6619/suriye-siyasi-tarihi> s. 11- 21. Erişim Tarihi:07.07.2018

¹⁰⁴ Muhittin Ataman, "Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum" SETA rapor, Nisan 2012, s.23

¹⁰⁵ Nuri Salık, "Beşşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği" Ortadoğu Analiz, Kasım 2011- Cilt: 3- Sayı: 35 s.22

¹⁰⁶ Editör: Dr. Barış Adıbelli, "Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde Arap Baharı ve Suriye", "Suriye Baas Partisi: İdeoloji, Örgüt ve İktidar" Yazar: Dr. Cantürk Caner, Mart 2012, IQ yayınları, İstanbul, s.41

Hıristiyanlar, sekülerler birleşerek ilan ettiği “Şam Deklarasyonun’da” görmek mümkündür. Deklarasyon ilan edildikten sonra geniş kitlelerce destek bulsa da, Beşşar Esad deklarasyona imza atan muhalif kesimi hapse attırmıştır.¹⁰⁷

3.2 Suriye’de Yaşanan İç Karışıklıkların Nedenleri

Beşşar Esad, kendi döneminde söz verdiği yenilikleri hayata geçirememiştir. Söz verilen bu reformların hayata geçilmemesinden dolayı halkın Esad’a olan güveni azalmış, bu durum da Suriye’de iç karışıklığın başlangıcı olmuştur. Nitekim Tunus, Mısır ve Libya’daki liderlere karşı demokrasi ve özgürlük talebiyle başlayan halk ayaklanmaları Mart 2011’de Suriye’yi de etkilemeye başlayarak iç savaşa neden olmuştur.¹⁰⁸

Tunus’ta başlayarak Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerine yayılan bu ayaklanmanın adı Arap Baharı olarak lanse edilmiştir. Arap Baharı, Tunus, Mısır ve Libya gibi ülkelerde hükümetin devrilmesine, Suriye ve Libya’da iç savaşa, Cezayir, Fas, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi ülkelerde küçük çapta da olsa yeni düzenlemelerin hayata geçirilmesine neden olmuştur. Bu ayaklanmaların çıkmasında ülkelerdeki iç sorunların yanında bölgede çıkarı olan uluslararası devletlerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁹

Arap Baharı ilk olarak 28 Aralık 2010’da Cezayir’de 12 Ocak 2011’de Lübnan’da, 14 Ocak’ta Ürdün’de, 17 Ocak’ta Moritanya, Sudan ve Umman’da, 18 Ocak’ta Yemen’de, 21 Ocak’ta Suudi Arabistan’da, 25 Ocak’ta Mısır’da, 26 Ocak’ta Suriye’de, 28 Ocak’ta Cibuti’de, 30 Ocak’ta Fas’ta, 10 Şubat’ta Irak’ta, 14 Şubat’ta Bahreyn ve İran’da, 17 Şubat’ta Libya’da, 18 Şubat’ta Kuveyt’te ve 20 Şubat’ta Batı Sahra’da protesto ve yürüyüşler şeklinde başlamıştır.¹¹⁰

¹⁰⁷ Ufuk Ulutaş, “The Syrian Opposition in the Making: Capabilities and Limits.” Insight Turkey 13, no. 3 (2011): 87-106. Aktaran: Yağmur Şen, “Suriye”, Yasama Dergisi Sayı 23,2013, s.58-59

¹⁰⁸ Nuri Salık, “Beşer Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği” Ortadoğu Analiz, Kasım 2011- Cilt: 3- Sayı: 35, s.25-26

¹⁰⁹ İsmet Göçer & Seran Çınar, “Arap Baharı’nın Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye’nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri” KAÜ İİBF Dergisi, 6(10), 2015, s.54.

¹¹⁰The Guardian (2011) “Arab Spring: An Interactive Timeline of Middle East Protests”, <http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2011/mar/22/middle-east-protest-interactive-timeline>, Aktaran: İsmet Göçer & Seran Çınar, “Arap Baharı’nın Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye’nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri” KAÜ İİBF Dergisi, 6(10),2015, s.55

Arap Baharı sürecinde halk liderlerden dönüşüm ve değişim taleplerinde bulunmuştur. Taleplerinin arasında liderlerin değişmesi istenmiştir çünkü ülke yönetiminde bulunan liderler reformların yapılmasında engel olarak görülmüştür. Bundan dolayı halk liderler değişirse reformlarında bir nevi gerçekleştirileceğine inanıyordu.¹¹¹ Ayaklanmaların diğer nedenleri ise ülke genelinde artan yoksulluk, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, eğitim seviyesinin düşüklüğü, işsizlik, tarım sektöründe toprak ve mülkiyet hakları ile ilgili yaşanan sorunlardır.¹¹²

Arap Baharı Mart 2011’ de Suriye’yi de etkileyerek ülkede iç karışıklığa neden olmuştur. Olayın fitilini Deraa kentinde bazı gençlerin duvara rejimle ilgili yazdıkları yazılardan dolayı tutuklanması ateşlemiştir.¹¹³ Daha sonra bu ayaklanmalar Banyas, Lazkiye, Hama, Deyrizor ve Humus’a sıçrayarak ülkede karışıklığa neden olmuştur.¹¹⁴ Suriye’deki iç karışıklığın nedeni sadece kendi içindeki sorunlardan kaynaklı olmamış, dış güçlerin Suriye üzerinde kendi politikalarını uygulamak istemeleri de etkili olmuştur.

3.3Türkiye -Suriye İlişkileri ve Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar

Suriye ile günümüze kadar olan sorunların belli başlı başlıkları incelendiğinde genellikle Hatay meselesi, su kaynaklarının paylaşımı ve güvenlik alanları gibi konular başı çekmektedir. Son dönemde ise Arap Baharı nedeniyle Türkiye ve Suriye arasında gerilim artmış ve halen düzelenmemiştir.¹¹⁵

1947 ile 1991 yılları arasında Suriye ve Türkiye ilişkileri olumsuz etkilenmiştir. Soğuk Savaş döneminde iki ülke farklı bloklarda yer alıyordu; Suriye Doğu Bloğu üyesi iken, Türkiye NATO üyesiydi.¹¹⁶

¹¹¹ Ahmet Hüsrev Çelik, “Buazizi’den Rabia’ya, Trablus’tan Şam’a Arap Baharının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme” Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Kış 2015 Cilt: 6 sayı:2 s.39

¹¹² Harun Öztürkler, “Arap Baharı’nın Ekonomik Analizi” Akademik Orta Doğu, Cilt 8, Sayı 2, 2014 s.11

¹¹³ Editör: Dr. Ahmet Emin Dağ, “Ortadoğu Çatışmaları” “Bilad-i Şam’ın Hazin Öyküsü” yazar: Dr. A.E. Dağ” İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi İHH”, Ocak 2015 s. 109

¹¹⁴ Berna Süer, “Suriye’de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi.” Akademik ORTA DOĞU, 2012, s.9

¹¹⁵ A.g.e Dağ, s.93

¹¹⁶ Berna Süer, “Syria”, (Ed. Mustafa Kibaroglu, “Turkey’s Neighborhood, ForeignPolicyInstitute, 2008, s 191, Aktaran: Ed. Dr. Barış Adıbelli, “Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde Arap Baharı ve Suriye”, “2002’den Arap Baharı’na Türkiye Suriye İlişkileri makalesi, yazar: Elif Tuğçe Kambur, Mart 2012, IQ yayınları, İst. s. 153

Hatay sorunu da iki ülkenin ilişkilerini yıllarca etkilemiştir. 20 Ekim 1921 yılında Türkiye ile yapılan Ankara Anlaşmasıyla Türkiye-Suriye sınırı belirlenerek şehrin durumu bir nevi karara bağlansa da¹¹⁷ 1939 yılına kadar bu mesele Fransa ile Türkiye arasında sorun olmaya devam etmiştir. 1936 yılında Fransa, Suriye'deki yönetim hakkını yeni hükümete devrederken, İskenderun'da yaşayan Türklerin durumu ise netleşmemişti bunun üzerine Türkiye, konuyu Milliyetler Cemiyetine taşımıştır.¹¹⁸ Yapılan anlaşma neticesinde, 1938 yılında yapılan seçimlerde 40 vekillikten 22'sinin Türklerin kazanmasıyla Hatay bağımsızlığını elde etmiş ve 1939'da Hatay Meclisi'nin kararıyla Türkiye'ye katılmıştır.¹¹⁹

1950'li yıllarda ise Suriye ile Türkiye suyuolları meselesi yüzünden sorunlar yaşanmıştır. Çünkü iki ülke Fırat Nehri üzerinde projelerini gerçekleştirmek istiyorlardı. Nitekim iki devlet de Fırat ve Dicle Nehirleri konusunda ortak paydada birleşemediler.¹²⁰ Türkiye Fırat Nehri üzerinde enerji üretimine yönelik barajlar yapmak istemiş fakat Suriye ve Irak Türkiye'nin bu isteğini reddetmiştir.¹²¹

1990'lı yılların sonlarına doğru ise Suriye ile Türkiye arasında ilişkiler esnemeye başlamıştır. Sovyet birliğinin dağılmasının ardından Suriye Türkiye ile ilişkilerini geliştirmeye başlamış,¹²² 1998 yılında imzalanan Adana Protokolü çerçevesinde iki ülke ilişkilerini geliştirmeye özen göstermiştir.¹²³

¹¹⁷R.B. Satloff "Preludeti Conflict: Communal Interdependence in the Sanjak of Alexandretta 1920-1936", Middle Eastern Studies, Vol.22, No.2, 1986, s.147-180 Ankara Antlaşması'nın metni için bk. İ. Soysal, Türkiye'nin Siyasal Anlaşmaları (1920-1945), Cilt 1, Ank.: TTKYayınları, 1989, s.50-60; S. Yerasimos, Milliyetler ve Sınırlar, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu, İst.: İletişim Yayınları, 1995, s.185. Aktaran: Dağ, s.93

¹¹⁸ İsmail Soysal, "Hatay Sorunu ve Türk-Fransız İlişkileri (1936-1939)", Türk Tarih Kurumu, Belleten, No.193, Ankara 1985 Aktaran: A.g.e Dağ, s.94

¹¹⁹ Feridun Cemal Erkin, Dışişlerinde 34 Yıl, Anılar, Yorumlar, Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987, s.107; Mehmet Gönülbol (vd.) Olaylarla Türk Dış politikası (1919-1990) Ankara; Siyasal Kitapevi, 1993, s.129. Aktaran: A.g.e Dağ s.94

¹²⁰ Osman Metin Öztürk, Türkiye ve Ortadoğu, Gündoğan Yayınları, Ankara 1997, s.129-130 Aktaran: Özge Yavuz, "Temel Parametreler ve Farklılaşan Dinamikler Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkileri, s.323" Editör Mehmet Akif Okur, Nuri Salık, "Bağımsızlıktan Arap Baharı'na Suriye İç ve Dış Politika Şubat 2016 İstanbul, Nobel Yayınları

¹²¹ Özden Bilen, Ortadoğu ve Su Sorunları, TESAV Yayınları, Ankara, 1996, s.86

¹²² Dayfullah ve Matiri, "Müşkileta'l-Mevsilve'l-İskenderuneve'l-Alâkâtü'l-Arabiyyeti't-Türkiyye", s. 130 Aktaran: Muhammed Hüseyin Mercan, "BeşarEsed Dönemi Suriye Dış Politikası'nda Süreklilik ve Değişim", Akademik ORTA DOĞU, Cilt 4, Sayı 2, 2010, s.109

¹²³ A.g.e Mercan, s. 109

Beşşar Esad döneminde Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkiler olumlu anlamda genişlemiştir. Özellikle 2002 yılında Ak Parti hükümeti döneminde ilişkiler güçlenmiş, iki ülke arasında iş birliği sürecine gidilmiştir.¹²⁴

Suriye ile Türkiye yakınlaşmasında etkili olan bir diğer etmen ise 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali ile olmuştur.¹²⁵Fakat iki ülke arasındaki iyi ilişkiler Suriye'de Arap Baharı'nın başlamasıyla son bulmuştur. Suriye'de giderek artan gerilimli olaylar Türkiye'yi endişelendirmiştir. Nitekim Dera kentinde başlayan olaylar giderek büyümüş ve Esad sivilleri ve kendisine muhalefet edenleri şiddet yoluyla etkisiz hale getirmiştir. İç savaştan kaçan sivil halk, farklı ülkelere sığınmaya ve göç etmeye başlamışlardır.

Bu süreçte Suriye'de yaşanan krizinin, coğrafi olarak yakın olan ülkeler üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Ama etkilenen her ülke kendi ekonomik ve toplumsal yapısına göre uygulamalar göstermiştir.¹²⁶

Türkiye, Suriye'de sivil halkın yaşadığı sıkıntılara, savaştan kaçıp kendisine sığınan mültecilere, “açık kapı politikası” anlayışıyla maddi ve manevi anlamda kucak açmıştır. Bu kapsamda Gaziantep, Hatay, Kilis ve güneyde birçok şehirde Suriyeliler için insani yaşam şartlarının en iyi şekilde sağlanmaya çalışıldığı kamplar kurulmuştur.

Türkiye, 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi maddelerine göre Suriyelilere mültecilik hakkı verememektedir; çünkü sözleşme gereğince mültecilik hakkı Avrupa'dan gelenlere verilmektedir. 2011 yılında Suriye'de iç savaşın başlamasıyla Türkiye'ye doğru göç yaşanmıştır. Bunun üzerine Suriye'den gelen sığınmacılar için 11 Nisan 2014'te “Geçici Koruma Yönetmeliği” çıkarmıştır.

Geçici Koruma; Kendi ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası

¹²⁴ Nebi Miş, “Suriye 2006,” iç. Kemal İnat ve Muhittin Ataman (Der.), Ortadoğu Yıllığı 2006, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008, ss. 281-317, s.306 Aktaran: Muhittin Ataman, “Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum” SETA rapor, Nisan 2012, s.47

¹²⁵ Özge Yavuz, “Temel Parametreler ve Farklılaşan Dinamikler Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkileri”, s.330, Editör: Mehmet Akif Okur, Nuri Salık, “Bağımsızlıktan Arap Baharı'na Suriye İç ve Dış Politika Şubat 2016 İstanbul, Nobel Yayınları

¹²⁶ Yusuf Sayın, Ahmet Usanmaz, Fırat Aslangiri, “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2016, s.5

koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. Suriyelileri de kapsamına alan Geçici Koruma Yönetmeliği, 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹²⁷

Bu yönetmeliğe dâhil olan yabancılara sağlanan haklar şu şekilde belirtilmiştir,¹²⁸

- Yabancıların sağlık ve eğitimle ilgili yaşadıkları sorunlara yardımcı olunacaktır. Dil sorunu yaşamamaları için tercümanlık hizmeti verilecektir. Sosyal yardım konusunda da destek olunacaktır.

- Çocukların maksimum faydası dikkate alınacaktır. Özellikle ailesi olmayan çocuklar ve özel durumu olanlarda her türlü hizmette öncelik tanınacak ve yapılan işlemlerden, hizmetlerden ücret talep edilmeyecektir.

- Yönetmeliğin hükümlerini taşıyan yabancıların insan ticareti mağduru olmamaları için her türlü önlem alınacaktır.

- Yönetmelikle yabancılara ikametgâh şartı getirilmiştir. Yabancılar kayıtlı oldukları şehirlerde kalma şartıyla hizmet ve sosyal yardımlardan yararlanabilecektir.

- Geçici koruma kimliğine sahip olan yabancılar devletin belirlediği çeşitli işlerde çalışabilmesi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurabilirler. Ayrıca yabancı kimlik numaralarıyla yararlanacakları hizmetlerde abonelik işlemlerini rahatça yapabilirler.

Türkiye'de ise AFAD Geçici Koruma Yönetmeliğiyle geçici koruma statüsü altına alınan Suriyelilere verilecek olan hizmetlerin koordinesini yürütmekle sorumludur. Yine güvenlik, eğitim ve sağlık hususlarında kamp içi ve kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından gerekli hizmetler sunulmaktadır.¹²⁹

¹²⁷ <http://www.goc.gov.tr> Erişim Tarihi: 24.07.2018

¹²⁸ <http://www.goc.gov.tr> Erişim Tarihi: 24.07.2018

¹²⁹ Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması AFAD 2017 Raporu, www.afad.gov.tr Erişim tarihi: 18.07.2018

Pew şirketinin 2018 yılı araştırmasına göre; Lübnan'da 1 milyon, Ürdün'de 660 bin, Irak'ta 250 bin Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. 150 binden çok Suriyeli mültecinin de Kuzey Afrika ülkelerine gittiği bildiriliyor. Avrupa bazında ise; Almanya'da 530 bin Suriyeli sığınmacı, İsveç'te 110 bin, Avusturya'da ise 50 bin sığınmacı bulunmaktadır.¹³⁰

Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyeli Mültecilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
TOPLAM	1.977.150	1.667.192	3.644.342
0-4	252.618	235.764	488.382
5-9	260.887	245.186	506.073
10-14	202.904	188.072	390.976
15-18	149.356	123.695	273.051
19-24	321.032	229.901	550.933
25-29	209.538	148.373	357.911
30-34	173.594	126.713	300.307
35-39	123.113	96.492	219.605
40-44	81.370	71.406	152.776
45-49	60.291	57.298	117.589
50-54	48.949	46.521	95.970
55-59	34.135	34.267	68.402

¹³⁰<https://www.umhd.org.tr/2018/03/hangi-ulkede-ne-kadar-multeci-var/> Erişim tarihi: 13.05.2019

60-64	24.006	24.505	48.511
65-74	24.990	26.039	51.029
75+	10.367	12.960	23.327

Kaynak: İşleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü¹³¹

İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 25 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacı sayısının toplam 3 milyon 605 bin 615 kişi olduğunu belirtmiştir.¹³²

AFAD'ın 2017 verilerine göre ülkemize gelen erkeklerin ve kadınların en büyük grubunun yüzde 32,90 ile Halep'ten, ikinci büyük grubun yüzde 28,30 ile İdlip'ten; üçüncü büyük grubun yüzde 14,20 ile Lazkiye'den ve son olarak dördüncü büyük grubun yüzde 11,40 ile Hama'dan gelmiştir. Diğer Suriye kentlerinden gelenlerin oranı ise toplamda yüzde 5,90 veya daha azdır. Kamp dışında yaşayan Suriyelilere bakıldığında; Türkiye'ye gelen erkeklerin ve kadınların en büyük grubunun yüzde 53,20 ile Halep'ten, ikinci büyük grubun yüzde 9,80 ile Humus'tan; üçüncü büyük grubun yüzde 9,00 ile İdlip'ten ve son olarak dördüncü büyük grubun yüzde 6,40 ile Hama'dan gelmiştir. Diğer Suriye kentlerinden gelenlerin oranı ise yüzde 5,30 veya daha azdır. Sonuç olarak kamplarda yaşayan Suriyelilerin büyük çoğunluğu sırası ile Halep, İdlip, Lazkiye ve Hama'dan gelmişken kamp dışında yaşayanların büyük çoğunluğu sırası ile Halep, Humus, İdlip ve Hama'dan gelmiştir. Gelen Suriyeli sığınmacılar, öğretmen, memur, mimar, mühendis, zanaatkâr, sağlık çalışanı, ordu mensubu, tarım ve hayvancılık gibi meslek gruplarında çalışırken toplamda kamp içinde yaşayan bireylerin yüzde 79'nun kamp dışında yaşayan bireylerin ise yüzde 49,90'ının herhangi bir mesleği yoktur.¹³³

BMMYK'nın raporuna göre, kamp dışındaki Suriyeliler; Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin gibi şehirlerde yoğunlaşmaktadır. Çünkü bu şehirler

¹³¹http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_471, Erişim Tarihi: 17.05. 2019.

¹³²<https://multeciler.org.tr/> Erişim Tarihi: 12.05. 2019

¹³³Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması AFAD 2017 Raporu, www.afad.gov.tr Erişim Tarihi: 18.07.2018

Suriye sınırına oldukça yakındır. Örneğin; Kilis'te, kamp ve kamp-dışında yaşayan sığınmacıların toplamı, şehrin nüfusunu aştığı belirtilmektedir. Yine Suriyeli sığınmacılar yaşamak için Ankara, İzmir, Antalya, İstanbul, Konya ve Mersin gibi büyük şehirleri tercih etmektedirler.¹³⁴

Sığınmacılar yaşadıkları şehirlerde buldukları çevreleri sosyal ve kültürel olarak etkilemektedir. Aynı şekilde sığınmacılar da buldukları şehirlerde sosyal ve kültürel anlamda etkilenmektedirler. Bu etkileşimin sonucunda şehirlerde sosyo-kültürel anlamda kozmopolit bir yapı oluşabilmektedir. Farklı kültürlere sahip bireylerin birbirlerine alışmaları için belli bir süreç gerekmektedir. Zira sığınmacıların yaşam biçimleri, vs. bazı kesimlerde rahatsızlık uyandırmaktadır. Bu süreç yaşanırken kimi zaman birtakım sıkıntılar yaşanabilir.¹³⁵ Ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacılarında bu açıdan toplumsal, sosyal ve ekonomik etkileri ve sonuçları olmuştur.

Bu etkiler 2015 yılında yayımlanan ORSAM raporunda şöyle açıklanmıştır; Suriyeli sığınmacıların ülkemize gelmesiyle buldukları şehirlerde kira oranlarında artış yaşanmış; yerel halk kiralık ev bulmakta zorluk yaşamıştır. Küçük işletmelerde Suriyeli kaçak işçi çalıştırmaya başlanmıştır. Suriyeliler küçük işletmelerde fırın, ayakkabı üreterek ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ancak bir kısmı vergi ödemediğinden haksız rekabete neden olmaktadır.¹³⁶

Suriyeli sığınmacılar ülkemizde sosyal açıdan birtakım sorunlar yaşamış ve yaşatmaktadır.¹³⁷ ORSAM'ın hazırladığı rapora göre; Suriyeli bayanlarla yapılan evlilikten dolayı bölgede çok eşlilik ortaya çıkmış; hatta bunu kabul etmeyen hanımların tepkisi nedeniyle boşanmalar artmıştır. Yine rapora göre, Suriyeli kadın ve çocuklara yönelik istismarlar yaşanmaktadır. Bazı şehirlerde ise etnik ve mezhepsel kutuplaşmalar yaşanmaktadır.¹³⁸

¹³⁴ Kemal Kirişçi, "Misafirlüğün Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınarı", Çev: Sema Karaca. Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), s.17

¹³⁵ II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu 28-29 Nisan 2016 Kilis, Editörler: H. Mustafa Paksoy, Kazım Sarıçoban, Elif Yıldırımçı, Özcan Özkan s.240

¹³⁶ Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Orsam Rapor No:195, Ocak 2015 s.8

¹³⁷ Önder Beter, Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar, Ankara: SABEV 2006, s.33

¹³⁸ A.g.e Orsam Rapor s.16

Yine ORSAM'ın 2015 yılında hazırlanan raporuna göre; devlet okullarında ikamet izni bulunanlar eğitimden yararlanabilmektedir. Öte yandan Türkiye'de sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla da sığınmacı çocuklara eğitim imkânı sunulmaktadır. Örneğin; AFAD özellikle sığınmacı çocukların eğitim alabileceği okullar yapmaya başlamıştır.¹³⁹ Ancak günümüzde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi için çalışmalar artırılmıştır, devlet okullarında da artık eğitim alabilmektedirler.

¹³⁹A.g.e Orsam Rapor s.20

4. SURIYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLARIN YAZILI BASINDA TEMSİLİ

4.1 Kitle İletişim ve Tarihi

İnsanoğlu tarih öncesinden beri iletişim kurmak için çeşitli yöntemler kullanmıştır. İletişim yöntemleri buldukları yerlere ve iklimlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Haberleşme yönteminde ilk olarak ateş, duman ve ışığın kullanılmasının yanında hayvanların çıkardıkları sesleri taklit etme, ıslık çalma ve akustik sesler vasıtasıyla iletişim sağlanmaya çalışılmıştır.¹⁴⁰

İnsanoğlu Paleolitik devirden itibaren iletişim kurabilmek için önce bazı sesler çıkartmış, sonra da bazı işaretler ve semboller kullanarak, bunları bazı nesnelere üzerine yazmıştır.¹⁴¹ Fakat bu haberleşme çeşitlerinin kısa süreli olmaları ve mekân sınırlılığı gibi sebeplerden dolayı insanoğlu daha gelişmiş tekniklere ihtiyaç duyarak yazıyı keşfetmiştir.¹⁴²

Yazı, ‘işitme duyusuna ve fonetiğe gerek kalmadan belli şekillerle dilin anlatımını mümkün kılan bir araçtır.’ Yazı, zamanla gelişip sembollerden sıyrılarak bir sesi karşılayan işaret haline gelmiştir. Böylece yazı sistemi gelişerek semboller yerine sözcükler artık yazıya dâhil olmuştur.¹⁴³

Yazının bulunmasıyla bilgi aktarım süreci hızlanmıştır. Kurallar ve yasalar yazılı olarak kayıt altına alınarak kalıcı hale getirilmiştir. Yazının bulunduğu çağlarda yazılar papirüs denilen yapraklara yazılıyordu.¹⁴⁴ Daha sonra kâğıt ve matbaanın icadıyla yazılan yazılar çoğaltılarak iletişim alanında büyük gelişmelere vesile olmuştur. Artık bilgiler kitap, gazete ve dergi aracılığıyla kitlelere daha hızlı ulaşmaya başlamıştır. Özellikle gazete ve dergi insanların haber ve bilgi edinmesinde büyük rol oynamışlardır.

¹⁴⁰ Bahadır Alkım, “Yazının Başlangıcı” Harf Devrimi’nin 50. Yılı Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi- Sayı 41, Ankara, s. 3-5

¹⁴¹ Nuray Yıldız, Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s.2-3

¹⁴² İrfan Albayrak, “Sembollerden Çivi Yazısına Geçiş ve Yazının Anadolu’ya Gelişi, KSÜ Üniversitesi, “Eskiçağ Tarihinde Bazı Meseleler” Paneli 2014 s.17-18

¹⁴³ Yusuf Kılıç, “Eski Ön Asya Toplulukları Arasında Yazı ve Dil Etkileşimi” Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Temmuz 2009 Sayı:4 s.128

¹⁴⁴<https://www.egitimsistem.com/yazinin-bulunmasi-insanin-bilgi-edinme-surecini-nasil-etkilemistir-60170h.html> Erişim Tarihi: 15.03.2019

Toplumların bilgi edinme yolları daha önceleri sembol, ses, mektup, telgraf gibi araçlar vasıtasıyla olurken gazete ve televizyonun yaygınlaşmasıyla iletişim büyük ölçüde dönüşmüştür. Kitle iletişim araçlarının gelişimi 19. yüzyılda sürat kazanmıştır. Öncelikle gazetelerin ve 20. yüzyılda önce radyo ve ardından 1926 yılında televizyon yayınlarının başlaması, 1950'lerde ise Amerika'da televizyonun evlere girmesiyle yaygınlık kazanan bu süreç modern toplumların deneyim biçimlerini ve etkileşim kalıplarını büyük ölçüde etkilemiştir.¹⁴⁵

Kitle iletişimi araçları halkın bilgi edinmesinde büyük rol oynamaktadır. Bireyleri siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerle ilgili bilgilendirir; böylece kişilerin düşüncelerini yönlendirmede ve etkilemede önemli bir role bürünmektedir.¹⁴⁶ Medyanın dördüncü kuvvet olduğunu düşünürsek siyasal ideolojinin toplumda yerleşmesi için programlı yayınlarda tespit etmek mümkün; ancak bazı araştırmacıların ortaya koyduğu gibi hükümet/devlet politikalarıyla uyumlu içeriklerle toplumsal, ekonomik, siyasal vb. bir konuda bir tutum inşa etme işlevi de görebilir.

4.2 Medyada Temsil

Medya, gerçekliği söylem ve temsil yoluyla yeniden üreterek sunar. Medyanın ürettiği içerikler kitlelerin düşüncelerini, davranışlarını, yaşama biçimlerini, siyasi organları ve yasama faaliyetlerini etkileyerek yönlendirebilme gücüne sahiptir.¹⁴⁷Nitekim “ırkçı ve ayrımcı söylemlerin meşrulaştırılmasında, yaygınlaştırılmasında ve yeniden üretiminde medyanın etkili olduğunu vurgulayan çalışmalar” gösteriyor ki ¹⁴⁸bireylerin günlük hayatta fikir sahibi olmadıkları konularda kitle iletişim araçları aracılığıyla fikir edinerek düşüncelerini şekillendirdikleri bir gerçektir.¹⁴⁹

¹⁴⁵Editör:Anthony Giddens, Sosyoloji Başlangıç Okumaları içinde; John B. Thompson, “Kitle İletişimi, Simgesel Mallar ve Medya Ürünleri”, Ankara, 2010, s.54

¹⁴⁶ Pierre Albert, “La Presse Française” La Documentation Française, Paris, 1998, s.7 Aktaran: Özgür Gönenç, “Medya Dünyası”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2004, s.78

¹⁴⁷Adem Doğan, “Mülteciler ve Medya: Suriyeli Mültecilerin Türk Basınında Temsili” Fırat Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi 11.Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Eylül 2017 Elazığ s. 1692

¹⁴⁸ Ülkü Doğanay& Hatice Çoban Keneş, “Yazılı Basında Suriyeli ‘Mülteciler’ Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçlerinin İnşası” Mülkiye Dergisi, s.146

¹⁴⁹A.g.e Keneş, s.146

Temsil; Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “birinin veya bir topluluğun adına davranma” ve “belirgin özellikleri ile yansıtmaya, sembolü olma, simgeleme” olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁰

Stuart Hall ise temsili “dil vasıtasıyla çevreyi ve dünyayı başkalarına anlamlı bir şekilde tasvir etme” şeklinde tanımlanmaktadır. Hall, “nesnenin” görünürlüğünden çok o nesnenin bireylerin zihninde nasıl bir izlenim bıraktığının önemli olduğunu belirtir çünkü bu izlenimler bireylerin düşüncelerini oluşturur.¹⁵¹

Hall temsille ilgili yaklaşımlarını üç başlıkta değerlendirmiştir; birinci yaklaşımda, “gerçekte var olan nesnelerin anlamlarını farklılaştırmadan salt bir şekilde temsil edilmesidir.” İkinci yaklaşımda ise; anlamı oluşturan kişi mesaja yön vermekte ve kendi istediği anlamı temsile yüklemektedir.” Üçüncü yaklaşım ise; “anlamın dilin içinde ve dil tarafından şekillendirildiği tezi üzerinde durulur. Dil kendi sistemi içerisinde anlamlar üretir ve bu anlamlar maddi ve manevi şeylere de ait olabilir.”¹⁵²

Erol Mutlu ise temsil kavramını, herhangi bir şeyin belirgin özellikleriyle yansıtılması ya da yeniden sunulması olarak tanımlarken; toplumsal temsilleri, bireylere maddi ve sosyal dünyada kendilerini konumlandırmak ve ihtiyaç duydukları denetimi sağlarken ilettiği toplumsal kodlar aracılığıyla, toplumsal tarihlerini anlamlandırma olanağı tanıyan yeniden üretimler olarak tanımlanmaktadır.¹⁵³

Yukarıdaki tanımlamalarda da belirtildiği üzere medya temsilini birçok ürünler sunar. Reklamlar, belgeseller, filmler, gazeteler gibi birçok medya ürünleri içinde birçok temsil sunabilmektedir. Yalnız temsilin sunuş biçimi, medyanın neleri öne çıkardığı veya sorunları nasıl aktardığı programda kurulan söylemlerin işlevlerinin neler olduğu sorularının tümü medyanın temsil pratiğiyle ilgilidir.¹⁵⁴”Renk seçimi, kullanılan müzik; kurulan anlamlardan çekilen görüntülere kadar her şey temsil kavramıyla

¹⁵⁰ Türk Dil Kurumu Büyük Sözlük <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18.04.2019

¹⁵¹ Stuart HALL, Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Londra; Thousand Oaks, Calif.:S age. 1997 s.15 Aktaran: A. Elif Posos Devrani “Medyada Ötekinin Temsili: Etnik Komediler” egifder Cilt/Volume:5 sayı:2 Eylül 2017, s.936

¹⁵² A.g.e Hall s.15-24-25 Aktaran: A.g.e Devrani, s.936

¹⁵³ Erol Mutlu, İletişim Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2004, s.278-282 Aktaran: Nergiz Karadaş Televizyon Dizilerinde Gücün Temsili. e-GİFDER,2013, 2 (2), s.75

¹⁵⁴ DAHLGREN, “Peter, Television and the Public Sphere Citizenship, Democracy and the Media”, London: Sage 1995 Aktaran: Emre Gökalp, Hakan Ergül, and İncilay Cangöz (2010). “Türkiye’de Yoksulluğun ve Yoksulların Ana Akım Basında Temsili.” Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt:13 Sayı:1, s.155

ilgilidir. Medyada bir ürün temsil edilirken temsil edilen özne veya nesnenin nasıl sunulduğu ise temsilin konusu içine girmektedir. Medya temsilcisi tarafından bir ürün sunulurken, ürüne bazı öğeleri eleme ve ekleme işlemlerinden geçirebilmektedir. Çünkü “medyada kurulan temsiller temsil edilen kişi, kurum veya nesnenin sosyal alandaki yerini, bireylerin düşüncelerini belirlemede ve yeniden üretmede önemlidir.”¹⁵⁵

Bu bilgiler ışığında söyleyebiliriz ki, medya aracılığıyla kamuya ya da halka sunulan temsillerin salt ve yalın olduğunu söylemek mümkün değildir. Gösterilen temsiller bir takım medya uzmanları tarafından değiştirilerek sunulmaktadır. Kamu ya da halk ise sunulan bu temsillerle topluma, insana ve dünyaya yönelik düşüncemizi belirler.

4.3 Çocukların Medyada Temsili

Çocukların medyada temsil şekli, toplumun onlara yönelik bakış açılarını belirlemede önemli olmaktadır. Medyanın çocuğu temsil ediş şekli veya önemsizleştirilmesi çocuklar için alınan kararlarda da önemli olabilmektedir. Bundan dolayı medya araçlarında çocukların nasıl temsil edildiği önemlidir.¹⁵⁶ Medyada ise çocuklar genellikle “maruz kaldığı şiddet, savaş, afetler, yoksulluk, engellilik, taciz gibi durumlarda, olumsuz olayların öznesi olarak “başı derttekiler” ve/veya “başta dert olanlar” olarak temsil edilmektedir.”¹⁵⁷

Türkiye’de ve dünyada yapılan araştırmalara göre çocukların medyada temsili ile ilgili şu bulgulara varılmıştır: ¹⁵⁸

- Çocukların ciddiyle söylediği görüşler genellikle yetişkinler tarafından gülme vasıtası olarak kullanılmaktadır.

¹⁵⁵ Hülya Tanrıöver, “Medya’da Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri,” Kadın Odaklı Habercilik (Hazırlayan: Sevdal Alankuş), İstanbul 2007 İletişim Vakfı Yayıncılık, s. 149-166 Aktaran: Emre Gökalg, Hakan Ergül, ve İncilay Cangöz (2010). "Türkiye’de Yoksulluğun ve Yoksulların Ana Akım Basında Temsili." Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt:13 Sayı:1, s. 155

¹⁵⁶ Mehmet Akif Barış, “Medyada Çocuk ve Çocukluk Medyada Çocukların Temsili” <https://slideplayer.biz.tr/slide/8836660/> Erişim Tarihi: 21.04.2019

¹⁵⁷ Sevdal Alankuş Önsöz: Neden çocuk odaklı habercilik? S. Alankuş (Haz.), Çocuk Odaklı Habercilik içinde 2007 İstanbul ss. 25-73, IPS İletişim Vakfı Yayınları. Aktaran: Aslıhan Ardıç Çobaner, "Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili" Marmara İletişim Dergisi Sayı:14, 2015, s.38

¹⁵⁸ A.g.e Barış <https://slideplayer.biz.tr/slide/8836660/> Erişim Tarihi: 21.04.2019

- Haberleri izlenir kılmak ve çekici hale getirmek için şirin çocukların kullanılmaktadır.
- Çocukların mağdur fotoğraflarının sömürü aracı olarak kullanılmaktadır.
- Yetişkinlerin çocuklara söz hakkı tanımamaktadır.

“Uluslararası Gazeteciler Federasyonu’na göre ise medya, çocuk hakları ihlallerini ve çocukların güvenliğini, onların özel hayatlarını, eğitim, sağlık ve sosyal refahı ile ilgili konuları; çocuklara yönelen her türlü sömürüyü soruşturulması ve kamuoyunda tartışılması gereken konular olarak ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, medya çocuklarla ilgili konuları sadece olaylar şeklinde haber yapmamalı, bu olayların neden meydana geldiğini de değerlendirmelidir.”¹⁵⁹

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu’nun Çocuk Haberciliğiyle İlgili Rehber İlkeleri şunlardır;¹⁶⁰

1. Çocuklarla ilgili yapılan haberlerde hassas davranılmalı ve dürüst habercilik yapılmalıdır.
2. Çocuklar için yayınlarda ve programlarda her türlü zararlı içerikler engellenmeli, çocuklar bu görüntülere asla maruz kalmamalıdır.
3. Çocukların yer aldığı haberlerde her türlü sansasyonel, ilgi ve heyecan uyandıracak metinlere yer verilmemelidir.
4. Çocuklarla ilgili yayınlanan haberlerin oluşturacağı sonuçlar düşünülmeli, onlara zarar verebilecek yayınlardan mümkün olduğu kadar kaçınılmalıdır.
5. Kamu yararı olmayan çocuk haberlerinde, çocukların görsellikleri ve kimlikleri ortaya çıkarılmamalıdır.
6. Çocuklara medyada görülerini açıklama hakkı verilmelidir.

¹⁵⁹ <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf> Erişim Tarihi: 22.04.2019

¹⁶⁰ <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf> Erişim Tarihi: 22.04.2019

7. Çocukların verdikleri bilgiler dikkate alınıp doğrulanmalı ayrıca ihbarda bulunan çocukların ihbarları da mutlaka değerlendirilmelidir.
8. Cinsellikle ilişkilendirilen görseller varsa çocukların yararı açısından kullanılmamalıdır.
9. Çocukların fotoğrafını çekerken ebeveynlerden ya da ondan sorumlu olan kişiden izin alınmalı, fotoğraf çekmek için de dürüst yöntemler kullanılmalıdır.
10. Çocuklarla ilgili demeç veren kuruluşların sicilleri kontrol edilmelidir.
11. Çocuğa fayda sağlamayacak malzemeler için velilere ödeme yapılmamalıdır.

Medyada sığınmacı çocuklarla ilgili ırkçı söylemlerin var olduğu ve bu söylemlerin yaygınlaştırıldığıyla ilgili yapılan çalışmalarda batı medyasının özellikle “azınlıkların, mültecilerin ve göçmenlerin” olumsuz temsillerle yani suç, şiddet ve etnik ayrımcılıkla olumsuz söylem biçimleriyle alındığı¹⁶¹ ve sıklıkla duygusal bir dille aktarıldığı ve olaylarla ilgili arka plan bilgisinin verilmediği¹⁶² ortaya konulmuştur.

Murat Erdoğan'ın yaptığı çalışmaya göre, Nisan 2011'den 2016 yılına kadar Suriyeli sığınmacıların Türk yazılı basınında aşağıdaki konularla gündemde yer aldığını belirtmiştir. Bu konular şunlardır;¹⁶³

2011-2012: İnsanlık Dramı- Destek Zamanı

2013-2014: Esad Rejiminin Geleceği

2014-2015: Avrupa'ya Büyük Kaçış

¹⁶¹Teun Van Dijk Medya içerikleri bir söylem olarak haberin disiplinler arası çözümlenmesi. G.Ş. Atabek ve Ü. Atabek (Der.), Medya metinlerini çözümlemek içerik göstergibilim ve söylem çözümlenme yöntemleri, içinde (s.164-177) Ü. Atabek (Çev.). 2007, Ank.: Siyasal Yayınevi. Akt. Aslihan Ardiç Çobaner, "Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili" Marmara İletişim Dergisi. Sayı:14, 2015, s.39-40

¹⁶²The Information Centre about Asylum and Refugees in the UK, Media image, community impact assessing the impact of media and political images of refugees and asylum seekers on community relations in London, 2004, 10. Aktaran: A.g.e Çobaner s.39-40

¹⁶³ Murat Erdoğan & Yüdem Kavukçuer & Tuğçe Çetinkaya, "Türkiye'de Yaşanan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı" Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif Analiz Sayı:5 Nisan 2017 s.17

2015: Aylan Bebek, Türkiye-AB Anlaşma Müzakereleri

2016: Vatandaşlık

Biz de çalışmamız kapsamında Türkiye’de Suriyeli sığınmacı çocukların medyada nasıl temsil edildiğini, Van Dijk’in söylem analizi yöntemine göre Star, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde 2015 ve 2016 yıllarında çıkan haberleri incelenerek bu çalışmayla ortaya koymaya çalışacağız.

4.4. Söylem Analizi ve Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Çocuklar

Bireylerin gündelik yaşamda meydana gelen olaylarla ilgili bilgileri, görüşleri ve bilgiyi yorumlama kabiliyetleri yazılı basın ve televizyonda bilginin verilme şekline göre ve kullanılan söylem diline göre şekillenmektedir. Söylemlerin nasıl kullanıldığı bundan dolayı önem taşımaktadır. Söylem analizinin önemli temsilcilerinden Van Dijk’e göre;

“Haber raporlarının, şemalarının, başlıklarının ve üslubunun yakından incelenmesi ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal iktidarın uygulanış biçimini ve bu uygulanış biçimini destekleyen ideolojilerin iletişimini ve edinimini anlamak bakımından oldukça önemlidir.”¹⁶⁴

Medya toplumsal olay ve olgularla ilgili bakış açımızı belirleyen ve yönlendiren önemli bir araçtır. Toplumsal olaylara yönelik bakış açımızı belirleyen haber metinlerinin nasıl aktarıldığı da önem taşımaktadır. Haberin oluşturulma sürecinde muhabir düşüncelerini ve olaya yaklaşımını haber metnine aktarır. Zira haberde gerçek olaylar aktarılsa bile olay anında bulunan muhabirin gözlemleri düşünceleri birikimi ve meseleye yaklaşımına bağlı olarak haber metinleri yeniden düzenlenir. Dolayısıyla yayınlanan haberler aslında gerçek olayların aktarılmasının yanı sıra çeşitli eklemeler ve düzenlemelerden geçerek oluşturulmuş bir anlatıdır.¹⁶⁵

¹⁶⁴Van Dijk, Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları. (Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük), Medya, İktidar, İdeoloji, Ankara: Bilim ve Sanat Yay. 2005, s.353 Aktaran: İbrahim TORUK & Emre Osman OLKUN, “Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği” Türkiyat Araştırmaları Dergisi Acikerisim.selcuk.edu.tr s. 386

¹⁶⁵Nazife Güngör, İletişim Kuramları Yaklaşımları, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2011 s.213-214 Aktaran: İbrahim TORUK & Emre Osman OLKUN, “Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk

Haber üretim sürecinde, medya işletmesinin görüşleri,

“gazetecilik işinin bürokratik örgütlenmesi, günlük rutinler, kaynaklara bağımlılık medya kuruluşunun ekonomi politik öncelikleri ve kâr kaygısı, toplumsal ve kültürel yargılar, haber değerleri, meslekî norm ve ilkeler gibi birçok faktörün” çeşitli ölçülerde etkili olmaktadır.”¹⁶⁶

Yine söylem analizinin önemli temsilcilerinden olan Michel Foucault'a göre söylem, “ifadelerin genel alanı, bir ifadeler grubu ve bir dizi ifadeyi açıklayan düzenli bir eylemdir.” Narman Fairdough'a göre ise söylem, “dünyanın değişik boyutlarına ilişkin temsil biçimleridir; süreçler, maddi dünyanın ilişkileri ve yapılar, düşüncelerin, duyguların, inançları vs. zihinsel dünyasıdır.”¹⁶⁷Söylem analizi, metinleri ve metinlerin oluşturulma sürecine etki eden faktörleri inceleyerek metinlere daha geniş perspektiften bakmayı saylayan bir yöntemdir bu sebeple söylem analizi metinlerin doğruluğu ve yanlışlığıyla ilgilenmez.¹⁶⁸

Söylem analizinin önemli temsilcilerinden Michel Foucault'a göre; söylem analizinde dört aşama önemlidir, ¹⁶⁹

1. Bir söylem biçimi öncelikle nesnelere, hakkında konuşulabilecek şeyleri gerektirir.
2. Bir söylemin belirli bir nesne hakkında konuşabilmek için belirli kavramlara sahip olması gerekir.
3. Belirtme tarzları yani söylenen şeyin bilişsel değerinin söylemsel ifade biçimleri öne çıkar.

Söylem analizinin diğer önemli temsilcileri Fairclough ve Wodak ise eleştirel söylem analizinin temel unsurlarını şu şekilde ifade eder. Söylem sırasıyla;¹⁷⁰

Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği” Türkiyat Araştırmaları Dergisi Acikerisim.selcuk.edu.tr s. 387

¹⁶⁶Mustafa Şeker, “Haber Üretim Aşamaları”

aves.akdeniz.edu.tr/ImageOfByte.aspx?Resim=8&SSNO=55&USER=3642 s.3 Erişim Tarihi: 24.04. 2019

¹⁶⁷ Salih Özer, “Söylem Çözümlemesi ve Rivayetlerin Anlaşılmasına Yönelik Katkıları”, İslami Araştırmalar Dergisi, Cilt: 20, sayı: 1, Kış 2007, s. 40-41

¹⁶⁸A.g.e Özer, s.41-42

¹⁶⁹ Edibe Sözen, “Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite. Paradigma Yayınları, 1999 s.134 Aktaran: Hayriye Erbaş, “Araştırma, Nitel Araştırma”

https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=72610 Erişim Tarihi: 24.04.2019

1. Sosyal sorunlara işaret eder
2. Güç ilişkileri tutarsızdır
3. Toplum kültürü oluşturur
4. İdeolojiktir
5. Tarihseldir
6. Metin ve toplum arasında aracılık yapar
7. Yorumlama ve açıklamaya dayanır
8. Toplumsal fiilerin bir formudur

Van Dijk ise; “bilif, söylem ve toplum arasında bağlantıyı kurmaktadır ve güce erişim sağlama araçları olarak söylemin kontrolüne odaklanmaktadır.”¹⁷¹ Nejla Mora çalışmasında Van Dijk’in söylem analizindeki makro ve mikro yapıları aşağıdaki gibi açıklamaktadır;¹⁷²

Makro yapılar; tematik çözümleme ve şematik çözümleme olarak ikiye ayrılmaktadır:

1. Tematik Çözümleme: Üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri; başlık ve haber girişi, bir nevi haberi özetler.

2. Şematik Çözümleme: Haberde geçen olayla ilgili bilgileri kapsar, olay nasıl ele alınmış onu değerlendirir. “Bağlam ve artalan gibi tarihsel bilgileri içerebilir. Habere konu olan kişilerin düşüncelerine, tepkilerine yer verilir.

¹⁷⁰ Hilal Çelik, “Söylem Analizi”, Marmara Üniversitesi Açık Arşiv Sistemi <http://dSPACE.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/1193/1642-2956-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 24.04.2019

¹⁷¹ Gözde Yardım & Hilal Doğruel, “Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği” Erciyes İletişim Dergisi | Ocak/ 2019 Cilt/Volume 6, s.141

¹⁷² Nejla Mora, Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim, Ankara: Nobel Yay. 2011 s. 18-20-21 Aktaran: İbrahim TORUK & Emre Osman OLKUN, “Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği” Türkiyat Araştırmaları Dergisi acikerisim.selcuk.edu.tr s. 387-388

Mikro Yapılar;

1. Metinlerde cümlelerin dilbilgisi gramer yapıları incelenir.
2. Art arda gelen cümlelerin ve cümleciklerin birbiriyle olan bağları incelenir.
3. Seçilen kelimeler muhabirin ve gazetenin ideolojisini ortaya koyar.
4. Haberde metnindeki cümlelerin yapısı, kullanılan fotoğraflar, grafik, rakam ve sayısal veriler haberin ideolojisini yansıtmaya başlar.

Bu çalışmada Van Dijk'in söylem analizi yöntemi kullanılacaktır; çünkü Van Dijk'e göre bireyler dünyada olup biteni medyanın oluşturduğu söylemle öğrenebilmektedir. Bu sebeple haber söylemi kitleleri etkilemede önemli bir unsurdur. Haber metinlerinin, şemalarının, başlıkların, kullanılan üslubun ve "ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal iktidarın ideolojilerini analiz etmek önemlidir."¹⁷³

Çalışmamızda Van Dijk'in söylem analizini tercih etmemizin nedeni ise; tezimizin konusu olan Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili farklı ideolojiye sahip olan Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinin haberleri yazılı basında kendi ideoloji ve yayın politikalarına göre haberleri nasıl sunduğunu incelemektir. Nitekim medya çalışanları olarak gazetecilerin, editörlerin ve köşe yazarlarının azınlıklara yönelik olumlu ya da olumsuz yargıların oluşmasında önemli rol oynamaktadır.¹⁷⁴

Bu kapsamda Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili 2015 ve 2016 yıllarında farklı yayın politikalarına sahip bu üç gazetenin yazılı basınlarında çıkan haberleri derlenerek, seçilen haber metinlerinin gazetelerin yayın politikalarını haberlere nasıl aktardıkları Dijk'in söylem analizine göre ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bilindiği gibi Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'ye göç etmeye başladıkları 2011 Nisan ayından bu yana çeşitli haberlerle gerek yazılı basında gerek internet medyasında çeşitli haberlerle gündem olmuşlardır. Kimi zaman savaş ve göç sürecinde yaşadıkları mağduriyetler; şiddet ve dil

¹⁷³ İbrahim TORUK & Emre Osman OLKUN, "Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği" Türkiyat Araştırmaları Dergisi Acikerisim.selcuk.edu.tr, s.386

¹⁷⁴ Eser Köker ve Ülkü Doğanay, "İrkçı Değilim Ama" Yazılı Basında İrkçı-Ayrımcı Söylemler (Ankara-İHOP 2010) s.4

sorunu üzerinden kimi zaman kendilerine verilen yardımlarla ilgili haberlerle gündem oldular. Özellikle Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yayınlanan haberler arasında hem Türkiye'nin hem dünyanın gözlerini/dikkatleri konunun üzerine çeken haber Bodrum'da cansız bedeni kıyıya vuran "Aylan Bebek" haberi olmuştur.

2 Eylül 2015 tarihinde bir grup göçmen plastik botlarla Yunanistan'a geçmeye çalışırken botları batmış, 14 kişiden 5 kişi ölmüştü. Bu 5 kişiden ikisi Aylan ve Galip kardeşlerdi. Aylan 3 yaşında Galip ise 5 yaşındaydı. Kıyıya vuran cansız bedenleri tüm Türkiye'yi ve dünyayı etkileyerek günlerce haber olmuşlardı.

Çalışmamız kapsamında aşağıdaki tabloda yer alan 2015 ve 2016 yıllarında Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinde Suriyeli Sığınmacı çocuklarla ilgili çıkan haberler söylem analizi yöntemine göre incelenecektir.

Tablo 1

2015 ve 2016 yıllarında Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazetelerinde Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili çıkan haberler

Hürriyet Gazetesi	Sabahçı Türkler Öğleci Suriyeliler	4 Ocak 2015
Hürriyet Gazetesi	Ötesi Var mı?	3 Eylül 2015
Hürriyet Gazetesi	Ders Zili Onlar İçinde Çalacak	27 Eylül 2015
Hürriyet Gazetesi	Suriyeli 2 Çocuk Öldürüldü	21 Kasım 2015
Hürriyet Gazetesi	İnsan Tacirine Yasal Kıskaç	2 Ocak 2016
Hürriyet Gazetesi	İngilizler Yazdı H&M yalanladı	1 Şubat 2016
Hürriyet Gazetesi	Savaşta 3 Milyon Bebek Doğdu	15 Mart 2016

Hürriyet Gazetesi	Umut Yolunda Bebek Öldü	20 Mart 2016
Hürriyet Gazetesi	Bu Çocuklar Harcanıyor	28 Eylül 2016
Star Gazetesi	Suriyeli İkizlere ilk Adım Hediyesi	23 Ocak 2015
Star Gazetesi	Suriyeli Halil'e Ak Parti Ziyareti	25 Ocak 2015
Star Gazetesi	Daha Kaç Kişi Ölmeli	3 Eylül 2015
Star Gazetesi	Aya'nın Aylan Korkusu	4 Ekim 2015
Star Gazetesi	Aylan'dan Sonra Yine Bebek Cesedi	5 Ekim 2015
Star Gazetesi	Vicdansız Seyyar Satıcıdan Mülteci Çocuğa İşkence	11 Mart 2016
Cumhuriyet Gazetesi	Sığınamayanlar	9 Ocak 2015
Cumhuriyet Gazetesi	Paylaşmaya Ben de Varım	19 Ocak 2015
Cumhuriyet Gazetesi	Acı Karaya Vurdu	3 Eylül 2015
Cumhuriyet Gazetesi	Sığınmacı Çocuklar Elele geldiler	5 Eylül 2015
Cumhuriyet Gazetesi	Suriyeli Minik Ellerden Dünya Devlerine Üretim	2 Şubat 2016
Cumhuriyet Gazetesi	Tır Dorsesinde 97 Suriyeli	15 Şubat 2016

5. HABER ANALİZLERİ

5.1 Hürriyet Gazetesi Haber Analizleri

4 Ocak 2015 Hürriyet Gazetesi

Görsel 1: 4 Ocak 2015 Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi bu haberi “Okullara mülteci ayarı” başlığıyla vermiştir. “Sabahçı Türkler, öğlenci Suriyeliler” ifadesiyle çocukları milliyetlerine göre ayırmış, “Türkler ve Suriyeliler” şeklinde kısaltarak adlaştırma yapılmıştır. Çocuk öznesi bu adlaştırma altında gizlenmiştir.

Haberde fotoğrafın sol üst köşedeki spotunda yer alan; “....Suriyeli mültecilerin çocukları....” ifadesinde çocuklar için mülteci kelimesi kullanılmazken ailelerinin “Suriyeli mülteci” olduğu belirtilmiştir. Gazetenin mülteci, göçmen ve sığınmacı gibi kavramlara dikkat etmeden haber metninde yer verdiği görülmektedir.

Haberin içeriğinde, Türkiye’de bulunan Suriyeli çocuklar için geçici eğitim merkezlerinin oluşturulduğu ve yirmi okulun da bu kapsamda eğitim vereceği ifade edilmiştir.

Haber daha çok Suriyeli çocukları ilgilendirdiği için kullanılan fotoğrafta da iki Suriyeli öğrenci fotoğrafı verilmiştir. Bu fotoğrafta, genel olarak kullanılan mağdur ve

yoksul sığınmacı çocuk temsili yerine düzgün giyinmiş ve eğitim alan iki çocuk görüntüsüne verilmiştir.

3 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi

Görsel 2: 3 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi bu haberi “Ötesi var mı?” başlığıyla yayınlamak sığınmacıların yaşadıkları acıya dikkat çekmeye çalışmıştır. Haberin spotunda ise yaşanan olayla ilgili “mülteci dramı” diye bahsederek yaşanan acının dramatik yönüne vurgu yapmıştır.

“Kobani'den Ege'ye, Ege'den ölüme” ara başlığıyla bottaki kişilerin 6-8 Ekim olayları ile Türkiye gündemine oturan Kobani'den geldiği belirtilmiştir. Aynı şekilde Suriye'deki savaş ortamından kaçıp basit deniz yolu ile Ege denizi üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışanların Ege denizinde hayatlarını kaybettiklerine dikkat çekilmiştir. Yine haberin bottaki kişiler için göçmen kelimesi kullanmıştır.

Haber metninin sağ tarafında yer alan metinde, yaşanan olaya benzer başka bir habere de yer verilerek bot kazasının sonucunda yaşanan ölümlere dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ancak aynı karede yer alan diğer haber metninde gayri resmi şekilde botla Ege'ye geçmeye çalışan kişiler için “yasa dışı” “mülteci” ya da “sığınmacı” gibi ifadeler kullanılmazken, sağ tarafta yer alan bu haber metninde bottaki kişilerin Suriye uyruklu olduğu ve yasa dışı yollarla geçmeye çalıştığı belirtilmiştir. İki haber metninde yaşanan

olayla benzer olmasına rağmen ikinci haber metninde yapılan göçün “yasa dışı” olduğu işaret edilirken sığınmacıların insan tacirleriyle anlaşmayı yaparak suç işledikleri vurgulanmaktadır. Gazetenin bu anlamda çelişkili haber dili kullandığını söyleyebiliriz.

Haberde, bot kazasını yaşayan kişilerin kıyafetlerinin kuşlara serildiğiyle ilgili görüntü verilerek olayın dramatikliği artırılmıştır.

27 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi

Okulöncesi, ilköğrenci, ortaokul ve lise düzeyinde 70 bin Suriyeli öğrenci MEB'e bağlı okullarda sıralara oturacak. Geçici merkezlerde Suriyeli yaklaşık 370 bin mülteci öğrenci Türkiye'de eğitim görecektir.

50 YENİ MERKEZ
2014-2015 eğitim yılında barınma merkezlerinde 34, 50-yapılarına yapılarak yasadışı şehirlerde 232 sınıfa üzere toplam 266 geçici eğitim merkezi oluşturuldu. Yeni eğitim-öğretim dönemi için en az 50 yeni geçici eğitim merkezi daha oluşturulması ve kapasitenin en az 100 bin artırılması planlanıyor.

DERS ZİLİ ONLAR İÇİN DE ÇALACAK

Gamze KOLCU/ANKARA
TÜRKİYE'ye sığınan yaklaşık 2 milyon Suriyeli'nin eğitim çağına gelmiş çocukları için de ders zili yarıncı olacak. Geçtiğimiz yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda 38 bin 757 Suriyeli öğrenci eğitim görürken bu sayı 2015-2016 eğitim öğretim yılında yaklaşık iki kat artarak 70 bine ulaşacak.

KENDİ MÜFREDATLARINA UYGUN EĞİTİM
Geçtiğimiz dönem geçici eğitim ve geçici barınma merkezlerindeki 199 bin öğrencilik kapasite ise 100 bin arttırılarak 299 bine çıkacak. Merkezlerde yaklaşık 370 bin öğrenci eğitim görecektir. Sadece Suriyeli öğrencilerin eğitim alabilmesi için oluşturulan geçici eğitim ve barınma merkezlerinde de dersler devam edecek.

2014-2015 eğitim döneminde geçici barınma merkezlerinde 8 bin 325 okulöncesi, 45 bin 147'si ilköğrenci, 19 bin 536'sı ortaokul ve 9 bin 414'ü lise olmak üzere 82 bin 422 öğrenci kendi müfredatına uygun eğitim aldı. Şehirlerde oluşturulan geçici eğitim merkezlerinde ise okulöncesinde 4 bin 508, ilköğretilerde 59 bin 450, ortaokulda 32 bin 407, lisede 9 bin 400, toplamda 105 bin 765 mülteci öğrenciye eğitim imkanı tanındı.

Sınıflar minik sığınmacılara açıldı
Uluslararası Sefkat Derneği, Suriyeli sığınmacıların çocuklarını dil ve uyum sorunları çözümlenmiş, eğitimden geri kalmalarını önlemeye yönelik bir proje geliştirdi. Dernek, yemekte bulunmuş öğretmenlerin iznini alarak İstanbul'daki bazı devlet okullarında sınıfları Suriyeli öğrencilere açılması kararını aldı. Bu kararın bir sonucu olarak Ankara'daki Ortaokul'da bir sınıfta öğrenci sayısı 70'e ulaştı. Okul Müdürü Polat Ercan, hafta içinde Türk öğrencilerin eğitimlerini sürdürmelerini sağladı. Sınıfların açılmasıyla Suriyeli öğrencilerin eğitim hayatı da devam ediyor. Sınıfların açılmasıyla Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki devlet okullarında eğitim görebilecekleri Anadolular okulları da açıldı.

TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ ÖĞRENCİ SAYISI

Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Toplam
8755	15310	19536	9414	8755
38757	45147	19536	9414	38757

2013-2014 Toplam: 8755
2014-2015 Toplam: 38.757
2015-2016 Toplam: 70.000

Görsel 3: 27 Eylül 2015 Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesinin bu haber metninde eğitime başlayacak olan Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili “Ders zili onlar için de çalacak” şeklinde başlık atılmıştır. “Onlar” zamiri başlıkla verilerek, okuyucuları meraklandırmak amaçlanmıştır.

Haberin devamında yer alan, “.....Suriyeli eğitim çağına gelmiş çocuklar için de ders zili çalacak” cümlesindeki “de” bağlacıyla, Türkiye’de yeni eğitim ve öğretim yılına başlayacak olan çocuklarla birlikte Suriyeli çocukların da ders başı yapacağı belirtilmektedir. Haberin içeriğinde yıllar itibariyle eğitim hayatında artış gösteren Suriyeli öğrencilerle ilgili istatistikî bilgiler verilmiştir. Bu istatistikî verilerle Türkiye’nin Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimiyle ilgilendiği ve destek verildiği kanıtlanmak istenmiştir.

Yine “*Kendi müfredatlarına uygun*” ara başlığında ise özellikle eğitim dili ve kültürel uyum problemleri yaşayan sığınmacı çocukların, eğitim anlayışlarına yönelik müfredatlarıyla desteklediği anlatılmak istenmiştir.

Haber metninin sağında yer alan, “*Sınıflar minik sığınmacılara açıldı*” başlığıyla atılan haberde Uluslararası Şefkat Derneği’nin sığınmacı çocukların eğitimleriyle ilgili bir proje geliştirdiğine dikkat çekilerek sivil toplum kuruluşlarının da bu konuyla ilgilendiği belirtilmek istenmiştir.

Suriyeli çocuklarla ilgili “*minik sığınmacılar*” tamlaması kullanılarak sığınmacı çocuklar sempatik bir şekilde temsil edilmiştir. Haberin devamında ise, “..... *Suriyeli sığınmacı çocukların dil ve uyum sorunu çektiklerini, eğitimden geri kaldıklarını göz önüne alarak bir proje gerçekleştirdi.*” cümlesinde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimle ilgili yaşadığı önemli bir soruna dikkat çekilerek eğitim noktasında geri kaldıkları ifade edilmiştir.

21 Kasım 2015 Hürriyet Gazetesi

Görsel 4: 21 Kasım 2015 Hürriyet Gazetesi

Haberdeki başlıkta Suriyeli iki sığınmacı çocuğun öldürüldüğü ifadesi kullanılarak yaşanan olayın dramatik yönüne vurgu yapılmıştır. Gazete çocukların ölüm

şeklinin özellikle *dövülerek* diye belirterek sığınmacı çocuğun uğradığı şiddet üzerinden temsil etmiştir.

Haber metninin devamında ise Suriyeli çocukların bedenlerinin hareketsiz bir şekilde bulunduğu belirtilerek kimsesiz oldukları yönünde bir aktarım yapılmıştır. Nitekim haberin içeriğinde çocuklardan birinin ailesinin İstanbul’da diğerinin ise Suriye’de yaşadığı belirtilmiştir. Haberin devamında çocukların istismar edilip Türk biri tarafından çöplerden hurda toplatılarak çalıştırıldığı belirtilmiştir. Bu ifadelerle çocukların yoksulluk çektiği ve çocuk işçi konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak çocukları öldüren zanlının zaman zaman sığınmacı çocuklara şiddet uyguladığı aktararak çocukların şiddet mağduru olduğu anlatılmak istenmiştir. Haberde “Suriyeli çocuk” tanımı kullanılarak çocuk öznesi ön plana çıkarılmıştır.

Öldürülen çocuğun ve zanlının fotoğrafı kullanılarak yaşanan olay görünür hale gelmiştir.

2 Ocak 2016 Hürriyet Gazetesi

Görsel 5: 2 Ocak 2016 Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi, bu haber metninde sığınmacıların mağdur olduğu konulardan biri olan insan tacirliğiyle ilgili Türkiye’de yapılan yasaya değinmiştir.

Haber metninin içeriğinde insan ticaretiyle mücadelede vites yükseltildiği belirtilerek, Türkiye tarafından olayın ciddiye alındığına dikkat çekilmiştir.

Özellikle haberin devamında Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerinin yoğun olduğu dönemde Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesine atıf yapılması da önemlidir. Haberde Türk vatandaşlarıyla birlikte Avrupa ülkelerine de mesaj verildiği söylenebilir. Türk vatandaşlarına Avrupa ile ilişkilerimizin olumlu yönde ilerlemesinin yanında Avrupa'nın insan ticaretine karşı etkin bir şekilde mücadele ettiği mesajı da verilmektedir. Avrupa'ya da Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadele kapsamında yasalar çıkarttığı ve Avrupa ile uyum sürecinde ilerleme kaydettiği Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlandığı mesajı verilmektedir. Ancak bu sözleşmenin 6 yıl sonra hayata geçirildiği ile ilgili bilgi verilerek geç kalındığı yönünde hükümet eleştirilmektedir.

Haber metninde “*orantılı*” ve “*caydırıcı*” cezalandırma ibaresi kullanılarak yine Avrupa standartlarına gönderme yapılmış ve aşırı güç kullanılmayacağı vurgulanmak istenmiştir. Yine cezaların insan ticaretini engelleyeceği yönünde vurgu yapılırken insan ticareti sebebiyle mağdur olanların ve insan ticaretini yapanlara tanık olup ihbar edenlerin de korunacağı bilgisi verilerek bir insanlık suçu olarak görülebilecek insan ticaretinin mağdurlarına ve tanıklarına duyuru yapılmıştır.

“*İnsan tacirine yasal kısıkaç*” başlığında insan tacirlerinin yasal yollarla sıkı takibe alınacağını, yasanın ciddiyetini anlatmak için “*kısıkaç*” kelimesini kullanarak vermiştir. Ayrıca bu başlıkta insan tacirlerine de mesaj verilerek bir nevi uyarı gönderilmiştir.

“*Mülteciye 30 Gün Hakkı*” başlığını incelediğimizde Hürriyet Gazetesi'nin bu başlıkta sığınmacıları bu seferde “mülteci” tanımıyla verdiğini görmekteyiz. Yukarıda da belirttiğimiz gibi gazetenin “mülteci”, “sığınmacı” ve “göçmen” gibi ayırmalara dikkat etmediğini söyleyebiliriz.

Fotoğrafta ise gülümseyen ve mutlu sığınmacı çocukların kullanıldığını görmekteyiz. Bu fotoğrafla haberin içeriğinde de belirtildiği gibi çocukların insan tacirlerine karşı güvenliğinin artırılıp sağlıklı bir ortama kavuşacaklarının mesajı fotoğraf aracılığıyla resmedilmektedir.

Ayrıca Avrupa ile yapılan sözleşme doğrultusunda çıkarılan bu yasanın mağdur olduğuna inanılan kişilerin haklarını savunduğu ve onlar için bu yasanın doğru ve güzel olduğu mesajı da verilmiştir.

2 Şubat 2016 Hürriyet Gazetesi

Görsel 6: 2 Şubat 2016 Hürriyet Gazetesi

“Independent’in Türkiye’de Suriyeli çocuk işçi çalıştırıyorlar haberine tepki İngilizler Yazdı H&M Yalanladı” başlığıyla atılan haberde Türkiye’de çocuk işçi çalıştırılmadığı bu ifadelerle vurgulanmak istenmiştir. “İngilizler” kelimesiyle İngiliz halkı algısı oluşturan bir anlamın çıktığını söyleyebiliriz. Sanki bu iddianın sahibi İngiltere yayın kuruluşu değil de İngilizlerin geneline yönelik bir suçlayıcı algı oluşturulmak istenmiştir.

Haberin spotunda ise Independent Gazetesi’nin iddiasının H&M markasının yalanladığı İHKİB Başkanı Tanrıverdi’nin “Bu kurgu haberler kasıtlı yapılıyor. 14 bin ihraatçı firmamızı gezdirmeye hazırız” sözlerine yer verilerek iddiaların asılsız olduğu vurgulanmaktadır. Yine spotta H&M markasının genel merkezinin yaptığı açıklamada çocuk işçi çalıştırmadığı ifadelerine yer verilerek İsviçre’nin böyle bir suç işlemeyeceği algısı oluşturulmak istenmektedir.

Haber metninin içeriğinde ise; yine İsviçre markası H&M' nin genel merkezinde yaptığı açıklamayla ilgili ifadelerle yer verilmiştir. H&M markasının çocuk işçi çalıştırmadığı *“Açıklamada hiçbir koşulda çocuk işçi çalıştırılmasına müsamaha göstermediklerini belirten H&M Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları ve Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) sözleşmeleri çerçevesinde 1997’den bu yana çocuk işçiliği üzerine politikaları olduğunu dile getirdiler.”* gibi ifadelerle H&M markasının çocuk hakları konusunda bilinçli olduğu ve çocuk haklarına riayet ettiği sözleşme örnekleri verilerek İsveç markası tarafından çocuk işçi çalıştırılmadığı ispatlanmak istenmiştir.

Haberin devamında ise yine H&M markasının açıklamasında, 2015 yılında markaya üretim yapan bir Türk firmasında çocuk işçi çalıştırıldığını tespit ettiklerini bunun üzerine anlaşmaya son verdiklerini ve çocuk işçilerin eğitilip toplum kazandırılması hususunda çalışma başlattıklarını ifade ederek, markanın Türkiye’ye yönelik bir suçlama atfettiği görülmektedir. Aynı şekilde Next markasının da iddiaları yalanladığı ve çocuk işçi çalıştırılmaması konusunda titizlikle çalışma yaptıkları belirtilmiştir.

Yine gelin *“14 bin firmayı tek tek gezdirelim”* başlığıyla verilen metinde ise Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB) Başkanı Hikmet Tanrıverdi’nin bu iddiaların yalan ve kurmaca olduğunu, böyle bir şeyin Türk kanunlarınca mümkün olamayacağını belirterek kanun dışı bir iş yapmayacakları vurgulanmaktadır.

Yine gazete Türkiye tarafından üç temsilci; Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB), İstanbul Tekstil ve Hammadde İhracatçıları Birliği (İTHİB) yine Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği gibi üç kurumun çocuk işçi çalıştırılmadığına dair görüşlerine yer vererek bu iddiaların gerçek olmadığı kuvvetlendirilmek istenmiştir.

“Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği (İTHİB) Yönetim Kurulu Başkanı İsmail Gülle de komuyla ilgili yaptığı basın açıklamasında Türk tekstil sektörünün son zamanlarda karalama kampanyasıyla karşı karşıya olduğunu söyledi.

“Bu tür iddialar 90’lı yıllarda kaldı. Türkiye bu konuları çoktan aştı. Türk tekstil sektörü, AB’nin ikinci büyük üreticisi... Biz buralara gelmek için son derece gelişmiş teknolojilere yatırımlar yaptık, işyerlerimizde İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü) kurallarını çok sıkı bir şekilde uyguladık. Dünya standartlarında kaliteli ürünler ürettiğimiz için AB bizi tercih ediyor. Ucuz işçi çalıştırdığımız için değil. Hal böyle iken ortaya atılan haberler tam bir karalama kampanyasıdır” dedi. Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD) Başkanı Şeref Fayat da yaptığı yazılı açıklamada, kayıt altında üretim yapan hazır giyim ihracatçılarının Suriyeli çocuk işçi çalıştırmalarının söz konusu olmadığını söyledi. “Son derece ağır yaptırımları olan bağlayıcı kontratlarla çalışıyor ve sürekli denetleniyoruz. Bizler de alt üreticilerimizi denetliyoruz. Çünkü onların yapacağı bir hata global markalarla anlaşmaya imza atan bizleri bağlıyor”

Haber metninde Suriyeli sığınmacı çocuk fotoğrafının kullanılmadığını görmekteyiz. Daha çok Türkiye tarafı temsilcilerin görünürlüğü artırılarak iddiaların gerçek olmadığı mesajı verilmek istenmiştir.

15 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi

Görsel 7: 15 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi

“3,7 Milyon Bebek Doğdu” başlığı incelendiğinde “bebek” kelimesinde ilk başta bir belirsizlik göze çarpmaktadır. Belirsizliğin nedeni ise, doğan bebeklerle ilgili tanımlayıcı bir bilgi verilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bu belirsizlik gazetenin spot kısmında netleştirilmiştir. Spotta bu bebeklerin UNICEF’in açıkladığı raporda yer alan savaş sırasında doğan Suriyeli sığınmacı çocuklar olduğu belirtilmiştir.

Haber metninin devamında ise UNICEF’in Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili açıkladığı bilgiler aktarılmış.

Gazete UNICEF’in raporunu aktarırken aşağıdaki cümlede Suriyeli çocuklar için “sığınmacı” ve “Suriyeli çocuk” kavramlarını bir arada yayımlandığını görmekteyiz.

“.....UNICEF’in raporuna göre bu çocuklardan 306 bini sığınmacı olarak buldukları ülkede doğdu” ve raporda “ülkede toplam çocuk sayısının yüzde 80’inden fazlasına karşılık gelen 8.4 milyon Suriyeli çocuğun ülke içinde ya da dışında çatışmalardan etkilendiği vurgulandı.”

Bu haberle uluslararası bir kuruluş olan UNICEF’in raporundan alıntı yapılarak ve istatistikî veriler kullanılarak haberin vermek istediği mesajın inandırıcılığı artırılmak istenmiştir. Ayrıca çocukların gerek asıl yurtları olan Suriye’de gerekse savaş sebebiyle gittikleri ülkelerde çatışmalardan olumsuz etkilendikleri ifade edilerek savaşın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulmuştur.

Yine bu haber metninde gazete, Suriyeli çocukların savaş yüzünden yaşadığı mağduriyeti, “Unicef, Suriye içinde de yaklaşık 7 milyon çocuğun yoksulluk içinde yaşadığını kaydetti.” cümlesiyle vurgulamıştır. Bu ifadeyle savaşın neden olduğu üretim eksikliğine, işsizliğe ve yoksulluğa dikkat çekilmiştir.

Haber metnindeki “Çocuk askerler” başlığında ise asker ve çocuk kelimesi yan yana kullanılarak yaşanan iç savaşta çocukların asker olarak kullanıldıkları ve savaştan dolayı yaşadıkları istismara dikkat çekilmiştir.

Haberde UNICEF'in raporuna gönderme yaparak “*çocuk askerler konusunda da endişelerini paylaştı*” ifadeleriyle UNICEF ile ilgili olumlu bir imaj çizilmeye çalışılmış ve UNICEF'in yaptığı çalışmaları haberleştirilerek tanıtım yönünde destek verilmiştir.

Haberin detaylarında yer alan “*çocuk asker yaşının 7'ye kadar düştüğü ve toplam sayılarının da yarısından fazlasının 15 yaşın altında olduğu...*” ifadeleri ile iç savaşın ulaştığı vahamete dikkat çekilmiştir. Devamında ise çocukların yoksulluklarının kullanılarak ve çocukluk duygularının istismar edilerek savaşa teşvik edildiklerine vurgu yapılmıştır.

Haberdeki fotoğrafta ise; mağdur bir sığınmacı çocuk yerine gülümseyen çocuk fotoğrafı kullanılarak çocukların henüz küçük olduğu ve savaşmak yerine oyun oynamaları gerektiği mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Fotoğrafın içinde yer alan metinde ise doğan Suriyeli bebekler için “göçmen” kavramı kullanılmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi gazete mülteci, sığınmacı ve göçmen kelimelerini rastgele kullanmaktadır.

20 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi

Görsel 8: 20 Mart 2016 Hürriyet Gazetesi

“*Umut yolunda bebek öldü*” cümlesinde “*umut yolu*” tabiriyle sığınmacıların savaş dolayısıyla başka ülkelere daha iyi şartlarda yaşam sürdürmeleri için deniz yoluyla göç etmeleri anlatılmak istenmiştir. Bu göç sürecinin mağdurunun da bir bebek olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca bu umut yolculuğunun kaçak olduğu ve bu kaçak yolculuğu organize edenin yine Suriyeli olduğu ve yakalandığı belirtilmiştir. Bu ifadeler ile yaşanan savaştan birilerinin çıkar sağladığı ve bu süreçte yine bebek ve çocukların mağdur olduğu ve hayatlarını kaybettiği aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin bu suç işleyenlerle mücadele ettiği ve bu mücadelede başarılı olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

28 Eylül 2016 Hürriyet Gazetesi

Görsel 9: 28 Eylül 2016 Hürriyet Gazetesi

Gazetenin başlığında yayımlanan “*Bu çocuklar harcanyor*” cümlesinde kapalı anlatım yapılarak çalışan Suriyeli sığınmacı çocuklar kastedilmiştir.

Haberin spotunda İngiliz Sivil Toplum Kuruluşu Theirworld’un yayınladığı rapora yer verilerek; Türkiye ve Lübnan’daki Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim haklarının ellerinden alınıp çalıştırıldıkları belirtilmiştir. Theirworld, aktardığı bu bilgiyle Türkiye’ye ve Lübnan’a çocuk işçi çalıştırdıklarından dolayı bir suçlama yöneltmekle birlikte bu ülkelerin uluslararası kamuoyunda olumsuz bir konumda temsil edilmesini de amaçlamaktadır

Rapor, milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye ve Lübnan'ı eleştirerek çocukların eğitimden mahrum bırakıldığını iddia etmekte ve gazete de bu haberi yayınlarken rapora destek vermektedir. Haberin devamında ise uluslararası toplumun Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi için vermeyi taahhüt ettikleri desteği yerine getirmediğine ve sadece %40'ının karşılandığına yer verilerek uluslararası toplum da eleştirilmiştir.

“...Türkiye ve Lübnan'da yaşları 15 ile 17 yaşları arasında toplam 732 bin Suriyeli çocuk okula gidemiyor. Ve bu çocukların büyük bir bölümü çalıştırılıyor” cümlesiyle özellikle Türkiye'deki ve Lübnan'daki Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimlerinin bu ülkeler tarafından önemsenmediği ve sığınmacı çocukların çalıştırıldıklarıyla ilgili bilgilere özellikle değinildiği görülmektedir. Bu cümleyle Türkiye'deki ve Lübnan'daki çocukların mağdur olduğu ve eğitim hakkı olan çocuğun bu haktan yoksun bırakıldığı hatta bu çocukların çalıştırılarak istismar edildiği ve ucuz iş gücü oluşturdukları algısı oluşturulmak istenmiştir.

“Verilen Sözler Tutulmadı” ara başlığında ise, kuruluşun uluslararası toplumun Türkiye, Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi için söz verdikleri 662 milyon dolarlık acil eğitim yardımının sadece yüzde 40'ının karşılandığını geri kalanın ise henüz karşılanmadığı belirtilerek verilen sözlerin tutulması istenmiştir.

Haber sütununun sol köşesinde ise raporu yayınlayan kuruluşun Suriyeli çocuklarla yaptığı röportajlar yer almıştır. *“Haftada 90 lira”* ve *“Bir okuyabilsem doktor olacağım”* gibi çocukların ağzından çıkan cümleleri röportaj arasında başlık şeklinde verilerek sığınmacı çocukların eğitimle ilgili yaşadıkları mağduriyet ve ucuz şartlarda çalıştıkları hususu inandırıcı hale getirilmek istenmiştir.

Raporu yayınlayan kuruluşun başkanının *“Suriyeli göçmenlerin savaştan kaçan Suriyeli göçmenlerin Avrupa'ya gitmek için tehlikeli yolcuları göze almalarının en büyük sebeplerinden birinin çocuklarına eğitim olanağı sağlamak”* şeklindeki sözlerine yer vererek eğitimin müreffeh bir hayat yaşamak için en önemli unsurlardan biri olduğu vurgulanmak istenmiştir.

Aynı haberde Suriyeli çocukların eğitim haklarına ulaşabilmeleri için hem uluslararası toplumun hem de Türk devletinin kararlı adımlar atmaları gerektiği vurgulanarak hem Türk devleti hem de uluslararası toplum eleştirilmiştir. Ancak devamında Türkiye'nin Suriyeli çocukların eğitimine destek amacıyla uluslararası toplumdaki sadece 46 milyon dolarlık yardım aldığını ancak bu bedelin eğitim için gerekli insani yardım talebinin sadece üçte birine denk geldiği vurgulanarak Türkiye'nin gerekli desteği görmediği vurgulanmıştır.

Gazetede sığınmacı çocuklarla ilgili dört tane fotoğrafa yer verilmiştir. Haberde çalışan Suriyeli sığınmacı çocukların görüntülerine yer verilerek rapordaki iddiaların gerçek olduğu bu temsiller üzerinden kanıtlanmak istenmiştir.

5.2 Star Gazetesi Haber Analizleri

23 Ocak 2015 Star Gazetesi

Görsel 10: 23 Ocak 2015 Star Gazetesi

“Suriyeli ikizlere ilk yardım hediyesi” başlığıyla yardımlaşma ve dayanışma örneğinin yaşandığı bir haber aktarılmıştır.

Haberin spotunda yer alan; “Türkiye’ye sığınan Abbas ailesinin seberalpalsi nedeniyle yürüyemeyen 2,5 yaşındaki ikizleri Hacettepe’de takılan ortezle ayağa kalktı.

Berfin ve Baran'ın birlikte attıkları ilk adım görenleri duygulandırdı.” cümlesinde Suriyeli sığınmacılar için Türkiye'ye sığınan ifadesi kullanılarak, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı tabiri caizse kucak açtığı mesajı verilmiştir. Haberin devamında ise sağlık sorunu yaşayan çocukların durumu dramatik şekilde aktarılmıştır.

“...*Hacettepe'de...*” kelimesinde ise adlaştırma yapılarak Hacettepe Üniversitesi kastedilmiştir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Türkiye'nin en iyilerinden biri olduğu düşünüldüğü zaman haberde Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı çocuklara en iyi şekilde bakıldığı ve yardım edildiği mesajı verilmiştir.

Haber metninin devamında ise; ikizlere yardımcı olan milletvekilinin Ak Partili olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni ise Star Gazetesi'nin dönemin mevcut iktidara yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Star Gazetesi'nin bağlı olduğu medya grubu başkanı Ethem Sancak'ın bir dönem AK Parti MKYK üyesi olduğu düşünülürse bu yakınlık daha iyi anlaşılacaktır.

AK Partili kadın milletvekilinin kendisinin de bir anne olduğu ve onları da kendi evlatları gibi gördüğü şeklinde ifadelerine yer verilerek, milletvekilinin annelik içgüdüğü ön plana çıkarılmıştır.

Haber metninde Suriyeli çocuklar için “Suriyeli ikizler” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca ikizlere gereken yardımın yapıldığı, fizik tedavisi sırasında çekilen fotoğrafla gösterilmek istenmiştir.

Görsel 11: 25 Ocak 2015 Star Gazetesi

21 Ocak günü Suriyeli Halil “Burger King” restoranında artık patatesi yemesinden dolayı restoranın işletme müdürü tarafından darp edilmişti. Star Gazetesi'nin 25 Ocak tarihinde verdiği haber metninde yine dönemin AK Parti Gençlik Kolları Genel Başkanının darp edilen çocuğu ziyaret etmesi konu alınmıştır. Haberin başlığında verilen “*Ak Parti ziyareti*” cümlesiyle ziyaretin Ak Parti adına genelleme yapılarak verildiği görülmektedir. Bu ziyaretle Ak Parti'nin Suriyeli sığınmacı çocukların yanında olduğu haberdeki görselle desteklenerek verilmiştir.

Haberin detaylarında AK Partili Abdurrahim Boynukalın'ın “*Hiç kimsenin Suriyeli kardeşlerimizi hor görmesine müsaade etmeyiz*” ifadelerine yer verilerek AK Parti Gençlik Kolları Genel Başkanı'na da tanıtım desteği verilmiştir.

Görsel 12: Star Gazetesi 3 Eylül 2015

Star Gazetesi bu haberi “Daha Kaç Kişi Ölmeli” başlığıyla vermiştir. Atılan bu başlıkla tek bir cümleyle yaşanan faciyanın vahameti anlatılmaya çalışılmıştır.

Haberin girişinde yaşanan faciayla ilgili gazetenin batıyı sitemli bir dille eleştirdiği görülmektedir. Yaşanan olayın trajik yönü vurgulanarak Avrupa'nın sığınmacılara yönelik uyguladıkları politika sert bir dille eleştirilmektedir.

Haberin ana metninde yaşanan olayla ilgili genel bilgiler aktarılmıştır. Yaşanan olayda ölen çocukların ailelerinin sinir krizi geçirdiği belirtilerek olayın trajik yönüne vurgu yapılmıştır.

Haber metninin ikinci başlığında yer alan “Batı'nın tavrı yazıklar olsun dedirtti” cümlesiyle Batı'nın sığınmacılara yönelik uyguladıkları politikalar ve duyarsız davranışları sert bir üslupla eleştirilmiştir. Bilindiği üzere Almanya, Kanada gibi bazı

Avrupa ülkeleri sığınmacı ve mültecileri kendi ülkelerinde istemediğinden kısıtlı sayıda alım yapmışlardır. Bundan dolayı Suriyeli sığınmacılar Türkiye ve çevre ülkelere göç etmek zorunda kalarak kamplarda ve kamp dışında yaşamaya başlamışlardır. Nitekim haber metninin devamında yer alan;

“İsviçre parası neyse verelim”

“İzlanda sadece 50 Suriyeli bakarız”

“Avusturya 4 bin mülteciye bakamadı”

“Macaristan önce tel sonra duvar”

“*Yunanistan botları patlattular*” şeklinde yayımlanan ifadelerle gazetenin bu ülkelerin politikalarını sitemli bir şekilde kısa ve net cümlelerle eleştirdiği görülmektedir. Bu başlıklar analiz edildiğinde;

“*İsviçre parası neyse verelim*” İsviçre’nin sığınmacıları ülkelerinde istemediği, mültecilerin buldukları ülkelerde kalmalarını ve bunun karşılığı olarak da bir bedel ödemeyi kabul ettikleri ve bu bedelin de para olduğu anlaşılmaktadır.

“*İzlanda sadece 50 Suriyeli bakarız*” İzlanda’nın mülteci kabul etmek istemediği, sadece 50 Suriyeli alabileceği, Türkiye ve Ürdün gibi ülkelere kıyasla yok denecek kadar az sayıda mülteci kabul ettiği belirtilmiştir.

“*Avusturya 4 bin mülteciye bakamadı*” Avusturya’da ise 4 bin mültecinin kamplarda yaşadığı fakat bu kamplarda olumsuz yaşam koşullarının hüküm sürdüğü, insan onuruna yakışır bir imkân sağlanmadığı belirtilmiştir. Haber metninde, “*Tuvaletlerin çok pis olduğu kampta, kadın ve erkek aynı duşları kullanıyor*” cümlesiyle sığınmacılara gerekli hassasiyetin gösterilmediği ve sürekli insan haklarına vurgu yapmalarına rağmen savaştan kaçıp hayatta kalma mücadelesi veren sığınmacılara gerekli koşulların hazırlanmadığı ve sığınmacıların yaşadıkları zorluklar hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

“Macaristan önce tel sonra duvar” Macaristan’ın ülkelerine gelecek olan sığınmacılar için tel örgü örüleceği sonrasında ise duvar inşa edileceği belirtilerek Macaristan’ın sığınmacıları istemediği ve sığınmacıların ülkelerine gelmelerini engellemek için dikenli tel ve duvar ördükleri ifade edilmektedir.

“Yunanistan botları patlattılar” başlığı altında yer alan küçük metinde, “50 kişilik Suriyeli grubun botu Yunanistan’ın Sakız Adasına geçerken Yunan Sahil ekiplerince patlatıldı ve mülteciler ölüme terk edildi” ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadelerden Yunanistan’ın sığınmacılara karşı insanlık suçu işlediği, suda boğulmalarına yol açacak bir şekilde acımasızca davrandıkları vurgulanmak istenmiştir.

Yukarıda verilen başlıklarla belirtilen ülkelerin, Suriyeli sığınmacıları istemediği algısı oluşturulmak istenmiştir.

Medyaya erişimi ve söylemleriyle kitleleri etkileme gücü olan dini kurum başkanının söylemine de yer verilerek sığınmacıların yaşadığı mağduriyete dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Nitekim Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez ’in konuşmasında geçen “Vicdanlar ne zaman uyanacak” cümlesiyle verilmiştir. Konuşmanın yayımlanmasındaki amaç, dinin de önemle üzerinde durduğu vicdan ve merhamet duygusunun din temsilcisi sayılan kişi tarafından önemi vurgulanarak insani duyguların uyandırılması amaçlanmıştır.

Yine gazetenin devamında haberin“...kaçak yollardan yurt dışına çıkmaya çalışırken içinde buldukları botun batması sonucu cansız bedenleri kıyıya vuran Suriye uyruklu çocukların görüntüleri....” şeklinde ifadelerle devam ettiği görülmektedir. Bu cümlede dikkat çeken husus ise sığınmacıların gayri resmi yollarla başka ülkeye geçmeye çalıştıkları “kaçak” kelimesiyle belirtilerek bir suçlama atfedilmesidir.

“...buldukları botun batması sonucu cansız bedenleri kıyıya vuran Suriye uyruklu çocukları...” cümlesinde ölen çocuklarla ilgili “cansız beden” vurgusu yapılarak sığınmacı çocuklar yine dramatik bir şekilde temsil edilmiştir.

Haberin yanında yer alan, “*Bütün yük Türkiye’nin üzerinde*” başlığıyla Türkiye’nin sığınmacılara kapılarını açtığını, sığınmacılara maddi ve manevi destek sağladığı ayrıca mülteci kabul etmeyen özellikle Avrupa ülkelerine kıyasla mülteci yükünün yoğun olarak Türkiye’nin çektiği vurgulanmak istenmiştir.

Haber metninin devamında ise, “*Batı üzerine düşeni yapmış!*” cümlesiyle kinayeli bir ifade kullanılarak Batı’nın sığınmacılara yönelik politikası eleştirilmiştir.

“*Mülteciler kapıda kaldı*” başlığıyla Avrupa’nın gelen sığınmacıları kabul etmemeleri sebebiyle sığınmacıların karşılaştıkları engellere dikkat çekilmiştir.

Genel olarak gazetede yer alan başlıklar incelendiğinde, özellikle Batı’ya yönelik sitemli bir üslubun kullanıldığı görülmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi özellikle Batı’nın sığınmacılara yardımcı olmaması gazete tarafından eleştirilmektedir. Başlıklar genellikle kısa ve soru formatında verilerek mağdur olan sığınmacıların yaşadıkları sıkıntılara dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Haber metninde bottaki kişilerle ilgili yer alan kelimeler incelendiğinde sığınmacılar için “kaçak, yasa dışı” gibi sıfatların yerine daha yumuşak bir anlam ifade eden “göçmen” kelimesi kullanılsa da bu kavramın hukuki statüsüne dikkat edilmeksizin kullanıldığı görülmüştür.

4 Ekim 2015 Star Gazetesi

Görsel 13: 4 Ekim 2015 Star Gazetesi

Haber metnindeki başlık, eylül ayında yaşanan bot faciasında hayatını kaybeden Aylan Bebeğe atıf yapılarak verilmiştir.

Haber metninde yer alan “*ülkelerindeki iç savaş dolayısıyla kaçıp...*” cümlesinde aile için “*göçtü*” kelimesi kullanmak yerine “*kaçmak*” fiili kullanılarak olay biraz daha dramatik hale getirilmeye çalışılmıştır.

Haber metninin devamında ise Aya'nın eğitim görmek için Almanya'ya gitmek istediği ama Bodrum faciasında hayatını kaybeden Aylan'ı gördükten sonra deniz yolu ile gitmekten korktuğu belirtilmektedir. Yine haberin devamında Aya'nın paraları olmadığı için Almanya'ya gidemedikleri belirtilerek, yaşadıkları mağduriyete dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Fotoğrafların da haber metnine uygun seçilerek, çocukların gözlerinde umut dolu bekleyişlerinin fotoğrafa yansıtıldığı görülmektedir.

Haberde Suriyeli sığınmacı çocuğun tek hayalinin Almanya'ya gitmek olduğu belirtilerek Avrupa'ya gönderme yapıldığı söylenebilir. Türkiye'den veya herhangi bir ülkeden bulacakları destek ile Suriyeli sığınmacıların Avrupa'ya gitmelerinin desteklenebileceği mesajı verilmektedir. Nitekim haberin yayınlandığı tarihten 15-20 gün önce Türkiye'deki bir grup Suriyeli sığınmacı Avrupa'ya gitmek üzere Türkiye'nin Avrupa'ya en yakın olan ili olan Edirne'ye kadar ilerlemiş ve bu durum Türkiye ile AB arasındaki en önemli gündem maddesi haline gelmişti.

Haberin devamında paralarının olmadığı vurgulanarak gerek Türk vatandaşlarından gerekse uluslararası kuruluşlardan savaştan kaçan Suriyeli sığınmacılara daha fazla maddi destekte bulunmaları mesajı verilmektedir.

Haberin devamında ise Suriyelilerin soğuktan korunmak için erzak yardımı bekledikleri belirtilerek sığınmacıların muhtaç olduğu ve zor koşullar altında yaşadığı mesajı verilmiştir. Sığınmacılar bu haberde mağdur konumda temsil edilmektedir.

Görsel 14: 5 Ekim 2015 Star Gazetesi

Haber metninin başlığı yine Eylül ayında yaşanan bot kazasına atıf yapılarak, “*Aylan'dan sonra yine bebek cesedi*” şeklinde verilmiştir. Bilindiği üzere Aylan bebeğin kıyıya vuran cesedi tüm Türkiye’yi sarsmış ve dünya gündemine oturmuştu. Bu haberde de yine uluslararası sularda bir Suriyeli erkek bebek cesedinin bulunduğu belirtilerek Aylan bebeğe atıf yapılmıştır.

Haberin yanındaki fotoğrafta ise bir erkeğin kucağında çocuk olduğu görülmektedir. Fotoğrafın altında belirtildiği gibi kaçak yollarla Yunanistan’a sağ salim ulaşan Suriyelilerin mutlu olduğu bu fotoğrafta gösterilmeye çalışılmıştır.

Haberde yasa dışı kaçırma olayına ortak olan Türk kaptanlarının da yakalandığı belirtilerek savaş mağdurlarından nemalananın sadece Suriyeliler değil aynı zamanda Türklerin de olduğu belirtilmeye çalışılmıştır.

Haberin devamında bir dönem Türkiye ile Yunanistan arasında krize sebep olan Kardan Kayalıkları yakınlarında ceset bulunduğu belirtilmiş ve konunun okurların zihninde netleşmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde göçmenlerin cesetlerinin bulunduğu haberi ile olay dramatize edilerek aktarılmış ve savaş sebebiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyelilerin yaşadıkları acılara dikkat çekilmiştir.

Görsel 15: 11 Mart 2016 Star Gazetesi

Haberin başlığında yer alan; “*Vicdansız seyyar satıcıdan mülteci çocuğa işkence*” cümlesiyle Suriyeli sığınmacı çocuğun yaşadığı mağduriyet dramatik bir şekilde verilmiştir.

Ancak Star Gazetesi'nin de Suriyeli sığınmacılar için “mülteci” ve “çocuk” ayrımlarına dikkat etmediği görülmektedir. Başlıkta Suriyeli çocuk için “mülteci” kelimesi kullanılırken, haberin içeriğinde ise “Suriyeli çocuk” tamlaması kullanılmıştır.

Suriyeli çocuğa yapılan kötü muamele üzerine vurgu yapılarak okurların bu konuda daha bilinçli ve insani hareket etmeleri yönünde mesaj verilmeye çalışılmıştır. Haberde Suriyeli çocuğu darbeden kişinin mesleği belirtilerek kişinin eğitim ve kültür seviyesine de dikkat çekilmeye çalışılmış, böylesi kötü bir fiili yapanın alt kültür seviyesinden birinin yaptığı aktarılmaya çalışılmıştır.

Haber metninin devamında ise İzmir’de bir seyyar satıcı tarafından 5 yaşındaki Suriyeli çocuğa uygulanan şiddetle ilgili detaylı bilgi verilerek dramatize edilmiş ve

okuyucunun olayın vahametini daha iyi bir şekilde anlaması istenmiştir. Özellikle “... *havaya kaldırıp yere fırlattı*” cümlesiyle uygulanan şiddetin boyutu haberdeki görselle de kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Haberde çevredeki vatandaşların tepki gösterdikleri belirtilerek duyarlı vatandaşların da var olduğu mesajı verilmiştir. Ayrıca okura böyle bir olay ile karşılaşılması durumunda tepkisiz kalmamaları yönünde mesaj da verilmiştir.

Haberin sonunda ise olayın faili seyyar satıcı Musa D.’nin gözaltına alındığı belirtilerek böylesi bir suç işleyen cezasız kalmayacağı vurgulanmaktadır.

5.3 Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizleri

5 Eylül 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Görsel 16: 5 Eylül 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Gazete bu haberi “*Sığınmacı Çocuklar Elele geldi*” başlığıyla vermiştir. Elele kelimesiyle çocuklar arasındaki desteğe vurgu yapılmak istenmiştir. Haber metninin içeriğinde ise Edirne’den yurtdışına gitmek isteyen 62 sığınmacıdan bahsedilmiş. 62 sığınmacının 27’sinin çocuk olduğu belirtilmiş. Gazete sığınmacıların yurtdışına çıkışını ifade ederken, “*yasadışı yollar*” diye belirterek sığınmacıların gayri resmi yollarla geldiklerini vurgulamıştır.

“Bazı çocukların durumdan habersiz el ele tutuşarak emniyet binasına girmeleri yürek burktu” cümlesinde yer alan “yürek burktu” ifadesiyle çocuklarla ilgili dramatik vurgu yapılmıştır. “Habersiz” diyerek çocukların yaşadıkları durumu anlamlandıramadıkları, ne olduğunu bilmedikleri vurgulanmak istenmiştir.

Haberde kullanılan görsel, başlıkta belirtildiği gibi sığınmacı çocukların el ele olduğu şekliyle verilmiştir. Bu görüntüde çocukların gazetenin haber içeriğinde belirtildiği gibi durumdan habersiz oldukları yüz ifadelerinden anlaşılmaktadır.

19 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Görsel 17: 19 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Haber metni Barış İçin Kadın Derneği'nin Suruç'taki Suriyeli sığınmacılarla ilgili başlattıkları yardım kampanyası hakkında bilgiyi kapsamaktadır. “Paylaşmaya ben de varım” başlığıyla kişileri bu kampanyaya ortak etme amacı güdülmüştür.

Haberin detaylarına girildiğinde ise öncelikle derneğin kuruluş amacı belirtilerek okurlara derneğin tanıtımı yapılmıştır. Derneğin tanıtımı yapılırken farklı kesimler ibaresi kullanılarak çoğulcu ve çeşitli inanç ve kültürleri içinde barındırdığı mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Aynı zamanda derneğin bir kadın hareketi olduğu vurgulanarak kadın okurların dikkati çekilmeye ve bu derneğe üye olmaları ve destek vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Devamında derneğin bu projesiyle hedeflerinin ilk olarak 8 bin 500 aileye ulaşmaya çalıştıkları belirtilmiş ve istatistiksel veriler ile okuyucunun konuyu daha net anlamaları sağlanmaya çalışılmış ve verilen mesajın gücü artırılmıştır. Ulaşılan ailelere verilecek desteğin ise gıda dışında temel ihtiyaç malzemeleri olduğu ve daha sağlıklı bir yaşam sürmelerine katkı sağlamaya çalıştıkları mesajı verilmiştir. Böylece okurun zihninde detaylıca belirtilen temel ihtiyaç malzemelerinin olduğu farkındalığı oluşturularak projeye destek verilmesi mesajı verilmek istenmiştir. Karşılanaan ihtiyaç malzemeleri arasında kadın pedi özellikle yazılarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği problemine dikkat çekilmiş ve hem gazetenin ideolojik çizgisi okura gösterilmeye çalışılmış hem de yardımı yapan derneğin kadın hareketi olduğu vurgulanmıştır. Aynı metnin son kısmında ise bebek ve çocuklar için konteynır mama mutfağı kurmayı hedefledikleri belirtilerek bebek ve çocukların en temel ihtiyaçlarının karşılanması için çalıştıkları mesajı verilmiş ve proje okurun zihninde bebekler ve çocuklar üzerinden dramatize edilerek projeye destek vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Haberin devamında kadın sanatçıların, gazetecilerin, edebiyatçıların, aydınların, sivil toplum yöneticilerinin destek verdiği belirtilerek projenin güvenilir olduğu ve önemli olduğu yönünde okura mesaj verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda metinde kadın ve erkekler için tişörtler hazırlandığı belirtilmiş ve kadın erkek eşitliğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Haberde tişörtleri 6 kadın sanatçının tasarladığı belirtilerek yine kadınlar ön plana çıkarılmış ve kadın hareketinde kadınların her alanda görev yapabildikleri mesajı verilmeye çalışılmıştır. Aynı paragrafın son kısmında tişörtlerin 30 TL'ye satıldığı belirtilmiş ve okura duyuru yapılmış ve destek vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Haberin devamında tişörtleri tasarlayanların isimleri verilerek bilinirlikleri artırılmaya çalışılmış ve tişörtlerin nerelerde satıldığı belirtilerek daha önce hedeflerinin belirtilerek ve toplumun her kesiminden desteklendiği belirtilerek okurun zihninde oluşturulan destek verme düşüncesinin nasıl harekete geçirebilecekleri bilgisi verilmiş ve aynı zamanda firmaların örtülü reklamı yapılmıştır.

Haber metninin devamında yer verilen cümlede, “*Kampanya sınır boylarında yaşam mücadelesi veren on binlerce Ezidi, Türkmen, Ermeni, Kürt kadınla dayanışmak amacıyla hazırlanan tişörtlerin satışıyla sınırlı kalmayacak*” ifadesi ile etnik ve inanç kimliklerin ve çeşitliliğinin ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Ancak belirtilen etnik kimlikler arasında Suriye’de yoğun bir nüfusa sahip olan Araplar belirtilmezken Ezidiler özellikle belirtilmiştir çünkü Ezidilik tamamen bir etnik kimlik olmayıp çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu bir dini inançtır. Buna karşı ayrıca Kürt kimliği tekrar belirtilmiş ve ön plana çıkarılmıştır.

Devamında sığınmacılarla ilgili bilgi aktarılırken “göçmen” ve “mülteci” gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi’nin de kavram ayırımına dikkat etmediği görülmektedir.

Projenin sloganı olarak “*Dayanışmayı güçlendirecek her çaba bizim için çok kıymetli*” ifadesiyle projenin dayanışmayı artırmayı hedeflediği ve toplumsal dayanışmanın sağlanması gerektiği mesajı verilmiştir.

Son paragrafta ise Türkiye’de illere göre göçmen sayıları verilerek konuya hâkim oldukları ve nerede ne kadar göçmen, mülteci, sığınmacı olduğu bilgisine sahip oldukları ve bilimsel çalışmaları mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Haberde kullanılan fotoğrafta ise sığınmacı çocukların ve kadınların mağdur görüntülerini yer aldığını görmekteyiz. Bu haber de daha çok savaşta mağdur olan kadın ve çocukların öne çıkartıldığı görülmektedir.

9 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Görsel 18: 9 Ocak 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Bu haber metninde gazete muhabirinin Eminönü'nün bir semtine giderek oradaki Suriyelilerle yaptığı röportajlara yer verilmiştir. Haberin tam sayfa verilmesi konuya verilen önemi daha net bir şekilde göstermektedir.

Haber başlığının ise Suriyeli sığınmacıların yaşadığı dramı anlatmak için “Sığınamayanlar” başlığıyla verildiği görülmektedir.

Haberin spotunda yazan 80 metre karede 100 kişinin tutunmaya çalışıldığı belirtilerek Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları sıkıntılar aktarılmaya çalışılmış ve hükümetin Suriyeli sığınmacılar konusunda izlediği politikaların yanlış olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır. Spotun devamında ise Suriyeli sığınmacılara neden kampa gitmedikleri sorusu yöneltilmiş ve verilen “buz gibi: kızlarımız güzel tecavüz ediyorlar”

cevabı dikkat çekmek için spotta verilmiştir. Suriyeli sığınmacının verdiği cevabı spotta vererek hükümetin sığınmacı politikasının plansız olduğu, hükümetin belirttiği gibi Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de huzur ve refah içinde yaşadıkları algısının doğru olmadığı mesajı verilmeye çalışılmıştır. Gazete aynı zamanda kızların güzelliği ve tecavüze uğradıkları yönündeki iddiaları da büyük puntolarla, yukarıda ve spotta vererek doğruluğu kesin olmayan bir bilgiyi bir başkasının ağzından aktararak gerçekmiş gibi yansıtmaya çalışmıştır.

Haberin detaylarında Suriyeli sığınmacıların ağzından yaşadıkları hayatın zorlukları aktarılmış ve kamp şartları sert bir şekilde eleştirilmiştir. Röportajda Suriyeli sığınmacıların ağzından çocukların aç oldukları yemek, ekmek bulamadıkları aktararak Suriyeli sığınmacılara daha fazla yardımcı olunması yönünde halk üzerinde bilinç oluşturulmak istenmiştir.

Haber metninde ise Suriyeli sığınmacı ailelerin yaşadıkları sıkıntılara özellikle bold (kalın) cümleler şeklinde verilerek dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Haberde verilen fotoğraflar incelendiğinde Suriyeli sığınmacı ve çocukların muhtaç şekilde temsil edildiği görülmektedir.

Fotoğrafın altında yer alan metinde çocukların okula gitmedikleri belirtilerek çocukların eğitim hakkından mahrum kaldığı mesajı verilmiştir. “*Kartopundan nefret eden çocuklar*” başlığında ise Suriyeli sığınmacı çocukların soğukta yaşadıklarından dolayı eğlence aracı olan kartopundan, kardan adamdan bile nefret ettiğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ancak haberde savaştan kaçan Suriyelileri Türkiye’nin ülkeye almayarak ne yapmaları gerektiği konusunda herhangi bir öneri getirilmediği de görülmektedir. Son paragrafın son cümlesinde ise “*Ya 21. Yüz yılın arsızlığında hep birlikte gülmek için yeni bir hayat kuracağız ya da bu çocuklarla donacağız*” ifadeleriyle muhabir çocuklar üzerinden fikirlerini dramatize ederek aktarmıştır.

Görsel 19: 3 Eylül 2015 Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi Bodrum'da yaşanan bot kazasını “*Kos'a geçmeye çalışan 2 bot battı. 5'i çocuk 12 kişi öldü. Acı karaya vurdu*” başlığıyla vermiştir. *Acı karaya vurdu*” başlığı bold (kalın) şeklinde yazılarak yaşanan kazanın ne kadar üzücü olduğu vurgulanmıştır. Haberde bot kazasında 12 kişinin hayatını kaybettiği, ölenler arasında beşinin çocuk olduğu ön plana çıkarılmıştır. Ölen çocukların yakınlarının sinir krizi geçirdiği belirtilerek olayın trajik yönü vurgulanmıştır.

Haber metninin devamında yer alan “..... *Ölen 4 kişiden 3'ünün Kobanili 35 yaşındaki Rihan Kurdi çocukları 3 yaşındaki Aylan Kurdi ile 5 yaşındaki Galip Kurdi olduğunu teşhis etti*” cümlesinde ölenlerin nereli olduklarına vurgu yapılarak kazada hayatını kaybedenlerin büyük bir bölümünün Kobanili olduğu gazete tarafından özellikle belirtildiği görülmektedir. Burada Cumhuriyet Gazetesi'nin ölen Suriyeli sığınmacı çocukların Kobanili olmasına vurgu yaparak 6-8 Ekim olaylarına gönderme yaptığı sonucunu çıkarmak mümkündür. Zira Suriye'de DAESH terör örgütünün Kobani

kentine karşı başlattığı saldırıların bahane edilmesiyle Türkiye’de yaşanan 6-8 Ekim 2014 olayları sebebiyle Kobani, Türkiye gündemine oturmuştu.

Bot içinde yer alan kişilerle ilgili sığınmacı kavramı yerine “insan” ve “çocuk” kavramları kullanılmıştır. Gazete bu haberle ilgili fotoğraf kullanırken genel olarak diğer medya araçlarında kullanılan kıyıya vurmuş çocuk fotoğrafı değil, başka bir annenin yine bu bot kazasında kaybettiği evladının tabutuna sarıldığı anın fotoğrafını yayınlamıştır.

2 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi

Suriyeli minik ellerden dünya devlerine üretim

Türkiye’de çoğunluğu çocuk 400 bin civarında Suriyeli kayıt dışı çalışıyor. Konfeksiyon atölyelerinde çalışan minik Suriyeliler Next H&M gibi dünya devleri için ürün üretiyor

Emekleri büyük kendileri küçük binlerce Suriyeli çocuk, Türkiye’de hayatta kalmak için tekstilden, tarıma sağladıkları hizmetlere kadar birçok alanda kayıt dışı çalışıyor.

Resmî rakamlara göre şu anda Türkiye’de 2,5 milyon civarında Suriyeli mülteci var. Suriyelilerin yüzde 54’ü 18 yaşından küçük, sadece 3 bin 600’ü kayıt dışı çalışıyor ve çoğunluğu çocuk 400 bin Suriyeli kaydışı, düşük ücretli ve sağlıksız koşullarda istihdam ediliyor.

Çoğu kayıt dışı

Çocuklar eğitimsiz kaldığı gibi Türkiye’deki Suriyelilerin de hem eğitim durumu oldukça kötü hem de işgücü açısından niteliksizler. Suriyeliler Türk işgücü piyasasında istihlak ve kayıt dışı basına atılmak üzere çocuk işçiliği sorununa da büyüyor. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Hacettepe Üniversitesi’ni Çoğu ve Siyaset Araştırmaları Merkezi’nin araştırmalarına göre Türkiye’deki Suriyeliler içinde zorunlu okul çağında olanların sayısı 600-700 bin civarında. Bu çocukların çoğu annesi ya da babasının kaptığı ve çoğu Türkiye bilmiyen. Türkiye’deki Suriyeli çocuk işçiliği sorunu dünya basınında da yansımaları var.

Sendikalarda yok

Türkiye Tekstil Örne ve Giyim Sanayi İşçileri Sendikası (TEKSİF) Genel Başkanı Nazım İrgöl, sendikacı çalışanların bulunduğu fabrikalarda çocuk işçiliğine rastlanmadığını anlatarak, “Ancak konfeksiyon atölyelerinde Suriyeli çocuk işçisi çalıştırıldığı ile ilgili duyularım bize de geliyor. Bunu yapan firmaların zaten kendileri kayıt dışı. Sımdı Suriyelilere çalışma izni verilmesi konuşuluyor. Bu izniler verilirken Türkiyedeki işsizlik oranları da dikkate alınmalı” ifadesini kullandı.

Saat 95 kuruş

Özellikle asgari ücretin 1300 lıraya çıkmasından sonra işveren temsilcileri Suriyeli işçi çalıştıracağı uyarısında bulunmuş ve kayıt dışı çalışmanın artacağına dikkat çekmiştiler.

İstanbul da çalışan bir Suriyeli ortalama 600-800 lira arasında maaş alırken Suriyeli çocuk çalışanlarda bu rakam 300 liraya kadar düşüyor. Doğu ve Güneydoğu’da çalışan Suriyeliler için ise durum daha da beter. Haftalık ortalama 60 liraya çalışan Suriyelilerin saatlik ücreti ise 95 kuruş civarında. Haftanın 6 günü günlük 10 saat civarında çalışan Suriyeli işçilere yemek parası da çoğu zaman verilmiyor.

Next kabul etti

İngiliz Independent gazetesi, İngiltere’nin iki büyük giyim markası Next ve H&M’in, Türkiye’de kendilerine üretim yapan tekstil atölyelerinde Suriyeli çocuklarını çalıştırdığını kabul ettiğini duyurdu. Gazete haberinde çocuk işçi çalıştırıldığını onaylayan şirketlerin, Türkiye’den mal alan diğer giyim markalarının da üretimde Suriyeli çocukların çalıştırıldığını kontrol etmelerinin istendiği ifade edildi.

Gazete haberinde “Çin, Kamboçya ve Bangladeş ile birlikte Türkiye, İngiltere’de satılan tekstil ürünlerinin en büyük üreticilerinden. Topshop, Burberry, Marks&Spencer ve Asos gibi markalar da Türkiye’de üretim yapıyor. Türkiye’de 2,5 milyondan fazla çalışan ile dünyada en fazla Suriyeli barındıran ülkeler. Türkiye’de binlerce Suriyeli ve asgari ücret alan aylık 1300 Türk lirasının çok altında bir ücret veriliyor. 12 yaş altı çocukların çalıştırılması hem Türk hem de uluslararası yasalarına aykırı” ifadesine yer verildi.

Türkiye’de 0-4 yaş arasında 420 bin civarında Suriyeli çocuk bulunuyor

Türkiye’de 200 bin civarında Suriyeli çocuk doğdu.

Türkiye’deki Suriyeli çocukların okula gitme oranı %15-20 düzeyinde.

TÜRKİYE’DEKİ SURIYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI
11.000.000 nüfuslu bir ülke olan Türkiye’de 2015 yılı itibarıyla Suriyeli göçmenlerin yaş ve cinsiyet dağılımı aşağıdaki gibidir.

Yaş Grubu	ERKEK %50,8	İKİ	KADIN %49,2
0-4	19,5	0,4	9,5
5-9	10,3	5,11	9,9
10-14	7,2	12,17	6,4
15-19	21,1	18,59	21,2
20-24	1,8	6,1	1,8
25-29	1,8	6,1	1,8
30-34	1,8	6,1	1,8
35-39	1,8	6,1	1,8
40-44	1,8	6,1	1,8
45-49	1,8	6,1	1,8
50-54	1,8	6,1	1,8
55-59	1,8	6,1	1,8
60-64	1,8	6,1	1,8
65-69	1,8	6,1	1,8
70-74	1,8	6,1	1,8
75-79	1,8	6,1	1,8
80-84	1,8	6,1	1,8
85-89	1,8	6,1	1,8
90-94	1,8	6,1	1,8
95-99	1,8	6,1	1,8
Toplam Oran (%)	20,0	20,2	14,0
Toplam Sayı (bin)	414	418	280
	3,6		7,4

SURIYE UYRUKLU YABANCILARA VERİLEN ÇALIŞMA İZİNLERİNİN VE SEKTÖRE GÖRE DAĞILIMI

Tanım	2011	2012	2013	2014	Sektörel Toplam
Tanım	-	-	3	12	15
Sınyıcı	20	36	257	834	1.180
İnşaat	5	10	31	117	163
Hizmetler	80	152	506	1.590	2.328
Genel Toplam	105	231	797	2.553	3.686

Kaynak: TİSK

GELİN 14 BİN FİRMAYI İNCELEYİN

Tekstil ve hazır giyim sektörünün içinde gelen temsilcileri konfeksiyon atölyelerinde Suriyeli çocuk işçi çalıştırıldığını sert bir dille reddetti.

İstanbul Hazır giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği Başkanı Hikmet Tanrıverdi, H&M ve Next’e üretim yapan firmalarda Suriyeli çocuk işçi çalıştırıldığına ilişkin haberlerin rakipler tarafından kasıtlı çirkinliği vurguladı. Tanrıverdi, “Uluslararası markalar çok fazla denetim yapıyor. Denetimlerde en ufak bir problem tespit edildiğinde üretici firmamızın bir daha o markalara ihracat yapamayacağına karar veriyor. Türkiye’de 35 bin konfeksiyon üreticisi var. Bunların 14 binini ihracat yapıyor. Çocuk işçi çalıştırmada kim bilgi istiyorsa gelsin verelim. Ya bin ihracatçı firmamızın geçirmeye hazırız” dedi. Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği Başkanı Seray Fayat da, kayıt altında üretim yapan hazır giyimcilerin Suriyeli çocuk işçi çalıştırmalarının söz konusu olmadığını belirterek,

“Tekstil ve hazır giyim 900 bin civarında kayıt dışı çalışıyor. Ancak Türkiye’de Suriyeli göçmenlerinin yüzde 40-45’i kayıt dışı. Bu oran sektörümüzde de yanıyor. Haberlerde dile getirilen konu, müferit bir olay olabilir” dedi.

Karalama kampanyası İstanbul Tekstil ve Hazır giyim İhracatçıları Birliği Başkanı İsmail Güllü ise, “Dünya standartlarında üretim yaptığımız için AB bizi tercih ediyor. Ucuz işçi çalıştırdığımız için değil” dedi.

Görsel 20: 2 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi

Gazete haberi “*Suriyeli minik ellerden dünya devlerine üretim*” başlığıyla vermiştir. Bilindiği üzere, İngiliz Independent Gazetesi Business and Human Rights Resource Centre İş ve İnsan Hakları Kaynak Merkezi’nin (BHRRC) bir rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre; İngiltere’de faaliyet gösteren iki büyük giyim markası olan Next ve H&M’nin Türkiye’deki şubelerinde Suriyeli çocukların çalıştırıldığına dair bilgiler verilmiştir.

Bu gelişmenin ardından Cumhuriyet Gazetesi de bu bilgiyi haber yapmıştır. Haberin başlığı incelendiğinde “*minik*” ve “*dev*” şeklinde zıt sayılabilecek kelimelerin kullandığını görmekteyiz. Bu başlıkta sığınmacı çocukların dünya markalarına üretim yapmak için ne kadar küçük oldukları ve çalıştırılması eleştirilmektedir.

Haber metninin spotunda 400 bin kayıt dışı Suriyeli sığınmacı çocuğun Next H&M markası için çalıştırıldığı bilgisi aktarılmıştır. “*Kayıt dışı*” olduğu özellikle belirtilerek, çalıştırılanların çocuk olmasının yanında bir de kaçak çalıştırıldığı mesajı verilerek devlete bir suçlama yöneltilmektedir. Ayrıca,

“*Türkiye’de çoğunluğu çocuk 400 bin civarında Suriyeli kayıt dışı çalışıyor. Konfeksiyon atölyelerinde çalışan minik Suriyeliler Next H&M gibi dünya devleri için ürün üretiyor. Emekleri büyük kendileri küçük binlerce Suriyeli çocuk, Türkiye’de hayatta kalmak için tekstilden, tarıma sanayiden hizmetlere kadar birçok alanda kayıt dışı çalışıyor. Resmi rakamlara göre şu anda Türkiye’de 2.5 milyon civarında Suriyeli mülteci var. Suriyelilerin yüzde 54’ü 18 yaşından küçük, sadece 3 bin 686’sı kayıtlı çalışıyor ve çoğunluğu çocuk 400 bin Suriyeli kayıt dışı, düşük ücretli ve sağlıksız koşullarda istihdam ediliyor.*” cümlesi incelendiğinde, sayısal veri kullanılarak olayın nicel olarak büyüklüğünden yani çalışan sığınmacı çocuk sayısının ne kadar çok olduğu vurgulanmak istenmiştir. Bu cümlede sığınmacı çocukların bir mağduriyet içinde olduğu, sağlıklarının tehlikede olduğu mesajı verilmek istenmiştir. Yine “*istihdam ediliyor*” fiiliyle edilgen bir yapı kullanılarak çocukların birileri tarafından çalıştırıldığı vurgulanmak istenmiştir.

Haber metninde yer alan “*çoğu kayıt dışı*” başlığının altında yer alan haber içeriğinde ise, sığınmacı çocukların eğitim alma haklarının ellerinden alındığı okumak

yerine çalıştırıldıkları vurgulanmaktadır. Haber içeriğinde yine sığınmacı çocukların Türkçe bilmedikleri de belirtilerek sığınmacı çocukların yaşadığı sıkıntılara yer verilmiştir.

“*Next kabul etti*” başlığında sığınmacı çocukların çalıştırıldığı iddia edilen markanın ismi verilmiştir. Net ve kısa bir cümleyle markanın iddiaları kabul ettiği ifade edilmektedir. Haberin içeriğinde Next ve HM markalarını çocuk işçi çalıştığını kabul ettikleri belirtilmiş. Bunun yanında “*Gazete haberinde çocuk işçi çalıştırıldığının ortaya çıkmasının ardından Türkiye’den mal alan diğer giyim markalarınızda Türkiye’den mal alan diğer giyim markalarının da üretimde Suriyeli çocukların çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmelerinin istendiği ifade ediliyor.*” cümlesinde ise bu meseleyi ortaya çıkaran Independent Gazetesi’nin Türkiye’de sığınmacı çocuk işçi çalıştırılıp veya çalıştırılmadığıyla ilgili kontrol mekanizması görevinin üstlendiği görülmektedir. Gazetenin ise bu ifadeye destek vererek özellikle yayınladığı görülmektedir. Haberin devamında ise, Independent Gazetesi’nin yaptıkları haber içeriğiyle ilgili bilgiler aktarılmıştır. Büyük marka isimleri verilerek bu markalarında Türkiye’de üretim yaptırdığı belirtilmektedir. Yine Independent Gazetesi’nde Türkiye’deki Suriyelilerin düşük ücretlerde çalıştırıldığı belirtilerek yaşanan mağduriyete ve tabiri caizse sömürüye dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Düşük ücretli çalıştırmalarının nedeninin sığınmacı olduklarından dolayı vurgulanmak istenmiştir. 12 yaş altı çocukların çalıştırılmasının yasak olduğu belirtilerek Türkiye’nin bu anlamda suç işlediği vurgulanmak istenmiştir.

“*Saati 95*” kuruş başlığıyla Türkiye’de çalıştırılan Suriyeli sığınmacı ve çocukların ucuz maaşlarla çalıştırıldığı vurgulanmak istenmektedir.

“*Gelin 14 Bin Firmayı İnceleyin*” Tekstil sektörünün temsilcilerinin görüşlerine yer verilerek, temsilcilerin Independent Gazetesi’nin iddialarını kabul etmediği belirtilmektedir. Temsilcilerin başlıkta şu sözlerine yer verilerek, firmaların çocuk işçi çalıştırmadıkları konusunda emin oldukları vurgulanmaktadır;

“*Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği Başkanı Şeref Fayat da kayıt altında üretim yapan hazır giyimcilerin Suriyeli çocuk işçi çalıştırmalarının söz konusu*

olmadığını belirterek, “Tekstil ve hazır giyimin 900 bin civarında kayıtlı çalışanı var. Ancak TÜİK’e göre Türkiye ekonomisinin yüzde 40- 45’i kayıt dışı. Bu oran sektörümüze de yansıyor. Haberlerde dile getirilen konu, münferit bir olay olabilir” dedi. Karalama kampanyası İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği Başkanı İsmail Gülle ise, “Dünya standartlarında üretim yaptığımız için AB bizi tercih ediyor. Ucuz işçi çalıştırdığımız için değil” dedi.

15 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi

Görsel 21: 15 Şubat 2016 Cumhuriyet Gazetesi

Gazete, “Tır Dorsesinde 97 Suriyeli” başlığıyla sığınmacıların hangi araçla göç ettiklerini belirtmek için “Tır Dorsesinde” ifadesini özellikle kullanmıştır. Bilindiği üzere genellikle Suriyeli sığınmacılar deniz yoluyla botlarla başka ülkelere geçmektedirler.

Haber metninin içeriğinde İstanbul’dan Avrupa ülkelerine gitmek isteyen 22’si çocuk 97 Suriyeli sığınmacıların Edirne Kapıkule Sınır Kapısı’nda yakalanmalarından bahsedilmektedir.

Haber metninde yer alan “Avrupa ülkelerine gitme hayaliyle.....” ifadesiyle olay duygusal ve dramatik hale getirilmek istenmiştir.

Gazete yaşanan olay gayri resmi olmasına rağmen “yasadışı” ya da “kaçak” gibi ifadeler kullanmamıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta ise, tırda çocuklar dışında başka sığınmacıların olduğunun belirtilmesine rağmen görüntüde sığınmacı çocukların görseli kullanılmıştır. Yani olay çocuklar üzerinden dramatik hale getirilmek istenmektedir.

Haber metninin hemen sağında ise “*Ceza Çok Kimse Yok*” başlıklı başka bir haber verilmiştir. Bu başlıkta haberin içeriğinde de belirtildiği gibi insan kaçakçılığı yapan kişilere mahkeme tarafından 333,5 yıl gibi yüklü hapis cezası verilmesine rağmen, tutuksuz sanık olduğu belirtilen bu kaçakçıların ortada olmayışları eleştirilmektedir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Hürriyet, Cumhuriyet ve Star olmak üzere üç ulusal gazetede yer alan Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili haberlerin Türk yazılı basınında nasıl temsil edildiği incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda farklı ideoloji ve yayın politikalarına sahip bu gazetelerin 2015 ve 2016 yıllarında Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yayınladıkları örneklem haberler seçilerek analiz edilmiştir. Örneklem Van Dijk'in söylem analizi yöntemine göre analiz edilmeye çalışılmıştır. Van Dijk'e göre; haber raporlarının, şemalarının, başlıklarının ve üslubunun yakından incelenmesi ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal iktidarın uygulanış biçimini ve bu uygulanış biçimini destekleyen ideolojilerin iletişimini ve edinimini anlamak bakımından önem taşımaktadır.¹⁷⁵Bu bağlamda seçilen örneklem haberler, gazetelerin kullandıkları haber dili, sözcük seçimi, sığınmacı çocuklara bakışları haber metinlerinde kullandıkları cümleler ve fotoğraflar üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

Medya kuruluşları sahip oldukları ideolojik görüşlere göre haberlerin içeriklerini şekillendirip okuyucuya kendi perspektiflerinden sunmaktadırlar. Hürriyet, Star ve Cumhuriyet gazeteleri de yayın politikaları olarak birbirlerinden farklı medya temsilcileridir. Cumhuriyet Gazetesi sol eğilimli ve hükümete muhalif bir yayın politikası anlayışı güderken, Hürriyet Gazetesi hükümete ne muhalif ne de yakın bir yayın politikası anlayışında haberlerini yayınlamaktadır. Star Gazetesi ise net bir şekilde hükümete yakın ve hükümeti her anlamda destekleyen bir anlayışla haberlerini yayınlamaktadır.

Böylece bu üç gazetenin Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili haberleri kendi ideolojik yapıları çerçevesinde hangi farklılıkla ele aldıkları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Üç gazetenin de sığınmacılarla ilgili yaptığı haberleri incelendiğinde, Aylan bebek haberinin üzerinde önemle durdukları söylenebilir. Nitekim Murat Erdoğan'ın yaptığı "Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı" adlı

¹⁷⁵Van Dijk, T. A. "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" (Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük),2005 Medya, İktidar, İdeoloji, Ankara: Bilim ve Sanat Yay., 315-375 Aktaran: İbrahim TORUK &Emre Osman OLKUN, "Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği" Türkiyat Araştırmaları Dergisi acikerisim.selcuk.edu.tr s. 386

çalışmasında da belirttiği üzere, haberlerin geneli Suriyeli sığınmacıların savaştan kaçışları ve yaşadıkları kazalar olmuştur. Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili haberlerin ise özellikle 2 Eylül 2015 tarihinde Bodrum’da sığınmacıları taşıyan teknenin batması sonucu hayatını kaybeden 3 yaşındaki Aylan Kurdi’nin kıyıya vurmuş fotoğrafının yayınlanmasının ardından basında daha fazla yer aldığı söylenebilir.¹⁷⁶

Üç gazetenin haberleri incelendiğinde Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili genel olarak olumsuz bir yaklaşıma sahip olmadıkları görülmektedir. Öte yandan haber içeriklerindeki metinlerin gazetelerin ideolojilerine ve hükümete yakınlıklarına göre oluşturdukları söylenebilir. Örneğin; hükümete yakınlığıyla bilinen Star Gazetesi, hükümetin Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yaptığı yardımları ve verdikleri destekleri ön plana çıkarırken, Cumhuriyet Gazetesi’nin ise Suriyeli sığınmacı çocukların yaşadıkları mağduriyeti daha fazla öne çıkardığı görülmektedir. Hürriyet Gazetesi’nin ise Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili yaptığı haberler incelendiğinde ise hükümeti ne yeren ne de destekleyen bir tutumla eğitim, şiddet ve mağduriyet gibi konuların ön plana çıktığı görülmüştür.

Üç gazetenin haberlerinde Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili “göçmen”, “mülteci” ve “sığınmacı” kavramlarının hepsini farklı yerlerde kullandıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu gazeteler kavramların teknik olarak ne ifade ettiğini bilmeden, bilinçsiz bir şekilde haber metinlerinde kullandığı söylenebilir. Hâlbuki sığınmacı, mülteci ve göçmen kavramları arasında hukuki statü olarak farklılıklar mevcuttur.

Uluslararası göç terimleri sözlüğünde bu kavramların tanımları şu şekilde yapılmıştır;¹⁷⁷

Göçmen; kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsamaktadır.

¹⁷⁶ Doç. Dr. Murat Erdoğan, Yudum Kavukçuer, Tuğçe Çetinkaya, “Türkiye’de yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı” Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif: Analiz Sayı:5 Nisan 2017, s. 17

¹⁷⁷[http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) Erişim tarihi: 06.05.2019

Mülteci ise; ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi olarak tanımlanmıştır.

Sığınmacı ise; ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler olarak tanımlanmıştır.

“2013 yılında Meclis’te kabul edilen ve 2014 yılında yürürlüğe giren (6458 sayılı) “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile yabancılarla ilişkin vize alma zorunluluğu, ikamet izni, vatansızların ve mültecilerin hukuki durumu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün teşkilat yapısı gibi konular düzenlenmiş ve yabancılar hukuku mevzuatı tek yasada toplanarak¹⁷⁸ sığınmacıların hukuki durumunda önemli düzenlemeler yapılmış ancak mülteci olma hakkındaki coğrafi kısıtlama kaldırılmamıştır. Bu nedenle ülkelerinden kaçmak zorunda kalan Suriyeliler hukuki olarak ancak “sığınmacı” olabilmektedir.”¹⁷⁹

Yine üç gazetenin incelenen haberlerinde sığınmacılarla ilgili “yasadışı” ve “kaçak” ifadeleri kullanılarak sığınmacıların suçlu olduklarına dair bir algı oluşturulmaktadır.¹⁸⁰

Her üç gazetenin Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili haberlerinde genellikle ülkelerinden kaçmaya çalışırken yaşadıkları kazalar, ölümler gibi olayların konu olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bu konuların özellikle 2015 yılında bot kazasında hayatını kaybeden “Aylan Bebek” haberlerinin etkili olduğu söylenebilir. Zira Aylan bebek haberi, savaştan kaçan Suriyelilerin dramlarına duyarlılık gelişmesine büyük ölçüde katkı sağlamıştır.

Aylan bebek ve çocuk işçiliği haberlerinde özellikle gazetelerin politik duruşları biraz daha belirginleşmektedir. Nitekim Aylan bebeğin Kobanili olduğu Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde özellikle belirtilirken Star Gazetesi’nde

¹⁷⁸ Erdal Arap ve Seher Çerçi, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdikleri”, Hukuk Gündemi, 14/2, (2014), s.121-127. <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/hgdmakale/2014-2/31.pdf>, (Erişim tarihi 6 Şubat 2015). Aktaran: İbrahim Efe, “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar” SETA Yayınları, 2015 İstanbul s.5

¹⁷⁹ Müzeyyen Pandır & İbrahim Efe & Alaaddin F. Paksoy, “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi” Marmara İletişim Dergisi Yıl: 2015 Sayı: 24, s.5

¹⁸⁰ Doç. Dr. Murat Erdoğan, Yudum Kavukçuer, Tuğçe Çetinkaya, “Türkiye’de yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı” Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif: Analiz Sayı:5 Nisan 2017, s. 18

belirtilmemiştir. Çocuk işçiliği haberlerinde de gazetelerin buna benzer tutumunu görmek mümkündür.

2016 yılında Independent Gazetesi'nin H&M ve Next markalarının Türkiye'deki firmalarında Suriyeli sığınmacı çocukların çalıştırıldığına dair açıklamaları Türkiye gündemini oldukça meşgul etmişti. Bu konuyla ilgili Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin yazılı basında haber yaptıkları, Star Gazetesi'nin ise yapılan yazılı basın incelenmesinde bu konuyla ilgili haber yapmadığı görülmüştür. Bilindiği üzere Star Gazetesi hükümete yakınlığıyla bilinen bir gazetedir. Bundan dolayıdır ki hükümetin aleyhine olabilecek düşüncesiyle haberin yapılmadığı düşünülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi'nin ifadelerinin çocuk işçi çalıştırılması konusunda Independent'in iddialarını desteklediği görülürken, Hürriyet Gazetesi'nin ise bu iddiaları ne desteklediği ne de desteklemediği söylenebilir. Burada gazetelerin yayın politikalarının ve ideolojilerinin mevcut iktidarla ve iktidar politikaları ile ilişkilerinin yapılan haberleri etkilediği söylenebilir.

Üç gazetede Bodrum'da art arda iki kaza olmasına ve iki kazada da hayatını kaybeden çocuklar olmasına rağmen gazetelerin öne çıkardıkları çocuklar genellikle Aylan bebek ve kardeşi Galip olmuştur ve üç gazetenin de yaşanan kazayla ilgili acı ve üzüntüyü öne çıkaran ortak bir söylem dili geliştirdiği görülmüştür.

Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimleriyle ilgili üç gazetede yer alan haberler incelendiğinde ise eğitimiyle ilgili haberlerinde yer aldığı özellikle Hürriyet Gazetesi'nin bu konuya daha fazla değindiği görülmüştür. Fakat Hürriyet Gazetesi bazı haberlerde hükümetin sığınmacı çocuklarla ilgili yaptığı eğitim çalışmalarını olumlu bir şekilde aktarırken, başka bir haberinde de eleştirel dille aktarılmış bir metin yayınladığı görülmüştür. Örneğin; gazete İngiliz sivil toplum kuruluşu olan Their World'un "*....Türkiye ve Lübnan'da yaşları 15 ile 17 yaşları arasında toplam 732 bin Suriyeli çocuk okula gidemiyor. Ve bu çocukların büyük bir bölümü çalıştırılıyor*" şeklinde yapmış olduğu açıklamaları haber metnine aktarmıştır.

Haber dili kapsamında üç gazetenin de haber metinlerini genellikle dramatik bir dille oluşturduğu görülmektedir. Gazeteler birbirinden farklı yayın politikalarına ve

ideolojilere sahip olsalar da sığınmacı çocuklarla ilgili haberleri daha hassas ve üzüntülerini dile getiren bir yaklaşımla gazetede yer verdikleri söylenebilir. Örneğin; Aylan bebek haberini sol görüşlü ve hükümete muhalif olan Cumhuriyet Gazetesi'nin "Acı karaya vurdu" başlığıyla, Hürriyet Gazetesi "Ötesi Var mı" başlığıyla Star Gazetesi ise "Daha kaç kişi ölmeli" başlığıyla vermiştir.

Yine üç gazetenin de haber metinlerinde çocukların mağdur, işçilik yapan ve zorlu yaşam şartları içerisinde hayat sürdüren muhtaç ya da ölüme kurban gitmiş şeklinde temsil edildikleri görülmektedir. Yalnız Hürriyet ve Star gazetelerinde şiddet temalı haberler yayınlanırken hassas davranmadıkları göze çarpmaktadır. Örneğin; Star Gazetesi "Vicdansız seyyar satıcıdan mülteci çocuğa işkence" başlığıyla yayınladığı haberde güvenlik kameralarına yansıyan şiddet görüntülerine yer vermiştir. Hürriyet Gazetesi ise "Suriyeli iki çocuk öldürüldü" başlıklı haberinde öldürülen çocuğu fotoğrafına yer vermiştir. Özellikle şiddet ya da başka bir travma yaşayan çocukların görüntüleri ve kişisel bilgilerinin paylaşılmasında daha özenli davranılması ve "çocuğun yüksek yararının gözetilmesi" açısından önemlidir.¹⁸¹

Üç gazetede de genellikle yapılan haberlerle tarihi arka plandan bahsetmemiştir. Yani habere konu olan sığınmacı çocukların yaşadıkları olayların anlaşılması açısından savaş ortamından çıkıp geldikleri ve savaşla ilgili arka plana değinmek gerekmektedir.

Genel itibarıyla bakıldığında Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları ve yaşadıkları problemlerin üç gazetede de aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir; lakin bu aktarmaların yanında sığınmacı çocukların görüşlerine, kendilerini ifade etmelerine çok az yer verilmiştir. Haberlerde daha çok kurum ve kuruluşların görüşlerine yer verilmektedir. Medya bu hususta sığınmacı çocukların katılımının sağlanmasında yardımcı olmalıdır.¹⁸²

Çalışmamız sonucunda gazetelerin ideoloji ve yayın politikalarının kimi zaman haber metinlerine yansısı da Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili olumsuz bir bakış

¹⁸¹ Aslı Ardiç Çobaner, "Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberler Temsili" Marmara İletişim Dergisi Sayı:24, 2015, s.49

¹⁸²A.g.e Çobaner s.50

açısına sahip olmadıkları görülmüştür. Üç gazete yaptıkları haberlerde Suriyeli sığınmacı çocuklarla bilgi aktarırken hükümete yakınlıklarını, ideoloji ve yayın politikalarını metinlere yansıtırken, Suriyeli sığınmacı çocukların kendileriyle ilgili ideolojilerini, yayın politikalarını yansıtmadıkları görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman Yılmaz, V. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 97, ss.1685-1704.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ahmet İçduygu, Sema Erder, Ömer Faruk Gençkaya, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere. *Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi*,2014ss.3-406.
- Albayrak, İ. (2014). "Sembollerden Çivi Yazısına Geçiş ve Yazının Anadolu'ya Gelişi, KSÜ Üniversitesi, "Eskiçağ Tarihinde Bazı Meseleler" Paneli.
- Alkım, B. (1981). "Yazının Başlangıcı" Harf Devrimi'nin 50. Yılı Sempozyumu. Ankara (41), ss. 3-15.
- Arıner, H. C. (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*. Ankara: ORSAM, ss.4-28.
- Ataman, M. (2012). *"Suriye'de İktidar Mücadelesi: Baas Rejimi Toplumsal Talepler ve Uluslararası Toplum*. Ankara: SETA, ss.6-57.
- Atabek, Nejdet (1994) "Gazetecilikte Tarafsızlık" Marmara İletişim Dergisi, Sayı:7 Temmuz, ss.23-36.
- Aymalı, Ö. (2018). <http://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/215973/suriye-devleti-nasil-kuruldu-esad-donemi-nasil-basladi>
- Ayşe Tekdal Fildiş, C. (2013). "Günümüzde Suriye'de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış. *Ortadoğu Analiz*, 5(2), ss.55-62.
- Başak, C. (2011). *Mülteciler, Sığınmacılar, Yasa Dışı Göçmenler*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik ve Reklamcılık.
- Başel, H. (2010). İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi:51,ss.288-321.
- Bayraklı, C. (2007). Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'n da (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği Yüksek Lisans Tezi.
- Berna Süer. (2012). Suriye'de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi. *Akademik ORTA DOĞU*, ss.1-20.
- Beter, Ö. (2006). *Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar*. Ankara: SABEV.
- Bilen, Ö. (1996). *Ortadoğu ve Su Sorunları*. Ankara: TESAV Yayınları.

- Bimay, Ş. K. (2016). “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve SosyoKültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), ss.84-110.
- Bozkurt, G. S. (2010). Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, ss.51-95.
- Caner, C. “Suriye BAAS Partisi: İdeoloji, Örgüt ve İktidar, *Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde*, Arap Baharı ve Suriye, Ed. Barış Adıbelli, IQ Yayınları, 2012, İstanbul.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)Güz* , Sayı:7 ss.68-91.
- Çakır, S. (2011, Mayıs). “Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 209-222.
- Çelik, A. H. (2015). “Buazizi’den Rabia’ya, Trablus’tan Şam’a Arap Baharının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), ss.34-53.
- Çelik, F. (2005). İç Göçler: Teorik Bir Analiz . *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss.167-184.
- Çetinkaya, M. E. (2017, Nisan). ”Türkiye’de Yaşanan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı”. *Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif Analiz*, ss. 1-17.
- Çiçekli, B. (2013). *Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü*. İstanbul.
- Çınar, İ. G. (2015). “Arap Bahar’ının Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye’nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(10), ss.51-68.
- Çobaner, A. (2015). “Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberler Temsili”. *Marmara İletişim Dergisi*, ss. 27-54.
- Dağ, E. (Ocak 2015). ”Ortadoğu Çatışmaları” “*Bilad-i Şam’ın Hazin Öyküsü*”. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi İHH.
- Demirel, H. Y. (2006). 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)’den Sonra Eskişehir’e Yerleştirilen Göçmenler. *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 29, ss.269.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *TSA*,Yıl:8, S:1 ss.175-204

- Didem Daniş. (2018) *Nüfus Meselelerine Demografik Bir Bakış Açısı Göçler*.
<http://www.acikders.org.tr>
- Doç. Dr. Murat Erdoğan (2017). “Türkiye’de yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı”. *Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif*, ss.5-25.
- Doğan, A. (Eylül 2017). Mülteciler ve Medya: Suriyeli Mültecilerin Türk Basınında Temsili”. *Fırat Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, ss. 1692.
- Doğanay,F.(2018) Türkiye’ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi:
http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitleselekinlar_409_558_559 .
- Duran, H. (2011). Adana Protokolü Sonrası Suriye Türkiye İlişkileri, Ortadoğu Yıllığı. *Ortadoğu Yıllığı*, ss.501-518.
- Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-98 Bir İnsanlık Sorunu*. (1998). Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, 1997.
- Editörler: H. Mustafa Paksoy, Kazım Karaçoban, Elif Yıldırımçı, Özcan Özkan (28-29 Nisan 2016). *II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları Ortadoğudaki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu*. Kilis.
- Efe, İ. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar. *SETA*, ss. 5-74.
- Elif Tuğçe Kambur. (2012). “2002’den Arap Baharına Türkiye Suriye İlişkileri Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde, Arap Baharı ve Suriye, Ed. Barış Adıbelli, IQ Yayınları, 2012, İstanbul.
- Emgili, F. (2017). Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Hakkındaki Araştırmalara Bir Bakış. *Tarih ve Günce Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Dergisi, Sayı:1*, ss.29-54.
- Emre Gökalp, Hakan Ergül, ve İncilay Cangöz "Türkiye'de Yoksulluğun ve Yoksulların Ana Akım Basında Temsili." *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2010,ss.145-182.
- Galip Çağ, Sami Eker (2013). Ortadoğu’da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 2(2), ss.57-72.
- Gönenç, Ö. (2004). *Medya Dünyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Güllüpınar, F. (2012, Nisan-Eylül). Göç Olgusunun Ekonomi Politikası ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(4), ss.53-85
- Güven, S. (1977). Dış Göç ve İşçi Yatırım Ortaklıkları. *TODAIÉ Yayını*.

- Hakkı Yazıcı & Muammer Demirel, (2006). 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)'den Sonra Eskişehir'e Yerleştirilen Göçmenler. *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29 Erzurum 2006*, ss.267-278.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi, 3(1)*, ss.29-63.
- İnce, E. (2017). Suriye'de Baas Rejiminin Kuruluşu ve Türkiye. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, ss.261-280.
- İsmail Soysal, T. T. (1985). *Hatay Sorunu ve Türk-Fransız İlişkileri (1936-1939)*. Ankara: Belleten.
- Kalfa, Ç. Ü. (2009). Göçün kadınlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri. *Fe Dergi*, ss.13-28.
- Kambur, E. T. (2012). "2002'den Arap Baharı'na Türkiye Suriye İlişkileri" *Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde*, Arap Baharı ve Suriye, Ed. Barış Adıbelli, IQ Yayınları, 2012, İstanbul.
- Kara, C. Ö. (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İş Birliği ve Türkiye'nin Politikaları Doktora Tezi*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadaş, N. (2013). Televizyon Dizilerinde Gücün Temsili. *e-GİFDER*, 2(2), ss.67-90.
- Keleş, R. (1993). *Kentleşme Politikası*. Ankara : İmge Yayınları.
- Kemal Kirişçi. (2014). "Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava". Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), ss.1-58.
- Ülkü Keneş, Hatice Doğanay, "Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler'Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası . " *Mülkiye Dergisi*, 2016, ss.143-184.
- Kılavuz, Y. T. (2018). *Suriye ve Irak Ekseninde Baas Partisi*. <http://www.ilimvemedeniyyet.com>
- Kınık, K. (2010). Göç, Sürgün, İltica. *Hayat Sağlık Dergisi Temmuz 2010*, 36.
- Köymen, O. (1998). "Bazı içgöç Verileri", *75 Yılda Köylerden şehirlere*, Editör Oya Baydar, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kütük, B. Ş. (2015). "Türkiye'den Batı Avrupa'ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları". *Sosyoloji Konferanslar*, ss. 609-654.
- Mercan, M. H. (2010). "Beşar Esed Dönemi Suriye Dış Politikasında Süreklilik ve Değişim", *Akademik ORTA DOĞU*, 4(2), ss.103-118.

- Miller, S. C. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (B. U.İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Murat Erdoğan &Yudum Kavukçuer &Tuğçe Çetinkaya,”Türkiye’de Yaşanan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı” Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif Analiz Sayı:5 Nisan 2017.
- Olkun, İ. T. (2014). Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi Acikerisim.selcuk.edu.tr*, ss.377-400.
- Orhan O, *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri*. Orsam Rapor No: 195,Ocak 2015, ss.1-40.
- Özcan, E. D. (2018). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme,www.sekeris.org.tr.
- Özdemir, S. C. (2015). “Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplumları”. *International Journal of Social Science* (3), ss.1-10.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özer, Ö. (2005). “Yetiştirme Kuramı: Televizyonla Yaşamın İdeolojik Kültürel Sonuçlarına Yönelik Yapılan Araştırma”. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), ss.75-108.
- Özkan, Ü. (2009). *Mültecilik, Sorunlar, Tanıklıklar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: İnsani Yardım Vakfı Yayınları.
- Öztürkler, H. (2014). “Arap Baharı’nın Ekonomik Analizi. *Akademik Ortadoğu*, 8(2), ss. 2-16.
- Paksoy, M. P. (2015). “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi”. *Marmara İletişim Dergisi*, ss.1-26.
- Posos Devrani, A. Elif (2017). *Medyanın “Öteki”nin Temsili: Etnik Komedileri*, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, ss.926-949.
- Sağlam, S. (2006). “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”. Hacettepe Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları*, 2006, ss.33-44
- Salem Khalaf& Rüştü Ilgar. (2017). Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’de Mülteci Sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Hasan Kalyoncu Üniversitesi Cilt:2 Sayı:2*, 43.

- Salık, N. (2011). “Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği”. *Ortadoğu Analiz*, 3(35), ss.20-32.
- Sığınma Hakkı ve Mülteciler İltica Hakkı Ve Mülteciler Atölyesi Türkiye’de İltica Politikaları 2001 Ankara İHD Yayınları.
- Süleyman Ekici, G. T. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum* , Cilt:5, Sayı:9 ss.9-22
- Şener, B. (Mayıs 2017). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), ss. 2-31.
- Thompson, J. B. (2010). Kitle İletişimi, Simgesel Mallar ve Medya Ürünleri”. E. A. Giddens, *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*. Ankara.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Topal, Ö. F. (2016). “Bağımsızlıktan Arap Baharı’na Suriye İç ve Dış Politika” “Beşar Esed Dönemi’n de Toplumsal Muhalefet ve İç Savaş Makales. (N. S. Ed: Mehmet Akif Okur, İstanbul: Nobel Yayınları.
- Topal, Ö. F. (2016). Beşar Esed Dönemi’n de Toplumsal Muhalefet ve İç Savaş . N. S. Editör Mehmet Akif Okur içinde, “Bağımsızlıktan Arap Baharı’na Suriye İç ve Dış Politika:.. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Unat, N. A. (2012). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniveristesi Yayınları.
- Uzun, Ş. (28-29-30 Eylül 2017). “Geçmişten Günümüze Türkiye’nin Göç Yönetimi”. *Fırat Üniversitesi İktisadi İlimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Sempozyumu* Elazığ: Elazığ Bildiri Kitabı.
- Ünlü, G. (2007). “Uluslararası Göç ve Göçmenliğin Değişen Koşulları İçinde “Mültecilik” Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Van Dijk, T. A. (2005). *Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları*. Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük.
- Y. Sayın, A. F. (2016). ”Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , ss.18-31.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*,. Ankara: Anı Yayınları.
- Yavuz, Ö. (2016). “ Temel Parametreler ve Farklılaşan Dinamikler Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkileri,. N. S. Ed.Mehmet Akif Okur. içinde İstanbul: Nobel Yayınları.

- Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(6), 611-620.
- Yazıcı, N. (2012). Suriye Siyasi Tarihi. *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Dergisi*, ss.11-21.
- Yıldız, N. (2014). *Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu (2. Baskı)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , 1692.
- Yusuf Kılıç, i. T. (2009). Eski Ön Asya Toplumları Arasında Yazı ve Dil Etkileşimi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(4), ss.122-151.
- <http://www.tarihsayfasi.com/ulkeler-tarihi/suriyenin-tarihi>.
- <https://www.egitimsistem.com/yazinin-bulunmasi-insanin-bilgi-edinme-surecini-nasil-etkilemistir-60170html>
- https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150615_suriye_multeci_avrupa
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-suriyenin-goc-bilancosu-13-milyon-multeci-ve-siginmaci/594747> adresinden alındı
- Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü : http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_
- Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması AFAD 2017 Raporu, www.afad.gov.tr.
- <http://www.tdk.gov.tr>.
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitleselekinlar_409_558_559
- <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/suriye/2012/05/29/6619/suriye-siyasi-tarihi>.
- <http://www.unhcr.org/tr/multeci-statusu-belirleme>.
- <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf> .
- <https://www.ntv.com.tr/dunya/multeci-kime-denir-siginmaci-ve-gocmen-arasinda-fark-var-mi>.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts .